

Resultatfördelning i enkla bolag

– Är det lämpligt att resultatfördelningen i handelsbolag och enkla bolag regleras på samma sätt?

English title:

Distribution of Results in “Enkla Bolag”

- Is it appropriate that the same foundation upon which the distribution of result is based is the same for “enkla bolag” and “handelsbolag”?

Daniel Ericsson

Magisteruppsats från Affärsjuridiska programmet med Europainriktning

Linköpings universitet, ht 2007

Innehållsförteckning

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.....	2
FÖRKORTNINGAR.....	4
<i>SPRÅKLIGA</i>	4
<i>LAGAR</i>	5
1 INLEDNING	6
1.1 <i>PROBLEMBAKGRUND</i>	6
1.2 <i>FRÅGESTÄLLNING</i>	7
1.3 <i>SYFTE</i>	7
1.4 <i>AVGRÄNSNINGAR</i>	8
1.5 <i>METOD</i>	8
1.6 <i>DISPOSITION</i>	9
2 ASSOCIATIONSFORMERNA	11
2.1 <i>HISTORIK</i>	11
2.2 <i>HANDELSBOLAG</i>	14
2.2.1 <i>Definition</i>	14
2.2.2 <i>Registrering</i>	15
2.2.3 <i>Rättshandlingsförmåga och inre förhållanden</i>	16
2.2.4 <i>Förhållandet till tredje man</i>	20
2.2.5 <i>Likvidation</i>	22
2.2.6 <i>Äganderätten</i>	23
2.2.6.1 <i>Allmänt om äganderätt</i>	23
2.2.6.2 <i>Äganderätten i handelsbolag</i>	25
2.2.7 <i>Resultatfördelning</i>	26
2.2.8 <i>Beskattning</i>	31
2.3 <i>ENKLA BOLAG</i>	31
2.3.1 <i>Definition</i>	31
2.3.2 <i>Registrering</i>	33
2.3.3 <i>Rättshandlingsförmåga och inre förhållanden</i>	33
2.3.4 <i>Förhållandet till tredje man</i>	36
2.3.5 <i>Likvidation</i>	37
2.3.6 <i>Äganderätten</i>	38
2.3.7 <i>Resultatfördelning</i>	41
2.3.8 <i>Beskattning</i>	42
2.4 <i>GRÄNSDRAGNINGAR OCH VÄSENTLIGA SKILLNADER MELLAN HANDELSBOLAG OCH ENKLA BOLAG</i>	42
2.4.1 <i>Gränsdragning</i>	42
2.4.2 <i>Väsentliga likheter och skillnader</i>	44
3 FÖREKOMSTEN AV ENKLA BOLAG I ANDRA RÄTTSSYSTEM.....	45
3.1 <i>NORSK RÄTT</i>	45
3.1.1 <i>Introduktion</i>	45
3.1.2 <i>Ansvarlige selskaper</i>	45
3.1.2.1 <i>Grundläggande bestämmelser</i>	45
3.1.2.2 <i>Vinstfördelning</i>	48
3.1.3 <i>Indre selskaper</i>	49

3.1.3.1 Grundläggande bestämmelser	49
3.1.3.2 Vinstfördelning.....	50
3.1.4 Sammanfattning.....	50
3.2 FINSK RÄTT	51
3.2.1 Introduktion.....	51
3.2.2 Öppna bolag	52
3.2.2.1 Grundläggande bestämmelser	52
3.2.2.2 Vinstfördelning.....	53
3.2.3 Civilbolag	54
3.2.4 Sammanfattning.....	56
4 ANALYS	57
4.1 RESULTATFÖRDELNING I HANDELSBOLAG OCH KOMMANDITBOLAG	57
4.2 ENKLA BOLAG KONTRA SAMÄGANDE	62
4.3 ÄGANDERÄTTENS INVERKAN PÅ RESULTATFÖRDELNINGEN	66
4.4 DOMSTOLARNAS SYN PÅ ENKLA BOLAG	68
4.5 METODER I SKANDINAVISK RÄTT.....	69
4.6 SAMMANFATTNING	70
5 SLUTKOMMENTARER OCH SAMMANFATTNING	77
6 KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	78
6.1 TRYCKT MATERIAL	78
6.1.1 Litteratur.....	78
6.1.2 Festskrifter och artiklar	79
6.1.3 Uppsatser	80
6.1.4 Offentligt tryck	80
6.1.4.1 Förarbeten (Sverige)	80
6.1.4.2 Förarbeten (Övriga)	80
6.1.4.2.1 Finland.....	80
6.1.4.2.2 Norge	81
6.2 OTRYCKT MATERIAL	81
6.3 RÄTTSFALL.....	81
6.3.1 Högsta domstolen	81
6.3.2 Hovrätterna	81
6.3.3 Kammarrätterna.....	81
6.3.4 Regeringsrätten.....	81
6.3.5 Finska högsta domstolen.....	82
6.3.6 Højesterett (Norska högsta domstolen)	82
APPENDIX I – SVENSK LAGSTIFTNING	83
APPENDIX II – NORSK LAGSTIFTNING	91
APPENDIX III – FINSK LAGSTIFTNING	93

Förkortningar

Språkliga

Cit.	Citerat
HD	Högsta domstolen
HovR	Hovrätt
HR	Häradsrätten
Jfr.	Jämför
KB	Kungliga biblioteket
KM	Kunglig Majestät, gammalt namn på HD
KR	Kammarrätt
LR	Länsrätt
NJA II	Nytt juridiskt arkiv, avdelning II
NJA	Nytt juridiskt arkiv, avdelning I
Nr	Nummer
Prop.	Proposition (till riksdagen)
Pt.	Punkt
Reg.	Regeringen
RegR	Regeringsrätten
Rt	Højesterett
SOU	Statens offentliga utredningar
SRN	Skatterättsnämnden
St.	Stycke
TfR	Tidsskrift for Rettsvitenskap
Övers.	Översättning till svenska

Lagar

ABL	Aktiebolagslagen (2005:551)
AvtL	Lag (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område
BGB	Bürgerliches Gesetzbuch
BL	Lag (1980:1102) om handelsbolag och enkla bolag
EFL	Lag (1987:667) om ekonomiska föreningar
FHRL	Handelsregisterlag 2.2.1979/129
FFirmaL	Firmalag 2.2.1979/128
FirmaL	Firmalag (1974:156)
Fregl	Lov 1985-06-21-71 om registrering av företag
FSamägL	Lag om vissa samäganderättsförhållanden 25.4.1958/180
HB	Handelsbalken (1736:0123 2)
HRL	Handelsregisterlag (1974:157)
IL	Inkomstskattelag (1999:1229)
RF	Regeringsformen
Rskl	Lov 1998-07-17-56 om årsregnskap m.v.
SamägL	Lag (1904:48 s. 1) om samäganderätt
Sel.	Lov 1985-06-21-83: Lov om ansvarlige selskaper og kommanditselskaper
ÖKL	Lag om öppna bolag och kommanditbolag 29.4.1988/389

1 Inledning

1.1 Problembakgrund

Det enkla bolaget är en egendomlig företeelse i svensk rätt. Bolagsformen har sitt ursprung i den romerska rätten, den har sedan spridit sig till Frankrike, Tyskland och andra delar av Europa. I svensk rätt är reglerna om enkla bolag influerade av såväl fransk som tysk rätt.¹

I fransk rätt är det enkla bolaget ”grundbolaget”, samtliga andra associationsformer bygger på hur det enkla bolaget är uppbyggt. Handelsbolag och enkla bolag regleras emellertid i olika lagar. Enkla bolag regleras i code civil (civilrätt) medan handelsbolag regleras i code de commerce (handelsrätt). Av detta framgår att handelsbolaget är till för att bedriva kommersiell verksamhet medan det enkla bolaget används för andra samarbetsformer.² Inte obetydande mängder litteratur har skrivits om den franska bolagsrätten eftersom den, med en stor mängd hänvisningar mellan de olika bolagsformerna, är tämligen svåröverskådlig.³ Denna framställning tar emellertid sikte på den nordiska rätten varför fransk rätt härefter kommer att lämnas därhän.

Det som får kallas den tyska motsvarigheten till ett enkelt bolag är Gesellschaft bürgerlichen Rechts, förkortat GbR, bolagsformen kallas också BGB⁴-gesellschaft. Precis som det enkla bolaget är mallen för bolag i fransk rätt, är GbR ”mallen” för andra bolagsformer, t.ex. ”offene Handelsgesellschaft”⁵, i tysk rätt. Ett GbR är, i likhet med det enkla bolaget, inte en juridisk person och delägarna binder inte bolaget utan sig själva då rättshandlingar företas. GbR regleras i §§ 705-740 BGB.⁶ Som tidigare nämnts tar denna framställning emellertid sikte på den nordiska rätten, detta innebär att tysk rätt härefter kommer att lämnas därhän.

Enkla bolag reglerades i svensk lag först i och med 1895 års bolagslag.⁷ 1 kap 3 § lag (1980:1102) om handelsbolag och enkla bolag⁸ anger att ett enkelt bolag föreligger när två eller flera bolagsmän avtalat att utöva någon form av gemensam verksamhet och det inte är fråga om handelsbolag.⁹ Handelsbolag regleras i andra kapitlet i BL medan enkla bolag

---

¹ Dotevall, Rolf. *Samarbete i Bolag*. s. 110.

² Dotevall, Rolf. *Samarbete i bolag*. s. 110.

³ Dotevall, Rolf. *Samarbete i bolag*. s. 110.

⁴ Bürgerliches Gesetzbuch.

⁵ oHG, ungefär den tyska motsvarigheten till handelsbolag.

⁶ Klunziger, Eugen. *Grundzüge des Gesellschaftsrechts*. s. 13.

⁷ Dotevall, Rolf. *Samarbete i Bolag*. s. 110.

⁸ Bolagslagen, i fortsättning förkortat BL.

⁹ 1 kap 3 § BL.

regleras i det fjärde. Regleringen av de enkla bolagen sker på så vis att fjärde kapitlet BL anger vilka paragrafer i kapitel två som är tillämpliga. Många av dessa regleringar förutsätter emellertid i vissa fall att det de facto föreligger ett handelsbolag. Reglerna blir på så vis bara delvis tillämpliga.

Problematiken grundar sig i att ett enkelt bolag inte är en juridisk person och därför saknar rättspersonlighet,¹⁰ vilket innebär att bolaget i sig inte kan ingå avtal. Bolagsmännen i ett enkelt bolag agerar personligen och har, liksom bolagsmännen i ett handelsbolag, personligt ansvar. En väsentlig skillnad är dock att bolagsmännen i ett handelsbolag är solidariskt ansvariga för bolagets förpliktelser medan bolagsmännen i enkla bolag binder sig själva direkt gentemot tredje man. En bolagsman i ett enkelt bolag ingår således inte avtal för bolagets räkning utan agerar som om han köper objektet på egen hand och för egen räkning. Detta medför att en tredje man kan kräva bolagsmannen som köpt objektet på köplikviden, men inte övriga bolagsmän.

Låt oss anta att en av bolagsmännen köper in en maskin till verksamheten. Den vinst som maskinen genererar har uppkommit i samband med det enkla bolagets verksamhet, men skall den delas lika eller ej? BL anger att om inget annat avtalas skall vinsten fördelas lika mellan bolagsmännen.¹¹ I ett handelsbolag, där bolaget äger maskinen, blir det lätt att se att vinsten genererats i samband med verksamheten, i ett enkelt bolag är inte detta lika självklart.

1.2 Frågeställning

Hur fördelas resultatet i enkla bolag? Hur påverkar uppkomsten av det eventuella överskottet resultatfördelningen?

1.3 Syfte

Syftet med uppsatsen är främst att försöka utröna hur resultatfördelningen i enkla bolag bör se ut, speciellt med hänsyn till hur och i vilket sammanhang överskottet uppstår.

Tänkt målgrupp är främst jurister med intresse för associationsrätt, men även personer som använder bolagsformen torde kunna dra nytta av att läsa uppsatsen.

---

¹⁰ Lindskog, Stefan. *Lagen om handelsbolag och enkla bolag: en kommentar*. s. 1041.

¹¹ 4 kap 2 § BL med hänvisning till 2 kap 8 § BL.

1.4 Avgränsningar

Uppsatsen kommer att behandla 4 kap 2 § BL som hänvisar till 2 kap 8 § BL, den så kallade ”vinstfördelningsparagrafen”. Skatterättsliga aspekter kommer inte att tas upp ingående emedan frågeställningen bara behandlas ur ett civilrättsligt perspektiv.¹² Uppsatsen kommer också att beröra sakrättsliga frågor.

Enkla bolag finns i såväl tysk som fransk rätt och dessa rättssystem har givetvis inverkat på det svenska, och även på de övriga skandinaviska rättssystemen. Förekomsten av enkla bolag har emellertid funnits och utvecklats i nordisk rätt under de senaste 100 åren och det föreligger inte obetydande skillnader mellan å ena sidan de nordiska rättssystemen och å andra sidan det tyska och det franska rättssystemet. I anledning av detta anser jag en skandinavisk jämförelse vara den mest ändamålsenliga.

I varken den amerikanska eller den engelska rätten finns någon motsvarighet till associationsformen enkelt bolag,¹³ vilket gör att dessa rättssystem lämnas därhän.

Motsvarigheter till enkla bolag finns inom den skandinaviska rätten i norsk rätt, ”Indre selskaper”, och i finsk rätt, ”civilbolag”. Dansk rätt kommer inte att beröras eftersom det danska rättssystemet inte erkänner enkla bolag som associationsform.¹⁴

1.5 Metod

Jag kommer till en början att använda en beskrivande metod där jag beskriver hur enkla bolag fungerar, hur de skapas och vad som skiljer dem från handelsbolagen. Därefter kommer framställningen övergå till att bli mer utredande del där jag, i viss mån, utreder äganderättsbegreppet. Efter denna utredning kommer min komparativa del där jag jämför den svenska regleringen kring enkla bolag med hur den ser ut utomlands. Jämförelsen kommer att avse den skandinaviska rätten eftersom de skandinaviska rättssystemen växt fram till stora delar gemensamt, men med skillnader utgör de ideala jämförelsesystem.

---

¹² Det enkla bolaget, i egenskap av att det ej är en juridisk person, beskattas således inte. Beskattning sker som om bolagsmännen hade haft en enskild firma.

¹³ Dotevall, Rolf. *Samarbete i bolag*. s. 110.

¹⁴ Dotevall, Rolf. *Samarbete i bolag*. s. 110.

Analysen av denna framställning har byggts upp på så vis att olika lösningar på resultatfördelningen i enkla bolag till en början tas upp var för sig. Till att börja med kommer resultatfördelningen i handelsbolag och kommanditbolag att tas upp. Därefter kommer något om enkla bolag kontra samägande att beröras, varefter fokus läggs på vilken påverkan äganderätten i det enkla bolaget torde ha på resultatfördelningen. Sedan följer en kort redogörelse för vilken syn domstolarna verkar ha på enkla bolag i anledning av den rättspraxis som förekommer i såväl referensram som analys. En kortare blick över vilka slutsatser som kan dras i anledning av den skandinaviska rätten berörs under ett eget avsnitt. Slutligen kommer en sammanfattning avseende de ovan anförda ämnena att göras och även andra mindre frågor, som inte varit stora nog att bli beaktade i ett eget avsnitt tas upp. Anledningen till att analysen är uppbyggd på detta sätt är att ge läsaren en grundligare inblick i materialet innan slutsatser dras. Det är nödvändigt att analysens byggs upp på detta sätt eftersom flera av de i analysen behandlade frågorna leder till en samlad bedömning.

1.6 Disposition

I detta första avsnitt har jag gett läsaren en kort bakgrund till enkla bolag, vart associationsformen kommer ifrån och så vidare. Därefter har jag angett min frågeställning och dessutom informerat läsaren om såväl min metod som min disposition. Avsnitt två inleds med en kortare historik om handelsbolag och enkla bolag. Därefter följer en beskrivning av handelsbolaget, de förkunskaper som ges angående associationsformen är helt avgörande för läsarens fortsatta möjlighet att följa disposition och argumentation, framförallt vad avser analysdelen av uppsatsen. Vidare kommer jag att beskriva hur enkla bolag fungerar, hur de är uppbyggda, hur de skapas och så vidare. Varken framställningen av handelsbolag eller enkla bolag tar anspråk på att vara fullständiga. Främst berörs de regleringar som har betydelse för uppsatsen syfte, men även de regler som är avgörande för förståelse av övriga regler behandlas. Sista delen av avsnitt två ägnas åt gränsdragningen mellan handelsbolag och enkla bolag samt likheter och skillnader bolagsformerna emellan. Uppsatsens tredje avsnitt behandlar utländsk rätt och där exemplifieras hur motsvarigheterna till handelsbolag och enkla bolag regleras utomlands. Framställningen i kapitel tre är inte avsett att vara heltäckande, utan de regler lyfts fram som får betydelse för uppsatsens frågeställning. I det fjärde avsnittet, tillika analys, analyserar jag det jag kommit fram till under arbetets gång och besvarar de frågeställningar jag ställde upp i början av arbetet. I avsnitt fem kommer jag att ge läsaren en sammanfattning

av uppsatsen, vilka resultat jag nått och dessutom peka på saker som jag anser kan behöva vidare utredning.

2 Associationsformerna

2.1 Historik

Samverkan mellan människor har funnits i alla tider. Människor upptäckte tidigt fördelen med att samarbeta för att klara av svårare uppgifter, inte minst vad gällde affärer. Ett exempel, även om det må vara ett blodigt sådant, är vikingatågen. Vikingarna skrev troligen inte några skriftliga avtal beträffande fördelningen av bytet, detta var något som kom senare. Det är emellertid troligt att de i vart fall muntligen reglerade varje enskilt samarbete, eller plundringståg. Kanske framgick fördelningen av statusen vikingen hade ombord på skeppet, det torde vara sannolikt att kapten och veteraner erhöll större del av bytet än de som var på sin jungfruresa.¹⁵ Senare kom landskapslagar, norditalienska handelsrepubliker och de under 1600- och 1700-talet förekommande handelskompanierna som hade sina respektive regleringar. Det fanns således inte bara avtalsfrihet, utan avtal var vitala för affärsrörelser.¹⁶

Generellt sett hade avtalet större betydelse förr. Stora delar av avtalsrätten härstammar från gammal internationellt handelsbruk och sedvänja, den så kallade Lex Mercatorian.¹⁷

Den första lagregleringen om bolag var, såvitt jag har funnit, i Visby stadslag, nämligen andra balken, 28:e flocken vilken hade benämningen ”Om bolags läggande”. Regeln berörde när en person överlät egendom till en annan person mot del i vinsten från bolaget. Vidare reglerades vad som hände när den som överlätit egendom dog.¹⁸

Visby stadslag nedtecknades första gången, utifrån vad som finns kvar idag, på 1300-talet efter ett förordnande av Magnus Eriksson. Magnus Ladulås skall emellertid redan på 1200-talet ha talat om stadens ”rätt och frihet”. De regler han talar om skulle kunna vara Visby stadslag, men det är inte troligt att de fanns nedtecknade. Det finns utsagor som tyder på att Visby hade en stadslag redan 1163, detta förhållande är emellertid inte möjligt att helt säkerställa. Den av Magnus Eriksson nedtecknade lagen finns numera, i original, på det Kungliga biblioteket¹⁹ i Stockholm.²⁰ Andra balken 28:e flocken ur Visby stadslag, utifrån Ohlmarks översättning, finns inkopierad nedan.

---

¹⁵ Nial, Håkan. *Om handelsbolag och enkla bolag*. s. 27.

¹⁶ Hemström & Giertz. *Handelsbolag*. s. 11f.

¹⁷ Adlercreutz, Axel. *Avtalsrätt I*. s. 43

¹⁸ Ohlmarks, Åke. *De svenska landskapslagarna*. s. 638.

¹⁹ Härefter förkortat KB.

²⁰ Ohlmarks, Åke. *De svenska landskapslagarna*. s. 659.

Tjugoåttonde flocken

Om bolags läggande

Lägger en bolag med en annan och betror honom sitt gods, den som med godset under händer haver, han haver vitsord med tre händer, om det ej är så att herren honom till något förvinna kan.

1. Händer det ock, att knapen obeskylld dör, så har herren vitsord med tre män huru det med kompanjonskapet var.
2. Gör någon på sådant gods anspråk med orätt och fullföljer det, varder han därtill sedan försvunnen med rätt, det är likt falskt intygande och går honom på hans hals.
3. Lägger någon bolag med en annan och giver honom två penningar mot en, varder därpå vunnet så att där är huvudgodset eller därutöver, så skall herren i skiftandet sina merpenningar först avtaga, och därefter gånge det till halvskiftes. Är det intet huvud-gods, så skifte man godset i tre: de två delarna tage herren och tredjedelen tage tjänaren.

I många landskapslagar fanns en så kallad Köpmålabalk, det vill säga lagregler som styrde främst torghandeln, se till exempel Köpmålabalken i Upplandslagen från cirka 1300.²¹

Upplandslagen är den äldsta, kungligt stadfästa, landskapslagen. Pergament från 1300-talets början bevisar lagens existens från den tidpunkten, men den har sannolikt funnits redan innan dess. Upplandslagen är också, enligt många experter, den mest normativa av all de svenska landskapslagarna, det vill säga Upplandslagen är den lag som kom att få mest inverkan på 1734 års lag. Medeltida, handskrivna, pergament som återger lagen i dess helhet finns än i dag bevarade.²²

Något övergripande svenskt regelverk kom inte förrän 1734 års lag, där handelsbolag reglerades i 15 kap HB²³(se nedan). Som synes var reglerna inte helt olika från dagens regler. Reglerna finns inte kvar i HB utan flyttades därifrån i och med 1895 års lag.²⁴

---

²¹ Ohlmarks, Åke. *De svenska landskapslagarna*. s. 55ff.

²² Ohlmarks, Åke. *De svenska landskapslagarna*. s. 76.

²³ Handelsbalk (1736:0123 2).

²⁴ Nial, Håkan. *Handelsbalken*. Minnesskrift ägnad 1734 års lag, band I. s. 313.

XV. Cap. Huru bolag skal läggas, hållas, och brytas.

1. § Vil man med annan bolag lägga, och drifva handel samman; så skal afhandling ther om skrifteliga ske, och alle the vilkor tydeliga nämnas, som betingade varda.

2. § Bolagsmän äga svara alle för en, och en för alla, til then handel, som för bolaget slutes. Niuta bolagsmän försträckning af andra i penningar eller gods, och reser enthera bort; söke tå borgenären sitt åter af them, som kvar sitta.²⁵

Det skulle dröja till 30 juni 1885 innan ett förslag på en ny bolagslag lades fram, förslaget lades fram av den så kallade "äldre bolagskommittén". 1895 utfärdades en bolagslag, till stor del överensstämmande med äldre bolagskommitténs förslag, som reglerade alla associationsformer förutom ideella föreningar. Skillnaden mellan enkla bolag och handelsbolag i 1895 års bolagslag var bokföringsskyldigheten. 1895 års bolagslag stod sig länge utan större förändringar.²⁶

Distinktionen mellan handelsbolag och övriga bolagsformer var att handelsbolagen var "bolag för idkande av handelsrörelse"²⁷, avgörande för "idkandet av näringsverksamhet" var i sin tur bokföringsskyldigheten.²⁸

I slutet av 1970-talet omarbetades reglerna för handelsbolag och enkla bolag²⁹ och 1980 trädde nya BL, som gäller än idag, i kraft. Under åren har emellertid vissa viktigare ändringar skett. De viktigaste torde vara den nya gränsdragningen mellan handelsbolag och enkla bolag, som innebär att näringsverksamhet numera kan bedrivas i enkla bolag,³⁰ samt införandet av en registreringsplikt som innebär att sammanslutningar måste registreras i handelsregistret³¹ för att kunna bli handelsbolag. Den förändrade betydelsen av registrering av handelsbolag i handelsregister var att gränsdragningsproblematiken mellan handelsbolag och enkla bolag i stort sett eliminerades.³²

---

²⁵ Lagrummet hämtat från facsimile-utgåvan av 1734 års lag efter den första i antikva tryckta upplagan av år 1780. (Minnesskrift ägnad 1734 års lag, band III. s. 116).

²⁶ Hemström & Giertz. *Handelsbolag*. s. 11f.

²⁷ se. t.ex. NJA II 1895 Nr. 3 s. 5.

²⁸ Hemström & Giertz. *Handelsbolag*. s. 11f.

²⁹ Prop. 1979/80:143.

³⁰ Prop. 1992/93:137.

³¹ Prop. 1994/95:68.

³² Hemström & Giertz. *Handelsbolag*. s. 11f.

2.2 Handelsbolag

2.2.1 Definition

”Ett handelsbolag föreligger, om två eller flera har avtalat att gemensamt utöva näringsverksamhet i bolag och bolaget har förts in i handelsregistret”, enligt 1 kap 1 § BL. Paragrafen utgör definitionen för handelsbolaget och ur den kan följande rekvisit uppställas. Dessa måste uppfyllas för att ett handelsbolag skall anses föreligga:

1. Två eller flera fysiska/juridiska personer har
2. Träffat avtal om att
3. Gemensamt utöva
4. Näringsverksamhet, och
5. Bolaget har förts in i handelsregistret.³³

Registreringen av bolaget är helt avgörande för om bolaget skall kunna vara ett handelsbolag och således vara en juridisk person eller ej. Om en sammanslutning inte registrerats kan inte ett handelsbolag föreligga.³⁴

Bolagsbegreppet definieras emellertid inte i lagen. Detta eftersom kommittén ansåg att ett sådant införande skulle vara olämpligt, istället lämnar lagstiftaren denna definiering till doktrin och praxis.³⁵ I doktrinen är det främst Håkan Nial³⁶ som definierar bolagsbegreppet. Han menar att det är av betydelse för att skilja mellan bolag och föreningar.³⁷

Det finns inget krav på skriftlighet vad avser bolagsavtalet, något som tidigare ledde till relativt svårbedömda situationer, inte minst vid förhållandet till tredje man. Införandet av registreringskravet³⁸ har förändrat situationen, i det avseendet att tredje man förutsätts känna till det som finns angivet i handelsregistret och inte kan vara i god tro om sådant som finns angivet däri. Registreringskravet har också lett till att bolagsavtalet, mycket på grund av att formkrav saknas, förutsätts vara för handen när registrering sker.³⁹ Detta kan i sin tur leda till att bolagsmännen är mindre omsorgsfulla vid

---

³³ Se s. 15f nedan.

³⁴ Se s. 16 nedan.

³⁵ Bilaga 1(Kommitténs sammanfattning av sitt betänkande (SOU 1978:67)) till prop 1979/80:143.

³⁶ Nial, Håkan. *Om handelsbolag och enkla bolag*. s. 44ff.

³⁷ Nial, Håkan. *Om handelsbolag och enkla bolag*. s. 44ff.

³⁸ Se s. 15 nedan.

³⁹ Lindskog, Stefan. *Lagen om handelsbolag och enkla bolag – en kommentar*. s. 91.

författandet av bolagsavtalet, något som knappast är önskvärt med tanke på de tvister som uppstår redan i nuläget.

2.2.2 Registrering

Registreringsmyndigheten är Bolagsverket.⁴⁰ Registreringen skall ske i enlighet med vad som anges i Handelsregisterlag (1974:157)⁴¹. Punkterna i 4 § HRL anger vilka uppgifter som skall föras in. Relevanta punkter är följande:

- ”1. bolagets organisationsnummer och firma,
2. näringsverksamhetens art,
3. det län och den ort där huvudkontoret finns samt kontorets postadress,
4. bolagsmännens fullständiga namn, personnummer eller organisationsnummer och postadresser,
- [...]
7. av vem och hur firman tecknas, om firman inte får tecknas av varje bolagsman ensam,
8. om bolaget utgör kommanditbolag, vilken eller vilka av bolagsmännen som är kommanditdelägare och beloppet av varje sådan bolagsmans utfästa insats.”

Vad gäller bolagets firma regleras denna i 5-7 §§ HRL samt i Firmalag (1974:156)⁴². Näringsidkare skall registreras under den firma som verksamheten bedrivs under, enligt 5 § HRL. När näringsidkaren är ett handelsbolag skall firmanamnet innehålla beteckningen ”handelsbolag”.⁴³ Firman registreras efter reglerna i firmalagen.⁴⁴

Firma är enligt 1 § FirmaL den benämning under vilken näringsidkare driver sin verksamhet. Firmanamnet måste vara urskiljbart från andra firmor vilken betyder att namnet måste vara dels unikt och dels inte för likt något annat.⁴⁵ Handelsbolagets firma skall

---

⁴⁰ 1 § Handelsregisterförordning (1974:188).

⁴¹ Handelsregisterlagen, härefter HRL.

⁴² Härefter FirmaL.

⁴³ 6 § HRL.

⁴⁴ 5 § HRL.

⁴⁵ 7 § HRL.

individualisera en näringsidkares verksamhet från annan. Särskiljningsförmågan är ett krav som åläggs alla firmor, oavsett om de inarbetats eller registrerats.⁴⁶

I dagarna när denna framställning författas har regeringen överlämnat en remiss⁴⁷ till lagrådet avseende elektronisk registrering i handelsregistret, precis som det är möjligt att göra i aktiebolag.⁴⁸ Samma information som skall anges vid registrering i dagsläget skall registreras även i framtiden. Ansökan skall ske till bolagsverket och hur detta skall ske får regleras av bolagsverket självt. Handlingarna föreslås undertecknas med så kallad avancerad elektronisk signatur.⁴⁹ Med avancerad elektronisk signatur menas de signaturer som faller under lag (2000:832) om kvalificerade elektroniska signaturer samt förordning (2000:833) om kvalificerade elektroniska signaturer. Den föreslagna ändringen kommer innebära förändringar i bland annat HRL.⁵⁰ Ändringarna föreslås träda i kraft i april 2008.⁵¹

2.2.3 Rättshandlingsförmåga och inre förhållanden

När handelsbolaget registrerats kan det förvärva rättigheter och ikläda sig skyldigheter samt föra talan inför domstol. Handelsbolaget blir i och med registreringen en juridisk person,⁵² enligt 2 kap 4 § BL. Följaktligen är handelsbolaget inte en juridisk person och saknar rättshandlingsförmåga innan bolaget är infört i handelsregistret.⁵³ Istället är handelsbolaget, enligt den nya definitionen, ett enkelt bolag till dess att registrering sker.⁵⁴ Detta innebär att bolagsmännen, numera, kan välja om de önskar att bedriva verksamheten i associationsformen handelsbolag eller enkelt bolag. En ytterligare fördel är att tredje man enkelt kan ta reda på bolagets status. Den av Grönfors anmärkta⁵⁵ gränsdragningsproblematiken som berör huruvida samverkan sker med eller utan rättspersonlighet kan således ej längre anses föreligga.⁵⁶ Lindskog anser att i och med lagändringen och registreringskravet skall handelsbolaget ses

---

⁴⁶ Norström, Tomas. Karnovs lagkommentar, Firmalag (1974:156) not. 1. Se också vidare under not * i Karnovs lagkommentar, Firmalag (1974:156).

⁴⁷ Lagrådsremiss, Elektronisk ingivning för ekonomiska föreningar och vissa andra företag, den 29 november 2007.

⁴⁸ Lagrådsremiss, Elektronisk ingivning för ekonomiska föreningar och vissa andra företag. s. 40.

⁴⁹ Lagrådsremiss, Elektronisk ingivning för ekonomiska föreningar och vissa andra företag. s. 40ff. Cit. av Pointlex, Westerling, Eva. *Förslag om elektronisk registrering*. 2007-12-03.

⁵⁰ Lagrådsremiss, Elektronisk ingivning för ekonomiska föreningar och vissa andra företag. s. 35ff.

⁵¹ Lagrådsremiss, Elektronisk ingivning för ekonomiska föreningar och vissa andra företag. s. 78.

⁵² 2 kap 4 § BL.

⁵³ Motsvarande bestämmelse finns också för aktiebolag, se 2 kap 41§ Aktiebolagslag (2005:551), härafter ABL.

⁵⁴ Prop. 1992/93:137 s. 14.

⁵⁵ Grönfors, Kurt. *Avtal och Association*. s. 12ff.

⁵⁶ Lindskog, Stefan. *Lagen om handelsbolag och enkla bolag – en kommentar*. s. 92.

som ”ett av rättsordningen tillhandahållet instrument i och för bedrivande av ekonomisk verksamhet”⁵⁷. Med det menar Lindskog att bolagsmännen väljer att ”underkasta” sig BL:s bestämmelser, vilket han anser också borde inverka på principerna för lagtolkningen. Han uttrycker det: ”bolagsmännen skall anses underkastat sig BL om inte annat tydligt följer av bolagsavtalet”.⁵⁸ Såvitt det kan förstås, anser Lindskog, att det vid tvister och bedömningar skall något som kan liknas vid presumtion anses föreligga avseende att bolagsavtalet avtalats i överensstämmelse med BL och att bolagsavtalet är det enda som kan motbevisa denna presumtion. Lindskogs uttalande tyder på att en muntlig överenskommelse som bolagsmännen gör i efterhand och som sannolikt inte kan bevisas, inte torde inverka på bedömningen. Presumptionsreglerna borde emellertid, enligt min mening, vålla stora problem vid de tillfällen bolagsavtalet inte är skriftligt.

Presumtion att bolagsmännen avtalat i enlighet med BL torde anses motbevisas så snart det finns ett bolagsavtal, presumtionen om att BL skall följas har således motbevisats av bolagsavtalet. Det vill säga de i bolagsavtalet angivna förhållandena anses föreligga och för att andra omständigheter skall ligga till grund för bedömningen borde bevisning vara tvungen att föras avseende på varför bolagsavtalet inte skall ligga till grund vid bedömningen. Presumtion enligt ovan är enligt min mening viktigast vid tillfällen när bolaget tvistar mot tredje man. Vid tvister mellan bolagsmännen torde det finnas utrymme för en viss sannolikhetsbedömning. Till exempel i fallet att bolagsmännen senare avtalat annorlunda om resultatfördelning eller liknande. I vart fall borde inte beviskravet vara lika högt.

Presumtioner utgör bevisbörderegler som delar upp bevisbördan mellan parter på ett visst sätt så att målet skall få en så materiellt riktig utgång som möjligt. Presumtionen i sig medför att ena parten skall bevisa att speciella omständigheter INTE föreligger. Grundregeln är bevisbördan åläggs den part som påstår att ett visst sakförhållande föreligger.⁵⁹ Presumtionen kan grunda sig i såväl ursprungssannolikhet som lagstiftning och myndighetsbeslut. Notera att det är bevisbördan som flyttas vid presumtion, den har således inte bara betydelse vid bevisvärderingen.⁶⁰

Att handelsbolaget är en juridisk person innebär att bolaget kan ikläda sig rättigheter och skyldigheter. Bolaget kan ha egen förmögenhet och egna skulder. Skulderna kan emellertid

---

⁵⁷ Lindskog, Stefan. *Lagen om handelsbolag och enkla bolag – en kommentar*. s. 164.

⁵⁸ Lindskog, Stefan. *Lagen om handelsbolag och enkla bolag – en kommentar*. s. 164.

⁵⁹ Lindell, Bengt. *Civilprocessen*. s. 501.

⁶⁰ Heuman, Lars. *Bevisbörda och beviskrav i tvistemål*. s. 113 ff.

inte endast krävas ur bolagets förmögenhet utan bolagsmännen svarar solidariskt för bolagets förpliktelser enligt 2 kap 20 § BL.

Handelsbolagets inre rättsförhållande regleras i 2 kap 1-16 §§ BL. Samtliga regler utom en är emellertid dispositiva. Undantaget är bolagsmans kontrollrätt i 2 kap 5 § BL. Vidare är reglerna om likvidation och rättsförhållandet till tredje man i 2 kap 24-45 §§ BL, respektive 2 kap 17-23 §§ BL tvingande.

2 kap 3 § BL ger varje bolagsman förvaltningsrätt, med två undantag. Åtgärderna får inte vara uttryckligen förbjudna av annan bolagsman eller vara verksamhetsfrämmande. Vid verksamhetsfrämmande åtgärder krävs samtliga bolagsmäns samtycke, vilket framgår av 2 kap 3 § 2 st. BL. Förvaltningsrätten som ges i 2 kap 2 § BL är personlig och ombud kan således ej nyttjas.⁶¹ Vid förvaltningen gäller likhetsprincipen, denna ”associationsrättsliga generalklausul”⁶², som gäller för alla associationer. Den innebär att ”alla associationens medlemmar [i det här fallet bolagsmän]⁶³ har lika rättigheter och skyldigheter och skall behandlas lika av associationens beslutande och verkställande organ”⁶⁴. Generalklausulen är en del av minoritetsskyddet, vilket kommer till uttryck inte minst i kontrollrätten⁶⁵, men generalklausulen är givetvis inte inskränkt till att gälla endast i detta avseende.

Regler om räkenskap och resultat återfinns i 2 kap 6-13 §§ BL. Dessa lämnas tillfälligt därhän och kommer istället att behandlas under avsnitt 2.1.6 nedan eftersom det är på det området uppsatsen är fokuserad.

Att en handelsbolagsman, som uppsåtligen eller av oaktsamhet skadar bolaget när han fullgör sina uppgifter, blir skadeståndsskyldig för uppkommen skada framgår av 2 kap 14 § BL. Liknande bestämmelser finns i såväl 29 kap 1 & 3 §§ ABL som i 13 kap 1-3 §§ Lag (1987:667) om ekonomiska föreningar⁶⁶. Bestämmelserna i ABL och EFL ålägger, förutom, den i BL angivna, skadeståndsskyldigheten mot bolaget/föreningen, även en skadestånds-

---

⁶¹ Dotevall, Rolf. *Samarbete i bolag*. s. 36.

⁶² Begreppet lånat från Håkan Nial, *Om handelsbolag och enkla bolag*.

⁶³ Författarens tillägg.

⁶⁴ Nial, Håkan. *Om handelsbolag och enkla bolag*. s. 120.

⁶⁵ 2 kap 5 § BL.

⁶⁶ Lagen om ekonomiska föreningar, härafter EFL.

skyldighet mot övriga medlemmar av associationen och tredje man. BL saknar, när det gäller handelsbolag regler för skadeståndsskyldighet mot övriga bolagsmän och tredje man. Anledningen till att BL saknar de bestämmelser som finns i ABL och EFL är att lagstiftaren ansåg att det ej fanns något behov av dessa regleringar.⁶⁷ Skadestånd, i fall när bolagsman skadar andra bolagsmän eller tredje man, får sökas med hjälp av vanliga skadeståndsrättsliga regler i skadeståndslagen (1972:207)⁶⁸. Om en bolagsman skadar bolaget genom ett väsentligt kontraktsbrott finns möjligheter för de andra bolagsmännen att säga upp bolagsavtalet enligt 2 kap 25 § BL eller att utesluta den illojale bolagsmannen enligt 2 kap 30 § BL. Regleringarna ovan är sanktionsregler som avser att straffa den som strider mot den trohetsplikt, eller lojalitetsplikt, som varje bolagsman förväntas beakta, när denne handlar för bolagets räkning.⁶⁹ Inom handelsbolag krävs, på grund av den betydande riskexponering bolagsmännen utsätter sig för, en hög grad av lojalitet mellan bolagsmännen.⁷⁰ Lindskog uttrycker det som att bolagsavtalet utlöser en lojalitetsplikt mellan parterna. Förutom lojalitetsplikten borde en bidragsplikt utlösas i såväl handelsbolag som enkla bolag, eftersom det är bolagsmännens handlande som är avgörande för bolagets resultat. Lojaliteten är också av högsta vikt på grund av att en bolagsman själv, i de flesta fall, kan binda bolaget gentemot tredje man.⁷¹ Sanktionerna vid brott mot lojalitets- och bidragsplikten torde medföra de sanktioner som regleras i BL.⁷² I vissa fall torde till och med brott mot plikterna kvalificera som den viktiga grund som krävs för att säga upp avtalet.⁷³

Lojalitetsplikt innefattar den hänsyn som avtalsparter har att visa varandra i affärsrelationer.⁷⁴ Denna lojalitetsplikt är avgörande i affärssituationer för att möjliggöra kostnadseffektiva utbyten, eftersom två avtalsparter måste utsätta sig för vissa risker i avtalssituationen och således behöver skyddas i viss mån mot dessa risker. Skyddet består i att det finns sanktioner den illojalt behandlade avtalsparten kan använda mot den illojale parten. Exempel på sanktioner kan vara skadestånd eller rättighetsinskränkningar.⁷⁵ Lojalitetsplikten är särskilt viktig i långvariga relationer, till exempel i bolag, eftersom denna typ av relationer kräver ett kontinuerligt förtroendeförhållande

---

⁶⁷ Prop. 1979/80:143 s. 119. Se också Sandström, Torsten. *Handelsbolag och enkla bolag*. s. 67f.

⁶⁸ Skadeståndslagen, herefter SkL.

⁶⁹ Hemström, Carl. *Bolagens rättsliga ställning*. s. 56ff.

⁷⁰ Holm, Anders. *Den avtalsgrundande lojalitetsplikten*. s. 154.

⁷¹ Lindskog, Stefan. *Lagen om handelsbolag och enkla bolag – en kommentar*. s. 81

⁷² Lindskog, Stefan. *Lagen om handelsbolag och enkla bolag – en kommentar*. s. 84

⁷³ Lindskog, Stefan. *Lagen om handelsbolag och enkla bolag – en kommentar*. s. 85

⁷⁴ Holm, Anders. *Den avtalsgrundande lojalitetsplikten*. s. 2.

⁷⁵ Holm, Anders. *Den avtalsgrundande lojalitetsplikten*. s. 270.

mellan parterna.⁷⁶ Innehållet av lojalitetsplikten i ett bolagsförhållande torde vara densamma som för den allmänna lojalitetsplikten.⁷⁷ Lojalitetsplikten regleras inte i lagen utan får ses som en allmän rättsnorm som kan ligga till grund för både utfyllande avtalstolkning och dispositiva rättsregler.⁷⁸ För en mer ingående framställning av lojalitetsplikten se Holms avhandling: ”Den avtalsgrundande lojalitetsplikten”.

2.2.4 Förhållandet till tredje man

Huvudregeln i 2 kap 17 § BL är att var och en av handelsbolagsmännen har rätt att företräda bolaget. Precis som många andra regler i BL är paragrafen dispositiv. Det betyder att bolagsmännen kan komma överens om vilken/vilka av dem som skall kunna binda bolaget mot tredje man. Överenskommelsen bör skrivas in i bolagsavtalet och skall dessutom registreras i handelsregistret.⁷⁹ I vissa fall är det emellertid inte fråga om handelsbolagsmannen får eller inte får teckna bolagets firma. Det kan istället vara fråga om att en bolagsman överskrider sin befogenhet. Precis som vid fullmaktsreglerna i lag (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetens område⁸⁰ gäller att tredje man måste vara i ond tro för att rätts handlingen inte skall kunna göras gällande mot bolaget. 2 kap 18 § BL har en liknande utformning. En god troende tredje man kan således göra en rättshandling gällande mot bolaget även om bolagsmannen som ingick rättshandlingen för bolagets räkning, överskred sin befogenhet.⁸¹ Det kan emellertid tänkas att vissa undantag görs på grund av särskilda omständigheter, t.ex. benefika rättshandlingar.⁸²

Handelsbolaget är ansvarigt för sina förpliktelser. Detta står inte uttryckligen i lagen, men det följer av att handelsbolaget är en juridisk person.⁸³ Precis som i till exempel ett aktiebolag kan de som representerar bolaget förplikta detsamma mot tredje man. Tredje man kan sedan, i förekommande fall, göra anspråk på bolagsförmögenheten. Det som karakteriserar handelsbolaget är att bolagsmännen är solidariskt ansvariga för bolagets förpliktelser.

---

⁷⁶ Holm, Anders. *Den avtalsgrundande lojalitetsplikten*. s. 272.

⁷⁷ Lindskog, Stefan. *Lagen om handelsbolag och enkla bolag – en kommentar*. s. 82.

⁷⁸ Lindskog, Stefan. *Lagen om handelsbolag och enkla bolag – en kommentar*. s. 80.

⁷⁹ Se s. 15f ovan. 2 kap 4 § 7 pt. BL: ”Av vem och hur firman får tecknas, om inte firman får tecknas av varje bolagsman ensam”.

⁸⁰ Avtalslagen, härefter AvtL.

⁸¹ Se t.ex. NJA 1989 s 519.

⁸² Nial, Håkan. *Om handelsbolag och enkla bolag*. s. 185.

⁸³ Hemström & Giertz. *Handelsbolag*. s. 99f.

I NJA 1990 s 65 fann HD att en person, som felaktigt antecknats i handelsbolagsregistret som bolagsman i ett handelsbolag, inte ansågs kunna göras betalningsansvarig för handelsbolagets skulder enbart på grund av registeruppgiften.

Huvudregeln för bolagsmännens ansvar återfinns i 2 kap 20 § BL, som ger vid handen att bolagsmännen svarar solidariskt för bolagets förpliktelser.

Borgenärsskyddsregeln i 2 kap 20 § BL är tvingande. Ansvaret för bolagsmännen är primärt och solidariskt, vilket innebär att borgenären kan välja att kräva en bolagsman på hela beloppet istället för att vända sig mot bolaget.⁸⁴ Nial anser att svenska BL är utformad på detta sätt för att ge borgenären ett så brett skydd som möjligt. Han pekar också på det faktum att bolagsmännen relativt enkelt kan föra pengar in och ut ur bolaget, något som skulle kunna utnyttjas för att missgynna bolagets borgenärer.⁸⁵ Det ansvar som bolagsman har för handelsbolagets skulder kan inte jämkas.

I NJA 1989 s 519 var det fråga om handelsbolagsmans betalningsskyldighet för bolaget påförd mervärdesskatt. HD anförde att ”Bengt N har invänt att hans betalningsskyldighet i vart fall bör jämkas. Någon laglig möjlighet att jämka beloppet föreligger emellertid inte. Bolagsmäns solidariska ansvar för ett handelsbolags förpliktelser har sin grund i den speciella relation som råder mellan bolaget och bolagsmännen. Det kan sägas i princip föreligga en slags identitet mellan bolagets och bolagsmännens förpliktelser. Med denna utgångspunkt är det inte förenligt att bolagsmännens betalningsansvar mot tredje man för bolagets skuld skulle kunna jämkas.”

Vad gäller fordringar vid bolagets konkurs⁸⁶ gäller regeln i 2 kap 23 § BL, som stadgar att om handelsbolaget försätts i konkurs kan fordringar mot bolaget genast göras gällande, även om fordringen inte är förfallen till betalning. Borgenären kan således genast kräva bolagsmännen på betalning för en fordran denne har mot bolaget, oavsett om fordringen är förfallen eller ej. Detta gäller emellertid bara bolagets borgenärer, inte bolagsmännens egna borgenärer.⁸⁷

---

⁸⁴ Nial, Håkan. *Om handelsbolag och enkla bolag*. s. 193.

⁸⁵ Se vidare Nial, Håkan. *Om handelsbolag och enkla bolag*. s. 194f.

⁸⁶ Se s. 22 nedan.

⁸⁷ Hemström, Carl. *Bolagens rättsliga ställning*. s. 55.

2.2.5 Likvidation

Handelsbolag kan upphöra på två sätt, genom likvidation eller konkurs. Handelsbolaget försätts i konkurs när det saknar möjlighet att betala sina skulder, men kan träda i likvidation av en mängd olika anledningar. Bolagsavtalet kan ha upphört, eller om det är på obestämd tid, ha sagts upp av en av bolagsmännen. Dessutom kan bolaget träda i likvidation vid bolagsmans död eller konkurs.⁸⁸

Vid likvidation av bolaget skall bolagets tillgångar, i den mån det är nödvändigt för att kunna betala eventuella skulder, omsättas till likvida medel och dess skulder skall betalas.⁸⁹ När bolagsskulderna betalats skall skifte av bolagsförmögenheten ske. Detta görs på så vis att bolagsmännen undertecknar en skriftlig skifteshandling, enligt 2 kap 33 § BL.

Det har emellertid förekommit undantag från denna regel i bl.a. RH 2005:69. HovR anförde där att i lagen om handelsbolag och enkla bolag stadgas att bolagsskiften som inte sker i skriftlig form är ogiltiga. För giltigt bolagsskifte har ansetts att det inte krävs en särskilt upprättad skifteshandling undertecknad av samtliga delägare, utan att det är tillfyllest även med ett konglomerat av handlingar som tillsammans entydigt visar att syftet är att åstadkomma ett bolagsskifte.

Bolagsmännen har vid skiftet, till att börja med, rätt att återfå sina inbetalda andelar och om det efter detta förfarande finns ett överskott, benämnt i 2 kap 34 § BL som ”den slutliga vinsten”, skall detta fördelas efter de vanliga resultatfördelningsprinciperna⁹⁰ om inte annat avtalats.⁹¹

Lindskog anser att begreppet ”den slutliga vinsten” är märklig och menar att termen ”likvidationsperiodens resultat”, som kan vara antingen vinst eller förlust, vore mer lämplig.⁹²

Om handelsbolagets upphörande sker genom konkurs och det vid förfarandet blir ett överskott fördelas detta enligt reglerna för likvidation, se ovan.⁹³

---

⁸⁸ Roos, Carl Martin. *Företagsformer*. s. 39.

⁸⁹ Hemström, Carl. *Bolagens rättsliga ställning*. s. 61.

⁹⁰ Om resultatfördelning, se s. 26ff nedan.

⁹¹ 2 kap 8 § BL, med hänvisning till 2 kap 32 § 2 st BL.

⁹² Lindskog, Stefan. *Lagen om handelsbolag och enkla bolag – en kommentar*. s. 817 not 18.

⁹³ Roos, Carl Martin. *Företagsformer*. s. 40.

2.2.6 Äganderätten

2.2.6.1 Allmänt om äganderätt

Äganderätten är inte ett begrepp som har en entydig definition. Innebörden bestäms istället av rättsordningen i praxis och doktrin.⁹⁴ I svensk rätt är äganderätten grundlagsskyddad, se regeringsformen⁹⁵ 2 kap 18 §.⁹⁶ Äganderätten är grundlagsskyddad även i finsk och norsk rätt, vilket också torde vara det vanligaste sättet att reglera grundlagsskydd runtom i övriga Europa.⁹⁷ Att rätten skyddas betyder emellertid inte att begreppet definieras. Denna definition lämnas, vilket tidigare nämnts, att fastställas i praxis och doktrin. Malmström definierar begreppet äganderätt som:

”det föreligger vissa rättsfakta ([en person]⁹⁸ har t.ex. köpt eller fått den eller ärvt [en sak]⁹⁹) och dessa fakta för med sig att saken enligt gällande rättsregler (dvs. lagens stadganden och vedertagna oskrivna rättsprinciper) skall räknas tillhöra honom och sålunda så att säga stå till hans speciella förfogande.”¹⁰⁰

Äganderätt innebär således att ägaren kan vända sig till domstol och andra myndigheter för att bevaka sin rätt att ha saken i fred från andra och så vidare. Rätten kan säga bestå i att ägaren befinner sig i ett ”enligt det juridiska regelsystemet fördelaktigt läge.”¹⁰¹

Begreppet äganderätt kan också användas som en sammanfattning för att någon har köpt, ärvt eller fått något i gåva. Äganderätten syftar till rättsfakta vilket innebär att äganderättsbegreppet upplyser läsaren om att egendomen i fråga bytt ägare. Det kan också syfta till alla de rättsföljder som kan göras gällande, till exempel utfå skadestånd om saken skadas. Malmström anser att termen vid dessa tillfällen används som ett ”mellanbegrepp”.¹⁰²

---

⁹⁴ Ägarfrämjandet. *Äganderätten – ansvar och skydd*. s. 14.

⁹⁵ Härefter RF.

⁹⁶ Ägarfrämjandet. *Äganderätten – ansvar och skydd*. s. 49.

⁹⁷ Ägarfrämjandet. *Äganderätten – ansvar och skydd*. s. 55ff.

⁹⁸ Författarens tillägg.

⁹⁹ Författarens tillägg.

¹⁰⁰ Agell & Malmström. *Civilrätt*. s. 56.

¹⁰¹ Agell & Malmström. *Civilrätt*. s. 57.

¹⁰² Agell & Malmström. *Civilrätt*. s. 57f.

Karlsson definierar äganderätten som:

”Ett knippe rättigheter eller friheter, där rätten att på allehanda sätt nyttja och utveckla egendomen ingår. Även rätten till den avkastning som egendomen genererar brukar här inkluderas. Rätten att överföra hela eller delar av dessa rättigheter genom exempelvis försäljning, uthyrning eller gåva. [Dessutom]¹⁰³ innebär äganderätten att det finns lagar som förbjuder staten och andra individer att inkräkta på individens äganderätt.”¹⁰⁴

Detta uttrycker Karlsson som ”äganderättens tre dimensioner” och illustrerar detta med tre pilar vilka var och en representerar avtalsfrihet, användarfrihet och rätt till säkerhet. I ett rättssystem med perfekt äganderätt skall pilarna vara lika långa. Att detta skall uppnås är emellertid inte sannolikt.¹⁰⁵

Berggren¹⁰⁶ hämtar sin definition från Cooter och Ulen¹⁰⁷:

”[ett knippe rättigheter som]¹⁰⁸ describe what a person may or may not do with the resources he owns: the extent to which he possess, use, transform, bequeath, transfer or exclude others from his property.”¹⁰⁹

Därutöver skiljer Berggren på svag och stark äganderätt. Graderingen dem emellan beror på hur inskränkt ägarens rättigheter, att till exempel sälja eller använda egendomen, är. När rättigheterna är oinskränkta föreligger en stark nyttjanderätt och tvärtom.¹¹⁰

---

¹⁰³ Författarens tillägg.

¹⁰⁴ Karlsson, Nils. *Äganderättens tre grundläggande dimensioner*. Äganderättens konsekvenser och grunder. s. 19f.

¹⁰⁵ Karlsson, Nils. *Äganderättens tre grundläggande dimensioner*. Äganderättens konsekvenser och grunder. s. 20.

¹⁰⁶ Berggren, Niclas. *Rättspositivism och äganderätt*. Äganderättens konsekvenser och grunder. s. 180-215.

¹⁰⁷ Cooter och Ulen. *Law and Economics*. Harper Collins Publishing 1988.

¹⁰⁸ Berggrens tillägg.

¹⁰⁹ Berggren, Niclas. *Rättspositivism och äganderätt*. Äganderättens konsekvenser och grunder. s. 184.

¹¹⁰ Berggren, Niclas. *Rättspositivism och äganderätt*. Äganderättens konsekvenser och grunder. s. 184.

2.2.6.2 Äganderätten i handelsbolag

Handelsbolaget är, som tidigare nämnts, en juridisk person, vilket innebär att handelsbolaget äger sina egna tillgångar. Således skiljs bolagsmännens privata egendom och bolagets egendom från varandra, även om bolagsmännen självklart kan komma att, ur sin privata egendom, betala bolagets skulder.¹¹¹ Att handelsbolaget har äganderätt i egendom som, av bolagsmännen, tillförts bolaget innebär att nyttjande kräver beslut av bolagsorgan. Bolagsmännen får inte utan vidare använda egendomen för privat bruk. Egendom kan tillföras bolaget på flera sätt, normalt är dock att detta sker genom att bolagsmännen tillför bolaget insatser i pengar eller annan egendom, motsvarande apportegendom i ABL.¹¹² Insatsen kan också bestå av att bolagsman tillför bolaget nyttjanderätt till fastighet eller lös egendom.¹¹³

Ett annat sätt för handelsbolaget att förvärva egendom är genom rättshandlingar med utomstående. Ett problem som kan uppstå i detta fall, och som Nial belyser, är att det kan vara svårt att avgöra om förvärvet sker för bolagets eller bolagsmannens räkning. Nial menar att de verktyg som står till buds för att lösa detta problem är dels att se till *omständigheterna* kring avtalets uppkomst, dels se till bolagsmannens *avsikt* vid förvärvet och dels en *presumptionsregel* som innebär att avtalet anses ingått för handelsbolagets räkning om avtalet faller inom, vad han kallar för, bolagets ”normala rörelse”.¹¹⁴

Äganderätten anses särskilt viktig vid konkurser. Fallet när egendomen förvärvats från tredje man torde inte vålla några större svårigheter, medan fall där egendom övergått från handelsbolagsman till handelsbolaget kan bli mer svårbedömda och kan vålla fler tvister. Det skulle kunna antas att fall när egendom övergår från bolagsman till handelsbolaget vållar problem, eftersom handelsbolagsmän är solidariskt ansvariga för handelsbolags skulder. Detta antagande torde vara fel eftersom det ligger i handelsbolagsborgenärernas intresse att mesta möjliga egendom ingår i konkursboet för att deras rätt skall kunna bevakas så effektivt som möjligt. Handelsbolagsmännens borgenärer har tvärtom intresse av att handelsbolagsmännen äger så mycket egendom som möjligt. I doktrinen¹¹⁵ har förts fram en uppfattning att till-

---

¹¹¹ Se s. 20f ovan.

¹¹² 2 kap 6 § ABL. Om apportegendom, se t.ex. Johansson Svante, *Bolag, föreningar och stiftelser* i Norstedts juridiska handbok. s. 345. Även Melin, Stefan. *Juridikens begrepp*. s. 43f.

¹¹³ Nial, Håkan. *Om handelsbolag och enkla bolag*. s. 210.

¹¹⁴ Nial, Håkan. *Om handelsbolag och enkla bolag*. s. 210ff.

¹¹⁵ Främst Nial, Håkan. *Om handelsbolag och enkla bolag* s. 211ff, med hänvisning till Lamm, *Bidrag till läran om enkla bolag och handelsbolag enligt svensk rätt*. s. 118f.

gångarna binds sakrättsligt för bolagsändamålet, varför handelsbolagsborgenärernas rätt till handelsbolagets egendom anses gå före handelsbolagsmännens borgenärer.¹¹⁶ Detta torde förstås på så vis att om det råder tvivel om vem av handelsbolaget och handelsbolagsmannen, som innehar äganderätten till en egendom, presumeras egendomen tillhöra handelsbolaget om egendomen faller under bolagsändamålet. Denna argumentation utgör således en fortsättning på Nials tankegångar vad beträffar handelsbolagets ”normala rörelse”¹¹⁷. Uppfattningen innebär att handelsbolagets egendom inte skall kunna utmätas av en handelsbolagsmans personliga borgenärer, vilket grundar sig i en önskan om att det skall finnas ett skydd för en solvent bolagsman. Skyddet motiveras av att handelsbolagsmannen, vid en annan handelsbolagsmans konkurs kan komma att förlora delar av verksamheten till den andre handelsbolagsmannens konkursbo. Att handelsbolagets egendom utmäts för att ingå i den andre handelsbolagsmannens konkursbo skulle i sin tur kunna leda till att bolaget tvingas i konkurs och att den solvente bolagsmannen, som en följd därav, med egna medel, tvingas bära hela handelsbolagsborgenärsgälden. Uppfattningen har dock kritiserats med argumentet att handelsbolagsborgenärerna genom den fått avsevärt mycket bättre skydd än det skydd som automatiskt kommer av att handelsbolaget är en juridisk person. Problem torde även uppstå när bolagsman förvärvar egendom från handelsbolaget. Problemen torde främst bestå i att regler om förvärvarens sakrättsliga skydd (till exempel traditionsprincipen, som civilrättsligt är en vital del vad gäller att få den förvärvade egendomen sakrättsligt skyddad gentemot överlåtarens borgenärer)¹¹⁸ sällan iakttas.¹¹⁹

2.2.7 Resultatfördelning

Resultatet i ett handelsbolag utgörs av det överskott, eller den brist som finns sedan bolagsmännen har tillgodoräknats ränta och arvode.¹²⁰ Räntan är den ränta på insatsen som varje bolagsman har i bolaget. Arvodet innebär skäligt arvode för förvaltningen av bolagets angelägenheter.¹²¹ 2 kap 7 § BL definierar vad som utgör resultatet i ett handelsbolag.

---

¹¹⁶ Nial, Håkan. *Om handelsbolag och enkla bolag*. s. 212.

¹¹⁷ Se s. 25 2st ovan.

¹¹⁸ Millqvist, Göran. *Sakrättens grunder*. s. 33.

¹¹⁹ Nial, Håkan. *Om handelsbolag och enkla bolag*. s. 212.

¹²⁰ 2 kap 7 § BL.

¹²¹ 2 kap 6 § BL.

Ränta på insatser räknas ut innan arvodet till bolagsmännen beräknas. BL definierar ränta på insatsen, precis som arvode, som en kostnad i bolaget. Både ränta och arvode skall alltså beräknas innan resultatet fastställs.¹²²

BL:s regler är, som tidigare nämnts, dispositiva, vilket innebär att bolagsmännen inte behöver underkasta sig BL:s regler. Därför krävs det en undersökning om huruvida någon överenskommelse, som skiljer sig från BL:s regler, gjorts mellan bolagsmännen. Bolagsavtalet, i egenskap av avtal, torde förutom BL:s regler även underkastas 36 § AvtL, det vill säga oskäliga resultatfördelningar i bolagsavtalet torde kunna jämkas.

Det bör här påpekas att bolagsmännen inte bara begränsas av civilrättsliga regler, utan i fråga om avtalad resultatfördelning även av skatterättsliga regler. De skatterättsliga reglerna tar emellertid främst syfte på skatteflykt, dvs. bolagsavtal som har till syfte att medföra oförtjänta skattefördelar för bolagsmännen. Sådana avtal kan underkännas av Skatteverket genom t.ex. genomlysning.¹²³ I RÅ 2002 ref. 115 frångicks fördelningen av resultat i handelsbolag vid taxeringen eftersom den framstod som orimlig och väsentligen betingad av skatteskäl (I) men godtogs sedan den inte kunde antas ha tillkommit för att uppnå skattefördelar (II). I Kammarrättens dom i mål 8390-1999 delades hela vinsten i handelsbolaget ut till en bolagsman som var ett aktiebolag. KR anförde att på grund av att bara en ensam handelsbolagsmans arbetsinsats som genererat handelsbolagets inkomster och med beaktande av den starka intressegemenskap som föreligger mellan bolagsmännen kan den vinstfördelning som skett inte betraktas som affärsmässigt betingad utan som orimlig till förmån för aktiebolaget. Vinstfördelningen måste anses syfta till att uppnå skattemässiga fördelar och kan därför inte godtas vid beskattningen. Fördelningen av handelsbolagets resultat skall därför ske utifrån vad som är skäligt. I Kammarrättens dom i mål 3843-04 fann KM inte anledning att frånga det som stod i bolagsavtalet eftersom den gjorda vinstfördelning varken ansågs medföra en obehörig överföring av inkomst eller framstod som orimlig eller väsentligen betingad av skatteskäl.

Vid bestämmande av resultatet måste således följande frågor ställas:

1. Vad anger bolagsavtalet om resultatfördelning?
2. Kan parterna avtalat annat muntligt? Framgår det av omständigheterna att fördelningen skall ske på visst sätt?¹²⁴

---

¹²² Lindskog, Stefan. *Lagen om handelsbolag och enkla bolag – en kommentar*. s. 338.

¹²³ Se vidare härom i t.ex. Callert, Eriksson & Goszkowski. *Resultatfördelning i handelsbolag*.

¹²⁴ "Omständigheter" kan t.ex. vara hur resultatet fördelats föregående år. Konkludent handlande räcker alltså. (Sandström, Torsten. *Handelsbolag och enkla bolag*. s. 59).

3. Ger svaret på fråga två bolagsmännen anledning att tro att liknande fördelning skall göras även i framtiden?

Frågorna är till för att ”konstatera att det saknas specifika tolkningsdata”¹²⁵. Konstaterandet är nödvändigt innan resultatfördelningsparagrafen i 2 kap 8 § BL tillämpas.¹²⁶

När inget annat avtalats mellan bolagsmännen fördelas enligt det nyss nämnda lagrummet resultatet lika mellan dem. Notera att det delas lika mellan bolagsmännen, något beaktande av storleken på bolagsmännens insatser görs alltså inte. Liknande principer för resultatfördelning finns även i många andra länders rätt. I doktrinen¹²⁷ förekommer uppfattningen att, resultatfördelningen är en så fundamental del av verksamheten att frågan mycket ofta regleras i bolagsavtalet och vidare att resultatfördelning efter insatsen i många fall där resultatfördelning ej uttryckligen är avtalad i bolagsavtalet, är underförstådd. Dock gäller att det, utan stöd i bolagsavtalet, är upp till den som påstår att en sådan underförstådd överenskommelse, vad avser resultatfördelning i förhållande till insatserna, föreligger, att faktiskt bevisa att så är fallet.¹²⁸

Angående att resultatet fördelas lika mellan handelsbolagsmännen när de inte avtalat om annat har KM, i Kammarrättens dom i mål 5858—5861-03, anfört att ”en fördelning av vinsten utifrån gjorda arbetsinsatser [är]¹²⁹ affärsmässig, medan det är mer olämpligt och onaturligt att fördela underskott på samma sätt. Det framstår som mer rimligt att fördela underskottet efter var och ens kapitalinsatser.” Målet gällde två makar i ett skattemål där skattemyndigheten (och även länsrätten) ansåg att resultatfördelningen i bolaget var utformat för att vinna skattefördelar. Kammarrätten höll emellertid inte med och ansåg det rimligt att fördela underskottet efter kapitalinsatserna. Sannolikt efter ett liknande resonemang som det i NJA 1939 s 434.

Regeln att resultatfördelning skall göras efter huvudtalet och inte efter insatsernas storlek motiverades, av äldre bolagskommittén¹³⁰, med att en resultatfördelning efter insatser skulle medföra krav på att insatserna värderades. Värdering av bolagsmännens insatser ansågs vara alltför vanskelig, särskilt när insatserna består av apportegendom och således vara svårvärderade. Värderingen är också komplicerad eftersom apportegendomen torde värderas efter nyttan för bolaget och inte efter

¹²⁵ Sandström, Torsten. *Handelsbolag och enkla bolag*. s. 59.

¹²⁶ Sandström, Torsten. *Handelsbolag och enkla bolag*. s. 59.

¹²⁷ Bl.a. Håkan Nial. *Om handelsbolag och enkla bolag*.

¹²⁸ Nial, Håkan. *Om handelsbolag och enkla bolag*. s. 156.

¹²⁹ Författarens tillägg.

¹³⁰ SOU 1941:9 s. 77f.

bokfört värde. Bolagskommittén erkände att en resultatfördelning efter insatser vore rättvisats, men valde ändå regeln att resultatet skall fördelas lika mellan bolagsmännen. Det är denna reglering som återfinns även i 1990 års bolagslag.

Synpunkten torde strida mot de presumtionsregler Lindskog föreslår,¹³¹ vilket borde vara motiverat eftersom Lindskogs uttalande är mera generellt, medan vinstfördelningen är en så speciell fråga att den sannolikt kräver specialreglering. Principen om *lex specialis* blir alltså tillämplig. Denna slutsats stöds av Lindskog¹³², Nial¹³³ och även propositionen.¹³⁴ Lindskog håller det för ”sannolikt att kravet på viljeyttring är tämligen uttunnad för att ett avtal om resultatfördelning skall anses föreligga” och hävdar att endast när det står klart att inget avtal föreligger skall 2 kap 8 § 1 st BL användas. Vidare anser han att ”avtalströskeln torde vara lågt ställd”¹³⁵, men för att regeln om lika fördelning skall åsidosättas krävs att det av omständigheterna framgår att bolagsmännen har en ”framåsyftande avsikt”¹³⁶. Det vill säga en särskild resultatfördelning måste användas flera år i rad för att den skall innebära en konkludent överenskommelse. Det är inte tillräckligt att bolagsmännen ett år kommer överens om att avvika från ”den normala resultatfördelningen”.¹³⁷ Skiljer inget mellan bolagsmännen förutom deras avtalade insatser torde en resultatfördelning i förhållande till insatsernas storlek böra företas.¹³⁸ Lindskog uttrycker denna omständighet som ett av de ”typiska indicium” som finns för parternas avtalsavsikt.¹³⁹ Enligt min uppfattning verkar Lindskog tämligen obestämmd huruvida presumtion eller, de ovan nämnda, tolkningsgrunderna skall användas. Osäkerheten på området torde grunda sig i tolkningen av bland annat NJA 1939 s 434.

NJA 1939 s 434, På en Aktiebolaget Tipstjänsts tippningskupong ifyllde A en rad, B två rader och C en rad; och satsade därvid A 25 öre, B -- som underskrev kupongen -- 50 öre samt C 25 öre. Vinst utföll å en av de utav B ifyllda raderna. A yrkar nu att utfå 1/4 av den utav B uppburna

---

¹³¹ Se s. 17f ovan.

¹³² Lindskog, Stefan. *Lagen om handelsbolag och enkla bolag – en kommentar*. s. 354.

¹³³ Nial, Håkan. *Om handelsbolag och enkla bolag*. s. 156.

¹³⁴ Prop. 1979/80:143 s. 116.

¹³⁵ Lindskog, Stefan. *Lagen om handelsbolag och enkla bolag – en kommentar*. s. 354.

¹³⁶ Lindskog, Stefan. *Lagen om handelsbolag och enkla bolag – en kommentar*. s. 354.

¹³⁷ Lindskog, Stefan. *Lagen om handelsbolag och enkla bolag – en kommentar*. s. 354f.

¹³⁸ Nial, Håkan. *Om handelsbolag och enkla bolag*. s. 154.

¹³⁹ Lindskog, Stefan. *Lagen om handelsbolag och enkla bolag – en kommentar*. s. 355.

vinsten. Kunglig Majestät¹⁴⁰ ansåg emellertid att vinsten borde fördelas efter insatsen. KM antyder inget om att vinsten skulle delas efter huvudtalet.

Rättsfallet behandlar som synes tipsbolag, vilka är att hänföra till de enkla bolagen, varför försiktighet bör iakttas när rättsfallet tolkas för att ge härledning i fråga om andra associationsformer, men enligt Lindskog skulle fallet kunna tolkas på så vis att det utgör ett uttryck för presumptionsregeln om förlust i 2 kap 8 § 2 st BL. Om det skett en förlust skulle var och en av dem som satsade, varit tvungna att bära förlusten i förhållande till sin insats, således skulle det alltså vara skäligt att göra samma tolkning även i det motsatta fallet. Lindskog är av uppfattningen att en så långtgående tolkning inte torde kunna göras,¹⁴¹ men vid en närmare syn på hans övriga uttalanden verkar han inte vara av den åsikten att en sådan tolkning av rättsfallet helt kan avfärdas.

Tankarna om att den som tar den största risken, det vill säga den som satsar mest pengar också skall få högst avkastning, på samma sätt som denne lider den svåraste förlusten överensstämmer med ekonomiska teorier. Till exempel teorin att investerare förväntar sig ersättning både för att låna ut pengar, det vill säga avkastning som ersätter dem för att de ej kan använda beloppet de lånar ut till annat, och dessutom vill de ha ersättning för att de tar en risk.¹⁴²

När årsredovisningen upprättats har bolagsmännen rätt att få ut ränta och arvode som beräknats enligt 2 kap 6 och 8 §§. Dock kan bolagsman inte få någon betalning om dennes insats är lägre än avtalat. Om så är fallet skall istället det bolagsmannen har rätt att få ut eller del därav, läggas till bolagsmannens insats.¹⁴³ Om bolagsmannen inte innan följande räkenskapsårs slut begagnar sig av sin lyftningsrätt skall beloppet bolagsmannen har rätt att få ut läggas till dennes insats. En bolagsmans behållna instans får emellertid inte ökas utöver vad som avtalats i bolagsavtalet om annan bolagsman bestrider att så sker.¹⁴⁴

Paragraferna är, som så många andra i BL, dispositiva. Innan de tillämpas måste det således undersökas om det föreligger några eventuella avtalade regleringar mellan handelsbolags-

---

¹⁴⁰ Gamla benämningen på HD, härefter KM.

¹⁴¹ Lindskog, Stefan. *Lagen om handelsbolag och enkla bolag – en kommentar*. s. 355f.

¹⁴² Brealey, Myers & Marcus. *Fundamentals of Corporate Finance*. s. 304.

¹⁴³ 2 kap 9 § BL.

¹⁴⁴ 2 kap 10 § BL.

männen. En handelsbolagsman som vill nyttja sin lyftningsrätt måste också informera om att denne vill nyttja rätten innan räkneskapsårets slut.

Någon skyldighet att täcka i bolaget uppkommen förlust finns ej om inte bolagsmännen kommit överens om att sådan skyldighet skall finnas. Dock stipulerar BL att ränta och eventuell vinst skall användas till att täcka eventuella brister i bolagsmannens avtalade insats innan denne kan begagna sig av sin lyftningsrätt.¹⁴⁵

2.2.8 Beskattning

Av 5 kap 1 § Inkomstskattelag (1999:1229)¹⁴⁶ framgår att ett handelsbolag inte utgör ett skattesubjekt och att inkomsterna därför beskattas hos delägarna. Dubbelnaturen, i den bemärkelse att handelsbolaget är en juridisk person men inte skattesubjekt, har medfört en del problem som fått lösas i praxis.¹⁴⁷ Konkreta skattefrågor saknar relevans för den vidare framställningen varför reglerna kring beskattning i det följande lämnas därhän.¹⁴⁸

2.3 Enkla bolag

2.3.1 Definition

Reglerna om enkla bolag står att finna i 4 kap BL. Definitionen som återfinns i 1 kap 3 § BL stadgar att ett enkelt bolag föreligger om två eller flera har avtalat att utöva verksamhet i bolag utan att handelsbolag föreligger.

Flertalet av reglerna för enkla bolag härrör sig, vilket kommer att visa sig nedan, från det andra kapitlet i BL. Det vill säga samma regler som gäller för handelsbolag, vilket syns tydligt redan i 1 kap 3 § BL. Ett enkelt bolag föreligger när bolag föreligger, men det inte är fråga om ett handelsbolag. Carl Hemström kallar detta för en negativ bestämning.¹⁴⁹

---

¹⁴⁵ Hemström & Giertz. *Handelsbolag*. s. 77f.

¹⁴⁶ Inkomstskattelagen, härefter IL.

¹⁴⁷ Lodin m.fl. *Inkomstskatt*. s. 407f.

¹⁴⁸ Den intresserade läsaren kan emellertid läsa mer om frågan i Lodin m.fl. *Inkomstskatt*. s. 407ff.

¹⁴⁹ Hemström, Carl. *Bolag Föreningar Stiftelser – en introduktion*. s. 23.

Reglerna för enkla bolag regleras främst genom avtal. Lagen är dispositiv, men om bolagsmännen inte avtalat något så gäller 4 kap 2-4 §§ BL.¹⁵⁰ Bolagsformerna regleras i många fall på samma sätt, eftersom reglerna för handelsbolag i 2 kap BL är tillämpliga på enkla bolag, enligt 4 kap 2 § BL. Denna 2§ stadgar att de bestämmelser som återfinns i 2 kap. 2, 4, 5, 8, 9, 11, 13 och 14 §§ också gäller för enkla bolag. Vad gäller skadeståndsregeln i 2 kap. 14 § så stadgar 4 kap 2 § BL att det som där sägs om skada för bolaget i stället skall gälla skada för någon annan bolagsman.

Bildandet av ett enkelt bolag är tämligen enkelt. Bolagsavtalet kan vara skriftligt eller muntligt och det krävs inte att det är uttryckt i avtalstermer. Till och med omständigheterna kan medföra att ett enkelt bolag anses föreligga, det sker då genom ett så kallat konkludent avtal. Registrering av ett enkelt bolag krävs alltså inte.¹⁵¹

Angående konkludenta avtal uttalade KM i NJA 1939 s 434 att: ”I målet är upplyst, att något samarbete mellan parterna icke ägt rum vid radernas ifyllande och att någon överenskommelse angående uppdelning av eventuell vinst icke träffats. I målet har icke förekommit något förhållande som det oaktat angiver, att parterna slutit bolag för ifrågavarande tippning. Ej heller kan det anses ligga i sakens natur, att ett bolagsförhållande med avseende å tippningen skall anses hava dem emellan förelegat.” I NJA 1939 s 434 fann alltså KM inte att det förelåg ett bolag, men att de alls överväger det torde tyda på att det skulle kunnat föreligga under andra, kanske till och med liknande, omständigheter.

Att det inte krävs registrering och att ett enkelt bolag kan bildas genom konkludenta avtal, medför att reglerna om enkla bolag kan tillämpas vid en rättegång även om parterna inte anser sig driva ett enkelt bolag.¹⁵² Hemström ställer upp 4 punkter som han anser tydligt karaktäriserar det enkla bolaget:

- ”[två eller flera]¹⁵³ fysiska och/eller juridiska personer har
1. träffat avtal om samverkan
  2. för ett gemensamt ändamål
  3. med förpliktelse att verka för det gemensamma ändamålet

---

¹⁵⁰ 4 kap 1 § BL.

¹⁵¹ Hemström, Carl. *Bolag Föreningar Stiftelser – en introduktion*. s. 24.

¹⁵² Dotevall, Rolf. *Samarbete i bolag*. s. 111.

¹⁵³ Författarens tillägg.

4. och utan att utbyte av de samverkande kan ske på det sätt som är typiskt i en förening.”¹⁵⁴

Samverkan enligt punkt ett och ändamålet enligt punkt två kan innefatta alla typer av laglig samverkan och ändamål. Efter lagändringen 1995 kan näringsverksamhet bedrivas även i ett enkelt bolag.¹⁵⁵

2.3.2 Registrering

Som nämnts ovan¹⁵⁶ kan ett enkelt bolag inte registreras i handelsregistret. När näringsverksamhet bedrivs inom ramen för det enkla bolaget krävs emellertid att bolagsmännen själva registreras under sina egna namn.¹⁵⁷ De kan följaktligen inte registreras under någon firma.¹⁵⁸

De uppgifter som skall föras in i handelsregistret står att finna i 4 § HRL. Dessa uppgifter är näringsidkarens fullständiga namn, personnummer eller, om sådant saknas, av Skatteverket tilldelat registreringsnummer, och postadress. Dessutom skall näringsverksamhetens art anges, tillika det län och den ort där huvudkontoret finns samt kontorets postadress.¹⁵⁹

Bolagsmännen kan alltså välja mellan att registrera bolaget som ett handelsbolag eller registrera sig själva och därefter bedriva näringsverksamheten i enkelt bolag.¹⁶⁰ Firmalagen blir inte tillämplig på enkla bolag eftersom bolaget i sig inte är en juridisk person och kan inte registreras och följaktligen inte ha registrerat firmanamn.

2.3.3 Rättshandlingsförmåga och inre förhållanden

Huvudregeln vid förvaltning i ett enkelt bolag är att förvaltningsåtgärder endast får ske med samtliga bolagsmäns samtycke enligt 4 kap 3 § BL:

---

¹⁵⁴ Hemström, Carl. *Bolag Föreningar Stiftelser – en introduktion*. s. 25.

¹⁵⁵ Se vidare om den förändrade gränsdragningen på s. 42ff nedan.

¹⁵⁶ S. 32 ovan.

¹⁵⁷ Hemström, Carl. *Bolag Föreningar Stiftelser – en introduktion*. s. 24.

¹⁵⁸ 2 § 5 pt & 2 § sista st. HRL.

¹⁵⁹ Se s. 15 ovan.

¹⁶⁰ Sandeberg, Catarina af. Karnov lagkommentarer, Handelsregisterlag (1974:157) not. 2.

Det bör emellertid nämnas att löpande förvaltning inte görs i enkla bolag annat än vid de tillfällen när det enkla bolaget idkar näringsverksamhet. Dock kan bolagsmännen, genom avtal, utesluta bolagsmän från förvaltningen. Här bör viss försiktighet iakttas, i synnerhet bör den som blir utesluten vara uppmärksam. Kontrollrätten, motsvarande den som finns för handelsbolag, enligt 2 kap 5 § BL är i enkla bolag dispositiv.¹⁶¹ Om den uteslutne bolagsmannen skriver på ett avtal om att denne helt skall vara utesluten och dessutom avtalar bort sin kontrollrätt har denne ingen möjlighet att övervaka förvaltningen av det enkla bolaget.

Den kanske, för denna framställning, viktigaste aspekten hos ett enkelt bolag är att det inte är en juridisk person och således inte är att betrakta som ett rättssubjekt.¹⁶² Detta gör att bolagsavtalet endast är ett samarbetsavtal mellan bolagsmännen.¹⁶³ Innebörden av detta är att bolaget i sig inte kan vara rättighets- och skyldighetsbärare. Den bolagsman eller de bolagsmän som företagit rättshandlingen blir istället personligen bundna av densamma och blir därmed också ansvarsbärare för rättshandlingen.¹⁶⁴ Linskog menar, i anledning av det ovan anförda, att begreppet bolag kan vara felaktigt i den mån att det normalt associeras med rättspersonlighet. Han menar därför att det borde finnas bättre begrepp och väljer i sin framställning att använda "konsortium" eller "enkelt bolagsförhållande".¹⁶⁵ Linskogs terminologi är emellertid av ren pedagogisk natur. I denna framställning avser jag att använda termen enkelt bolag, emedan jag anser att, så länge läsaren är medveten om vad som avses med de begrepp som används så torde begreppsvalet vara av sekundär betydelse.

På grund av att enkla bolag kan uppstå och upphöra på många olika sätt finns enkla bolag i diverse olika former. Ett enkelt bolag kan bestå i att två vänner gemensamt inhandlar en lott eller samarbete mellan två multimiljonbolag. Användningsmöjligheterna för den enkla bolagsformen är som synes stora. Enkla bolag innefattar även konstellationer såsom konsortier, karteller och joint ventures.¹⁶⁶ Även aktieägaravtal brukar i allmänhet ses som enkla bolag.¹⁶⁷

---

¹⁶¹ Nial, Håkan. *Om handelsbolag och enkla bolag*. s. 353ff.

¹⁶² Linskog, Stefan. *Lagen om handelsbolag och enkla bolag – en kommentar*. s. 1042.

¹⁶³ Dotevall, Rolf. *Samarbete i bolag*. s. 112.

¹⁶⁴ Linskog, Stefan. *Lagen om handelsbolag och enkla bolag – en kommentar*. s. 1042.

¹⁶⁵ Linskog, Stefan. *Lagen om handelsbolag och enkla bolag – en kommentar*. s. 1042.

¹⁶⁶ Holm, Anders. *Den avtalsgrundande lojalitetsplikten*. s. 155.

¹⁶⁷ Dotevall, Rolf. *Samarbete i bolag*. s. 113.

Skadeståndsregeln i 2 kap 14 § BL gäller även för enkla bolag, enligt 4 kap 2 § BL. Regeln om skadestånd innebär att bolagsman som av oaktsamhet eller uppsåtliga skadar annan bolagsman skall ersätta skadan. Kravet på vad som berättigar skadestånd verkar emellertid relativt högt.

Notera distinktionen mellan bolaget och bolagsman. Det enkla bolaget har ingen egen identitet och kan således inte skadas. Det är istället andra bolagsmän som kan lida skada. Följaktligen blir också den skadevällande bolagsmannen skadeståndsskyldig gentemot den skadelidande bolagsmannen och inte mot bolaget.

Beträffande kravet på vad som berättigar skadestånd kan NJA 1986 s 402 nämnas. Här hade en delägare i så kallat tipsbolag underlåtit att enligt åtagande lämna in tipskupong som, om den hade deltagit i tipsomgången, skulle ha gett vinst. Han ansågs härigenom ha av oaktsamhet förorsakat övriga delägare skada men fanns, med hänsyn till arten av hans uppdrag och de förutsättningar som gällde för uppdragets fullgörande, ej vara skyldig att utge någon ersättning till dem.

Även här finns därför en påkallad lojalitetsplikt.¹⁶⁸ Holm skriver i sin avhandling att konstruktionen innebär ”ett förhöjt tillitskrav mellan parterna, vilket accentuerar lojalitetskraven.” Dock är begreppet ”enkelt bolag” så vagt att lojalitetsplikten blir svårdefinierad i dessa sammanhang.¹⁶⁹ I norsk praxis har Høyesterett vid två tillfällen låtit lojalitetsplikten bli avgörande i målet. I Rt. 1967 s. 1335 dömde domstolen att de berörda hade en skyldighet att beakta det avtalade och tillade att underlåtenhet att beakta detta ”ville stride mot plikten till lojalitet”. I Rt. 1969 s. 878 slog domstolen fast att parter har att ta hänsyn till varandras förväntningar även om dessa inte uttryckligen specificerats.

Holm anser att det finns ett högt krav på lojalitetsplikt¹⁷⁰ mellan bolagsmännen i ett enkelt bolag,¹⁷¹ något som jag anser torde kunna hållas för sant.

---

¹⁶⁸ Se s. 18ff ovan.

¹⁶⁹ Holm, Anders. *Den avtalsgrundande lojalitetsplikten*. s. 155f.

¹⁷⁰ Mer om lojalitetsplikten, se s. 19f ovan.

¹⁷¹ Holm, Anders. *Den avtalsgrundande lojalitetsplikten*. s. 155.

2.3.4 Förhållandet till tredje man

I det enkla bolaget uppkommer rättigheter och skyldigheter mellan tredje man och bolagsmännen och *inte* mellan tredje man och bolaget. En bolagsman blir alltså ensam ansvarig mot fordringsägaren, alternativt blir samtliga bolagsmän ansvariga, då oftast solidariskt, genom till exempel genom bolagsavtalet eller presumtion,¹⁷² se vidare om detta nedan. Detta kräver emellertid ett avtal emedan huvudregeln i 4 kap 5 § BL stadgar att avtal som sluts under en benämning som betecknar samtliga bolagsmän eller om avtal sluts på bolagsmännens vägnar blir bara den bolagsman som deltagit i avtalet förpliktigad eller berättigad gentemot motparten. Om flera bolagsmän har deltagit i avtalet har den lika rätt. 4 kap 5 § BL stadgar i sista meningen att regeln är dispositiv.

En bolagsborgenär kan alltså bara kräva ersättning från ansvarig bolagsman.¹⁷³ I praxis har det fastslagits att bara bolagsmannen som levererat varan för det enkla bolagets räkning kan kräva tredje man.

I NJA 1949 s 720 gällde det ett konsortieavtal där ena parten inhandlat halvfabrikat som sedermera används i bolaget. KM slog fast att parten som lagt ut pengar hade rätt att inkassera sin fordran.

E contrario är bara den bolagsman som köpt en vara bunden av avtalet. De andra bolagsmännen kan därmed varken påkalla leverans eller bli skyldiga att betala köpeskillingen. Förhållandet betecknas av Sandström som en ”huvudregel för individuellt gäldansvar.”¹⁷⁴ Denna huvudregel medför emellertid inte att köparen får individuell äganderätt till egendomen.¹⁷⁵ Samtliga bolagsmän kan emellertid komma att bli solidariskt ansvariga, trots reglerna i 4 kap 5 § BL, främst i de fall där egendomen kommit samtliga bolagsmän till nytta och principerna om obehörig vinst kan komma att bli aktuella.¹⁷⁶

I NJA 1929 s 385 hade A & B i bolag samman drivit ifrågakomna trafikrörelse. KM beslutade till: ”att efter beställning för bolagets räkning av någon av bolagsmännen eller i deras tjänst anställda personer aktiebolaget levererat de varor och utfört de reparationer, varför aktiebolaget i målet fordrade betalning; att de levererade varorna kommit till användning såsom tillbehör till de i

---

¹⁷² Nial, Håkan. *Om handelsbolag och enkla bolag*. s. 364.

¹⁷³ Lindskog, Stefan. *Lagen om handelsbolag och enkla bolag – en kommentar*. s. 1098.

¹⁷⁴ Sandström, Torsten. *Handelsbolag och enkla bolag*. s. 46.

¹⁷⁵ Se s. 38ff nedan.

¹⁷⁶ Lindskog, Stefan. *Lagen om handelsbolag och enkla bolag*. s. 1099.

trafiken nyttjade, av bolagsmännen gemensamt ägda automobilomnibussarna; att jämväl reparationerna i fråga -- **kommit alla bolagsmännen till godo**¹⁷⁷; att bolaget vid beställningarna betecknats med »Falk, Tysk & Söderqvist»; samt att denna benämning, vari således ingått personnamn, använts med Tysks och Söderqvists begivande; och enär vid nu angivna förhållanden Tysk och Söderqvist blivit jämte Falk till aktiebolaget solidariskt betalningsskyldiga för ifrågavarande varor och reparationer.” Faktumet att det kom samtliga bolagsmän till godo är sannolikt bara en del av knäckfrågan, men det är ändock intressant att KM påpekar detta faktum. Enligt min mening torde detta fått betydelse för utgången i målet tillsammans med faktumet att samtliga bolagsmäns namn användes.

I ett annat fall såg HD till omständigheterna och beslutade att ett avtal trots allt förelåg, så att medkontrahenten gavs rätt mot icke avtalslutande delägare.

I NJA 1927 s 22 dömde KM att: ”delägare i automobil vore (i förhållande till sin andel i automobilen) betalningsskyldig för varor -- automobiläck och gummislangar -- som inköpts av annan delägare i automobilen och tagits i bruk å densamma.”

Rättsläget är, som synes, tämligen oklart. Även i doktrinen går meningarna isär.¹⁷⁸

2.3.5 Likvidation

Reglerna om bolagets likvidation och upplösning i 4 kap 7 § BL stadgar att reglerna gällande likvidation i 2 kap BL är tillämpliga även i fråga om enkla bolag.

Enkla bolag kan upphöra genom att bolaget träder i likvidation, men kan också ”somna in”, det vill säga bolaget upphör inte efter lagens regler utan bolagsmännen slutar med samarbetet. Ett enkelt bolag kan träda i likvidation till exempel genom att en bolagsman säger upp bolagsavtalet. Enkla bolag som inte idkar näringsverksamhet kan sannolikt upphöra utan att några särskilda åtgärder behöver vidtas medan näringsidkande enkla bolag sannolikt behöver vidta vissa avvecklingsåtgärder.¹⁷⁹ När eventuella avvecklingsåtgärder avslutats är bolaget upplöst.

---

¹⁷⁷ Författarens markering.

¹⁷⁸ Se t.ex. Lindskog, Stefan. *Lagen om handelsbolag och enkla bolag*. s. 1099 not 52.

¹⁷⁹ Hemström, Carl. *Bolag, föreningar, stiftelser*. s. 28.

Ett enkelt bolag är inte ett rättssubjekt och kan således inte upphöra genom konkurs.¹⁸⁰ Bolagsmäns konkurs kan emellertid medföra att bolagets tvingas i likvidation.¹⁸¹

2.3.6 Äganderätten

Allmänt om äganderätt finns att läsa ovan¹⁸², detta avsnitt berör äganderätten i enkla bolag.

Enkla bolag är inte juridiska personer, vilket innebär att någon bolagsegendom, i den meningen att bolaget äger egendomen, inte kan förekomma. Begreppet bolagsegendom får därför betydelsen: ”egendom som används i det enkla bolagets verksamhet”. På samma sätt kan skulder som uppkommit i anledning av det enkla bolaget, men som givetvis inte kan bäras av detta, ges beteckningen ”bolagsskulder”.¹⁸³ Sandström konstaterar att det finns problem kring äganderätten i enkla bolag. Problematiken berör den omständigheten att det enkla bolaget inte kan äga någon egendom. Bolagsmännen själva måste därför äga egendomen, frågan är hur detta ägande skall ske. Bolagsmännen kan äga egendomen personligen eller med samäganderätt.¹⁸⁴ Faktum är emellertid, att om ägandet sker med samäganderätt är lag (1904:48 s. 1) om samäganderätt¹⁸⁵ inte tillämplig på förhållanden mellan bolagsmän, enligt 19 § SamägL.

I praxis har reglerna om samäganderätt i stor utsträckning används analogt i de fall när annan lagstiftning inte funnits för handen, vilket alltså inte är möjligt avseende förhållanden som klassas som enkla bolag. Att lagen om samäganderätt inte kan användas, när det är fråga om enkla bolag har gett upphov till vissa gränsdragningsproblem som fått lösas i praxis.

SamägL tillämpades analogt i NJA 2006 s 678, bestämmelsen i 6 § lagen (1904:48 s. 1) om samäganderätt ansågs analogt tillämpliga i ett fall gällande en samägd arrenderätt där lagstiftningen inte tillhandahåller någon annan metod för att lösa konflikter mellan samägarna.

Gränsdragningsproblemen kring samäganderätt kontra enkelt bolag har prövats i NJA 1980 s 547. I fallet förvärvades en fastighet som för bostadsändamål för två personer, vilka i enkelt bolag

---

¹⁸⁰ Sandström, Torsten. *Handelsbolag och enkla bolag*. s. 56.

¹⁸¹ Se t.ex. NJA 1997 s 211.

¹⁸² Se s. 23ff ovan.

¹⁸³ Nial, Håkan. *Handelsbolag och enkla bolag*. s. 374f.

¹⁸⁴ Sandström, Torsten. *Handelsbolag och enkla bolag*. s. 43.

¹⁸⁵ Samäganderättslagen, härefter SamägL.

bedrev yrkesmässigt fiske, med hänsyn till fastighetens anknytning även till fisket ansågs fastigheten ingå i bolagsförhållandet. HD anförde: ”Övervägande skäl talar därvid för att förvärvet betingats främst av det gemensamt bedrivna fisket och att A och B därför avsett att fastigheten skulle ingå i det föreliggande bolagsförhållandet. På grund härav är samäganderättslagen icke tillämplig.”

Högsta domstolen uttalade i NJA 1980 s 547, att om att egendom köps och åsyftas användas inom ramen för det enkla bolagets verksamhet, helt eller delvis, är inte samäganderättslagen tillämplig, även om bolagsmännen inte avtalat om några villkor beträffande egendomen i bolagsavtalet.

I doktrin återfinns flera skiljda åsikter i fråga om äganderätten i enkla bolag. De tre författarna som får anses representera tre av de viktigare åsikterna är Nial, Karlgren och Lindskog.

Lindskog tar, vad gäller äganderätten i enkla bolag, fasta på den regeln som står att finna i 4 kap 5 § BL. Denna regel innebär att endast den bolagsman som företar rättshandling blir berättigad och har skyldigheter i anledning av rättshandlingen. Undantaget från denna regel är om flera bolagsmän deltagit vid slutande av avtalet. Detta anser Lindskog skall tolkas på så vis att den, eller de, andra bolagsmän som deltagit i avtalet måste utgöra part i avtalet.¹⁸⁶ Lindskog påpekar dock att detta prövats i praxis¹⁸⁷ med ett helt annat utfall.

NJA 1923 s 375 rörde ett avtal som ingåtts för ett icke registrerat aktiebolag. En närvarande bolagsman ansågs bunden eftersom denne till synes intagit partsställning i avtalet, trots att han inte skrivit på avtalet. Domstolen tog emellertid fasta på ABL:s regler¹⁸⁸ i det aktuella målet. 2 kap 26 § ABL stadgar att även de som deltagit i beslutet är bundna, något som domstolen i NJA 1923 s 375 tog fasta på. Lindskog menar emellertid att detta är en skillnad mot BL:s regler och att i fall när det gäller oregistrerade aktiebolag borde till och med ett samtycke räcka för att binda övriga bolagsmän.¹⁸⁹ Avgörande torde emellertid vara bolagsmannens handlande vid avtalsslutet, om bolagsmannen handlar på så vis att tredje man har fog att anta att avtalet skall binda samtliga närvarande trots att bara en av dem skriver på borde bundenhet uppstå. Lindskog menar att detta skall tolkas på så vis att regeln i 4 kap 5§ BL bara utgör en extern bundenhet gentemot tredje man.¹⁹⁰ In dubio, till exempel om vem i det enkla bolaget som slutit avtalet inte är möjlig, skall

---

¹⁸⁶ Lindskog, Stefan. *Lagen om handelsbolag och enkla bolag – en kommentar*. s. 1087.

¹⁸⁷ NJA 1923 s 375.

¹⁸⁸ 2 kap 26 § ABL.

¹⁸⁹ Lindskog, Stefan. *Lagen om handelsbolag och enkla bolag – en kommentar*. s. 1087f.

¹⁹⁰ Lindskog, Stefan. *Lagen om handelsbolag och enkla bolag – en kommentar*. s. 1088.

bolagsmännen svara solidariskt.¹⁹¹ I NJA 1877 s 53 dömde domstolen att bötesansvar inte kan uppstå solidariskt. Fallet rörde att tredje mans egendom skadats när bolagsmännen utfört ett uppdrag. Den skadelidande tredje mannen fick ersättning för skadan av bolagsmännen, men några böter kunde det inte bli fråga om emedan det inte gick att utreda vem av bolagsmännen som var ansvarig och ett enkelt bolag inte kan bära en sådan skyldighet som en bot innebär. Böter är personliga och kan inte ansvaras för solidariskt.

Det enda undantaget Lindskog anser skall medges är de avtalade. 4 kap 5 § BL är dispositiv och bolagsmännen kan avtala bort paragrafen. Lindskog menar att en tillämpning av 4 kap 5 § BL förutsätter att bolagsmannen som sluter avtalet fått att sluta detta avtal i uppdrag av övriga bolagsmän.¹⁹² För att övriga bolagsmän skall bli bundna krävs emellertid ett fullmaktsuppdrag av övriga bolagsmän. Lindskog uttrycker bestämt sin uppfattning att det inte räcker att handlandet sker å bolagets vägnar eller i dettas intresse, något som också skulle eliminera möjligheten för konkludenta uppdrag från bolagets sida. Här hänvisar Lindskog till Nials¹⁹³ uttalande avseende att ställningsfullmakter torde kunna tillämpas, men att bolagsförhållandet som sådant inte skulle ge upphov till någon fullmakt. I detta avseende torde Lindskog ha rätt, dock måste erinras att detta handlar om undantagen genom avtal. En ställningsfullmakt skulle kunna uppstå konkludent. Lindskog erkänner således inte att någon presumtion om samägande eller liknande skulle kunna föreligga, något som framgår tydligt av att han påpekar att Karlgrens antagande avseende samägande baserat på bolagsmannens syfte måste vara helt felaktiga.¹⁹⁴

Karlgren anser att alla delägare borde bli berättigade till egendomen om den bolagsman som slöt avtalet haft detta som syfte vid avtalsslutet.¹⁹⁵

Nial instämmer med Karlgren, men går ett steg längre. Nial menar att 4 kap 5 § BL bara reglerar förhållandet till tredje man, inte sakrättigheterna mellan bolagsmännen. Inga andra än de som deltagit vid avtalsslutet när egendomen förvärvades kan förvärva äganderätt till egendomen. Dock skulle reglerna om avtal till förmån för tredje man kunna tillämpas. Nial anser

---

¹⁹¹ Lindskog, Stefan. *Lagen om handelsbolag och enkla bolag – en kommentar*. s. 1088.

¹⁹² Lindskog, Stefan. *Lagen om handelsbolag och enkla bolag – en kommentar*. s. 1088.

¹⁹³ Nial, Håkan. *Om handelsbolag och enkla bolag*. s. 367.

¹⁹⁴ Lindskog, Stefan. *Lagen om handelsbolag och enkla bolag – en kommentar*. s. 1089, not. 30.

¹⁹⁵ Karlgren, Hjalmar. *Studier över privaträttens juridiska personer och samfälligheter utan rättspersonlighet*. s. 216f. Cit. Av Nial, Håkan. *Om handelsbolag och enkla bolag*. s. 382.

att det vore felaktigt att dra slutsatsen att egendom som förvärvas för bolagets verksamhet skulle tillhöra antingen bolagsmannen som slutit avtalet eller vara jämt fördelad mellan de bolagsmän som deltagit i avtalet. Situationen torde vara mer avancerad än så.¹⁹⁶ Istället menar Nial att bolagets syfte får betydelse, detta förutsatt att syftet manifesterats, med det torde avses att bolagets syfte måste vara uppenbart. Även om Nial inte uttrycker det direkt verkar det som om Nial anser att presumptionsreglerna som han förespråkar i avseende på äganderätten i handelsbolag¹⁹⁷ skall tillämpas även i fråga om enkla bolag.¹⁹⁸

En tillgång som bolagsman skjutit till bolaget har bolagsmannen fri dispositionsfrihet över. Hur tillskjuten egendom skall användas kan och bör, därför regleras i avtal. Till exempel kan bolagsmannen förbehålla sig äganderätten, men ge bolaget nyttjanderätt till egendomen.

2.3.7 Resultatfördelning

Resultatfördelningen i enkla bolag kommer att behandlas ingående i analysdelen¹⁹⁹ av denna framställning. Några grundläggande regleringar bör dock nämnas, om inte annat för att framställningen skall bli fullkomlig.

Gemensam förvaltning gäller i enkla bolag²⁰⁰ och bolagsmännen har därför inte rätt till ersättning för sitt arbete med bolagets förvaltning, och har heller inte till ränta på eventuell insats. Ersättning för förvaltning och ränta på insats regleras i 2 kap 6 och 7 §§ BL, enligt 4 kap 2 § BL är de två paragraferna ej tillämpliga på enkla bolag. Om bolagsmännen vill införa motsvarande regler måste de göra det genom avtal. Svensson menar att om uttryckligt eller konkludent avtal om insatsränta föreligger bör 2 kap 7 § BL tillämpas analogt.²⁰¹ Huvudregeln avseende resultatfördelningen i ett enkelt bolag är densamma som i ett handelsbolag. Det vill säga att om ingen överenskommelse, skriftlig, muntlig eller konkludent, föreligger, skall resultatet fördelas lika mellan bolagsmännen. Detta framgår av 4 kap 2 § BL som hänvisar till 2 kap 8 § BL. Parterna har emellertid möjlighet att, genom avtal, bestämma hur

---

¹⁹⁶ Nial, Håkan. *Om handelsbolag och enkla bolag*. s. 380ff.

¹⁹⁷ Se s. 25f ovan.

¹⁹⁸ Nial, Håkan. *Om handelsbolag och enkla bolag*. s. 382.

¹⁹⁹ Se s. 57ff nedan.

²⁰⁰ 4 kap 3 § BL.

²⁰¹ Svensson, Bo. *Handelsbolagslagen*. s. 168.

resultatet skall fördelas. Denna avtalsmöjlighet kan, som tidigare nämnts begränsas av skatterättsliga regler.²⁰²

2.3.8 Beskattning

Det enkla bolaget är, i likhet med handelsbolaget, inte ett skattesubjekt. Inkomsten från enkla bolag beskattas således direkt hos delägarna.²⁰³

2.4 Gränsdragningar och väsentliga skillnader mellan handelsbolag och enkla bolag

2.4.1 Gränsdragning

Det som var avgörande för om ett bolag skulle klassas som handelsbolag enligt 1895 års bolagslag var om bolagets verksamhet bedrevs under gemensam firma och hade bokförings-skyldighet.²⁰⁴

Praxis kring rekvisitet beträffande ”gemensam firma” får Roos att anse att lagen inte tolkas på det avsedda sättet. Till exempel har HD godkänt ett handelsbolag vars firma bara innehöll den ene bolagsmannens namn.²⁰⁵ Detsamma gällde i fallet NJA 1919 s 92 och NJA 1953 s 99. Det bör dock tilläggas att i dessa fall har minoriteter i domstolen varit skiljaktiga. Rättsläget torde således ha vållat relativt stora problem.²⁰⁶

Med 1980 års bolagslag²⁰⁷ infördes istället en gräns, enligt vilken näringsverksamhetsbegreppet var centralt. Näringsverksamhet fick inte utövas i enkla bolag.²⁰⁸ Innebörden av näringsverksamhetsreglerna var en avsevärd utvidgning av handelsbolagens användningsområde, men en motsvarande inskränkning för enkla bolag.²⁰⁹ Denna gränsdragning finns fortfarande kvar i vissa utländska rättssystem, inte minst i de rättssystem där enkla bolag inte alls erkänns som associationsform. Gränsdragningen ändrades emellertid redan 13 år senare, i

---

²⁰² Se vidare Callert, Eriksson & Goszkowski. *Resultatfördelning i handelsbolag*.

²⁰³ Lodin m.fl. *Inkomstskatt*. s. 426.

²⁰⁴ Lindskog, Stefan. *Lagen om handelsbolag och enkla bolag – en kommentar*. s. 1043. Även Roos, Carl Martin. *Handelsbolag och enkla bolag*. s. 9f.

²⁰⁵ NJA 1912 s 22.

²⁰⁶ Roos, Carl Martin. *Handelsbolag och enkla bolag*. s. 9f.

²⁰⁷ Nuvarande BL.

²⁰⁸ Prop. 1979/80:143 s. 35ff. Även Svensson, Bo. *Handelsbolagslagen*. s. 18f.

²⁰⁹ Svensson, Bo. *Handelsbolagslagen*. s. 31.

och med 1993 års lagändring.²¹⁰ Ändringen innebar att lagstiftaren gjorde registreringen till central åtgärd i form av ett tvång för handelsbolagen och även för bolagsmännen i enkla bolag om de avsåg att idka näringsverksamhet.²¹¹ I och med de stora gränsdragningsproblemen som uppkom efter lagens införande 1980 motiverade lagstiftaren ändringen avseende registreringskravet med att den gamla regleringen inte nådde de rimliga krav som lagstiftaren ansåg att lagen var tvungen att nå.²¹²

Övriga ändringar sedan lagens införande har gällt två förlängningar av övergångsbestämmelserna²¹³, införande av möjlighet att fortsätta driva fiskeriverksamhet på samma sätt som tidigare (enkelt bolag och partrederi)²¹⁴ och en harmonisering med EG-rätten, som för svenskt vidkommande främst innebar en lagändring som innebär att svensk rätt erkänner så kallade europeiska ekonomiska intressegrupperingar (EEIG).²¹⁵

Förslaget²¹⁶ från 1993 med ändringar i BL, motiverades av att den gamla gränsdragningen vållade svårigheter när det gällde att särskilja handelsbolag, enkla bolag och vissa konsortier. Denna svårighet riskerade att eskalera till osäkerhet hos bolagsmännen och tredje man, särskilt i fråga om vilka regler som var tillämpliga och även vilka skatterättsliga regler som skulle tillämpas. Dessutom fanns det ett växande behov av en möjlighet att kunna utöva näringsverksamhet, förutom den redan möjliga jordbruksverksamheten, i form av enkelt bolag. Att möjliggöra idkande av näring i enkla bolag ansågs medföra fördelar utan att medföra några direkta nackdelar, eftersom näringsverksamhet inte ansågs kunna bedrivas i större utsträckning inom ramen för ett enkelt bolag. Registreringskravet på handelsbolaget utgjorde en utmärkt gränsdragnings.²¹⁷

Efter lagändringen är gränsen mellan handelsbolag och enkelt bolag tydlig. Gränsdragningsproblematiken har emellertid inte helt försvunnit, den uppstår istället mellan enkelt bolag och samägande.²¹⁸

---

²¹⁰ Prop. 1992/93:137.

²¹¹ Prop. 1992/93:137. s. 5 & 8. Även s. 15 och s. 33 ovan.

²¹² Prop. 1979/80:143 s. 41.

²¹³ Prop. 1984/85:99 & Prop. 1990/91:26.

²¹⁴ Prop. 1984/85:99, bilaga 1.

²¹⁵ Prop. 1994/95:68.

²¹⁶ Prop. 1992/93:137.

²¹⁷ Prop. 1992/93:137. s. 6ff.

²¹⁸ Se s. 38ff ovan och därtill hörande fotnoter.

2.4.2 Väsentliga likheter och skillnader

Som synes ovan finns ett antal väsentliga likheter och skillnader mellan handelsbolag och enkla bolag. Definitionen av ett handelsbolag är att det skall bestå av två eller flera bolagsmän som gemensamt utövar näringsverksamhet och att bolaget är registrerat. Formkrav för bolagsavtalet finns emellertid inte.²¹⁹ Det enkla bolaget definieras genom negativ bestämning, dvs. det föreligger ett enkelt bolag när något av rekvisiten för handelsbolag inte är uppfyllda. Båda bolagsformerna ställer bolagsavtalet i centrum, eftersom större delen av lagens regler är dispositiva,²²⁰ något som ställer ett högt krav på lojalitet mellan bolagsmännen.²²¹

En av de skillnader som förenklar gränsdragningsproblematiken²²² är att ett handelsbolag måste registreras i enlighet med HRL för att alls kunna uppstå²²³ medan det enkla bolaget kan uppstå konkludent, även om bolagsmännen i det enkla bolaget i vissa fall, till exempel då de idkar näring, själva måste registreras i handelsregistret.²²⁴

Handelsbolaget kan vara avtalspart, eftersom det är en juridisk person, medan det enkla bolaget inte binds av avtal, istället blir bolagsmännen bundna av de rättshandlingar som företas.²²⁵ Handelsbolaget kan ha äganderätt till egendom.²²⁶ I det enkla bolaget ägs egendom av bolagsmännen, antingen av en bolagsman ensam eller av två eller flera, bolagsmän med samäganderätt.²²⁷

Resultatfördelningen är densamma i handelsbolag och enkla bolag. Resultatet fördelas efter huvudtalet och inte efter storleken på insatserna, om inte annat avtalats. Det bör emellertid kommas ihåg att ingendera av bolagsformerna utgör skattesubjekt och att beskattningen därför sker direkt hos bolagsmännen.²²⁸

---

²¹⁹ Se s. 14f ovan och därtill hörande fotnoter.

²²⁰ 2 kap 1 § BL samt 4 kap 1 § BL.

²²¹ Holm, Anders. *Den avtalsgrundande lojalitetsplikten*. s. 154f.

²²² Se s. 42f ovan.

²²³ Se s. 15f ovan.

²²⁴ Se s. 33 ovan.

²²⁵ Se s. 16ff och s. 33ff ovan.

²²⁶ Se s. 25f ovan och därtill hörande fotnoter.

²²⁷ Se s. 38ff ovan och därtill hörande fotnoter.

²²⁸ Lodin m.fl. *Inkomstskatt*. s. 407f & 426.

3 Förekomsten av enkla bolag i andra rättssystem

3.1 Norsk rätt

3.1.1 Introduktion

Personbolag regleras i norsk rätt av ”lov 1985-06-21-83 om ansvarlige selskaper og kommandittselskaper”.²²⁹ Bolagsformerna ”ansvarlige selskaper”²³⁰ och ”indre selskaper”²³¹ regleras på samma sätt vad gäller de inre förhållandena, men förhållandena utåt regleras endast för ”ansvarlige selskaper”. När ”indre selskaper” uppträder utåt gör ”deltakerne”²³² det i eget namn och för egen räkning. ”Ansvarlige selskaper” motsvarar således det svenska handelsbolaget medan ”indre selskaper” närmast liknar det enkla bolaget.²³³

Av § 1-4²³⁴ sel. framgår att lagen är ”preseptorisk”, det vill säga tvingande, om inte lagen medger undantag. Sådana undantag medges för flertalet av lagens bestämmelser, till exempel bestämmelserna om vem som får teckna bolagets firma enligt § 2-21 (1) sel. och reglerna i fråga om resultatfördelning i § 2-26 (5) sel.²³⁵

3.1.2 Ansvarlige selskaper

3.1.2.1 Grundläggande bestämmelser

Norsk rätt, sel. § 1-2 (1) (b),²³⁶ definierar det ”ansvarlige selskapet” som ett ”selskap” där bolagsmännen har ett obegränsat personligt ansvar för bolagets förpliktelser och agerar som ett bolag gentemot tredje man.

---

²²⁹ Selskapsloven, härefter sel.

²³⁰ ”Ansvarlige selskaper” är den norska motsvarigheten till handelsbolag. I denna framställning kommer jag att använda termen ”ansvarlige selskaper” då norska handelsbolag åsyftas, detta för att på ett tydligt sätt särskilja företeelsen i de båda rättssystemen.

²³¹ ”Indre selskaper” är den norska motsvarigheten till enkelt bolag. I denna framställning kommer jag att använda termen ”indre selskap” då norska enkla bolag åsyftas, detta för att på ett tydligt sätt särskilja företeelsen i de båda rättssystemen.

²³² Deltakerne i ett selskap är motsvarande bolagsmännen i svenska bolag, härefter kommer termen bolagsman användas.

²³³ Dotevall, Rolf. *Samarbete i bolag*. s. 110f.

²³⁴ Angående hur hänvisning till lagrum görs, se not. 231 nedan.

²³⁵ Aarbakke, Magnus. *Ansvarlige selskaper og indre selskaper*. s. 15.

²³⁶ § 1-2 (1) (b) innebär 1 kap 2 § 1 st. pt. b I det följande kommer den norska skrivningen att användas.

Såväl juridiska som fysiska personer kan vara bolagsmän i ett ”ansvarligt selskap”²³⁷, dock måste bolaget alltid bestå av minst två bolagsmän.²³⁸ ”Selskapsavtalet”²³⁹ måste för ”ansvarlige selskaper” vara skriftligt, daterat och undertecknat av samtliga bolagsmän.²⁴⁰ § 2-3 (1) sel. stadgar också att bolagsavtalet skall innehålla information om det ”ansvarlige selskapets” firma, personuppgifter för alla bolagsmän, bolagsföremålet, kommunen där bolaget har sitt säte och om bolagsmännen skall göra några insatser. Även ändringar i bolagsavtalet skall vara skriftliga.²⁴¹ Rättsföljden för det fallet att formkravet ej följts är inte angiven i lagen, men propositionen²⁴² har angett att följden inte borde vara ogiltighet. Aarbakke menar därför att det inte rör sig om ett formkrav utan en ”formföreskrift”²⁴³ och att formlösa, till exempel muntliga, avtal är bindande och sel. är tillämplig.²⁴⁴ Innehållskravet i § 2-3 (2) sel. utgör ett minimikrav och ytterligare regleringar i bolagsavtalet bör således göras.²⁴⁵

Ett ”ansvarligt selskap” är en juridisk person som kan ikläda sig rättigheter och skyldigheter samt kan vara part i rättegång, enligt § 2-1 sel.

”Ansvarlige selskap” har plikt att föra räkneskaper, enligt § 2-24 sel. Dessutom måste ”ansvarlige selskaper” som skall idka näring föras in i ”Foretaksregisteret”²⁴⁶. Detta framgår av lov 1985-06-21 nr 78 om registrering av foretak²⁴⁷ som i § 2-1 (3) stadgar att andra näringsdrivande ”selskaper” skall registreras i ”foretaksregisteret”. Av paragrafen framgår att ”ansvarlige selskaper” faller under denna kategori.²⁴⁸

---

²³⁷ § 2-2 (1) sel.

²³⁸ § 1-1 sel.

²³⁹ Begreppet ”Selskapsavtal” motsvarar det svenska begreppet bolagsavtal. Härefter kommer det svenska begreppet användas.

²⁴⁰ § 2-3 (1) sel.

²⁴¹ § 2-3 (1) sel.

²⁴² Ot.prp. nr. 47 for 1984-85 Om lov om ansvarlige selskaper og kommandittselskaper. s. 39.

²⁴³ Övers. formföreskrift, dvs. ett krav utan egentlig rättsföljd.

²⁴⁴ Aarbakke, Magnus. *Ansvarlige selskaper og indre selskaper*. s. 35, även Rt. 1916 s. 106, Rt. 1962 s. 780 & Rt. 1977 s. 699.

²⁴⁵ Aarbakke, Magnus. *Ansvarlige selskaper og indre selskaper*. s. 36.

²⁴⁶ ”Foretaksregisteret är den norska motsvarigheten till handelsregistret i Sverige, härefter kommer termen foretaksregister användas.

²⁴⁷ Foretaksregisterloven, härefter fregl.

²⁴⁸ Aarbakke, Magnus. *Registrering i Foretaksregisteret*. TfR 1988 s. 71f. Cit. av Aarbakke, Magnus. *Ansvarlige selskaper og indre selskaper*. s. 19.

Registreringen förutsätter liksom bolagsavtalet, vissa formkrav. Dessutom finns en på bolagen vilande upplysningsplikt som innebär att bolaget, vid ändrade förhållanden, har att anmäla dessa till "foretaksregisteret". Registrering måste ske innan näringsverksamheten inleds. De uppgifter som skall föras in i registret är i stort sett desamma som i bolagsavtalet, bland annat vem eller vilka som får teckna bolagets firma. Att firmatecknarna är inskrivna i "foretaksregisteret" innebär att tredje man förutsätts känna till informationen i registret och således inte kan vara i god tro avseende vem som har rätt att teckna bolagets firma, se § 2-22 sel. Vem som är bolagsman eller ej avgörs emellertid inte av registreringen i "foretaksregisteret". En person som är registrerad som bolagsman i registret, men likväl inte skrivit på avtalet är de facto inte bolagsman. Registreringen bör emellertid få verkningar gentemot tredje man, eftersom denne kan vara i god tro på grund av det som står i "foretaksregisteret".²⁴⁹

Huvudregeln, i § 2-21 sel, är att varje bolagsman kan representera bolaget, teckna dess firma och därmed binda bolaget mot tredje man. Det står emellertid bolagsmännen fritt att avtala om att firman bara får tecknas av vissa bolagsmän alternativt flera bolagsmän i förening.

§ 2-22 sel. reglerar befogenhetsöverskridande och tredje mans goda tro. § 2-22 (1) sel. stadgar att avtal beträffande begränsning i firmateckningsrätten enligt § 2-21 sel. bara kan göras gällande mot tredje man om begränsningen är införd i "foretaksregisteret" eller om tredje man kände till eller borde ha känt till begränsningen. En god troende tredje man kan alltså göra avtalet gällande. En bolagsmans rättshandling som företogs med överskridande av dennes befogenhet kan göras gällande mot bolaget av en god troende tredje man om det inte skulle strida mot tro och heder att göra rättshandlingen gällande.²⁵⁰

Bolagsmännen har, precis som i Sverige, ett obegränsat, personligt ansvar för bolagets förpliktelser.²⁵¹ Bolagsmän som inträder i bolaget blir ansvarig även för gamla bolagsförpliktelser,²⁵² enligt § 2-4 (1) sel. Anmärkningsvärt är dock att bolagsborgenären först måste kräva bolaget. Om bolaget inte kan betala får bolagsborgenären vända sig mot vem som helst

---

²⁴⁹ Aarbakke, Magnus. *Ansvarlige selskaper og indre selskaper*. s. 28.

²⁵⁰ § 2-22 (2) sel.

²⁵¹ § 2-4 (1) sel.

²⁵² Inträdande bolagsmän blir ansvariga för bolagets äldre förpliktelser även i svensk, enligt 2 kap 22§ BL.

av bolagsmännen, enligt 2-4 (2) sel. Paragrafen är emellertid dispositiv och bolagsmännen kan således avtala om andra regleringar.²⁵³

Selskapsloven skiljer på Oppløsning (upplösning) och avvikling (avveckling). Upplösning är beslutet om att bolaget skall avvecklas. När beslutet är taget övergår bolaget till avvecklingsfasen. Upplösningsbeslutet tillsammans med avvecklingsfasen kallas för likvidation.²⁵⁴ Så snart beslut om upplösning är fattat skall detta anmälas till företaksregisteret, enligt § 2-39 sel. Under avvecklingsfasen skall en balansräkning med bolagets tillgångar och skulder upprättas.²⁵⁵ Bolagets egendomar skall omvandlas till likvida medel om inte bolagsmännen enhälligt beslutar att fördelningen skall ske i bolagets egendom. Att bolagsmännen har en sådan rätt framgår av § 2-41 (1) sel. När samtliga förpliktelser är betalda, den slutliga vinsten utbetald eller delägarna gjort extra inbetalning för att täcka eventuella kvarvarande skulder,²⁵⁶ skall slutredovisning, som skall visa vilka skulder som betalats och övriga handlingar avvecklingen innefattat, läggas fram och godkännas av samtliga bolagsmän.²⁵⁷ När slutredovisningen godkänts skall det ”ansvarlige selskapet” anmälas som avvecklat till ”företaksregisteret”, enligt § 2-41 (8) sel.

3.1.2.2 Vinstfördelning

”Ansvarlige selskaper” är, enligt § 1-2 lov 1998-07-17-56 om årsregnskap m.v.²⁵⁸, skyldiga att upprätta årsredovisning.²⁵⁹ Den som arbetar i bolaget har rätt att få ersättning för sin arbetsinsats, vilket i § 2-26 (1) sel. betecknas som ”godtgjørelse”. Denna ”godtgjørelse” räknas som omkostnad i bolaget, enligt § 2-25 (1) sel. Om årsredovisningen visar överskott eller underskott skall detta, enligt grundregeln i § 2-25 (1) sel, delas lika mellan bolagsmännen. Resultatfördelningsregeln är dispositiv och om bolagsavtalet innehåller en regel om ansvar för bolagsförpliktelserna, skall även resultatet fördelas efter det som stadgas i § 2-25 sel vilket framgår av paragrafens tredje st. Regeln är dispositiv, vilket betyder att, om bolags-

---

²⁵³ § 2-4 (3) sel.

²⁵⁴ Aarbakke, Magnus. *Ansvarlige selskaper og indre selskaper*. s. 165.

²⁵⁵ § 2-40 sel.

²⁵⁶ Som synes innefattar reglerna för likvidation såväl det vi i Sverige skulle kalla likvidation som konkurs.

²⁵⁷ § 2-41 (7) sel.

²⁵⁸ Regnskapsloven, härefter rskl.

²⁵⁹ Aarbakke, Magnus. *Ansvarlige selskaper og indre selskaper*. s. 111.

männerna så önskar, kan de i bolagsavtalet, införa en resultatdelningsklausul. Om denna klausul endast innehåller fördelning beträffande överskott gäller fördelningen även vid underskott.²⁶⁰

Aarbakke varnar för att avtala om att överskottet skall fördelas efter kapitalinsatsernas, det vill säga andelarnas, storlek. Han menar att det kan uppstå stora svårigheter när storleken på andelarna skall bestämmas.²⁶¹ Dessutom kan denna fördelning ge oönskade skattekonsekvenser för bolagsmännen.²⁶²

Vid en bolagsmans utträde gäller att bolagsegendomen skall fördelas efter antalet bolagsmän enligt huvudtalet, och inte efter bolagsmännens insatser. Om avtal föreligger gäller dock att fördelningen skall ske efter hur bolagets förpliktelser skall fördelas. Stadgandet i § 2-33 sel. är emellertid dispositivt. Precis som i svensk rätt är det huvudtalet som är det viktiga när det gäller resultatfördelningen. Om bolagsmännen önskar fördela resultatet på annat sätt måste detta skrivas in i bolagsavtalet.

3.1.3 Indre selskaper

3.1.3.1 Grundläggande bestämmelser

Som tidigare nämnts regleras ”indre selskaper” av reglerna för inre förhållanden i ”ansvarlige selskap”. Innebörden av denna reglering är att det ”indre selskapet” inte kan bindas gentemot tredje man, utan bolagsmännen blir själva bundna av de rättshandlingar de företar.²⁶³

Definitionen av ett ”indre selskap” är, som vi ovan sett, att det är ett bolag som inte uppträder som bolag inför tredje man, definitionen återfinns i § 1-2 (1) (c) sel.

Ett ”indre selskap” är en sammanslutning som till största delen är en reglering mellan bolagsmännen. Dessa uppträder i eget namn gentemot tredje man.²⁶⁴ Bolagsmännen kan inte binda övriga gentemot tredje man utan att bolagsavtalet uttryckligen anger detta, se § 2-21 (4) sel.

---

²⁶⁰ § 2-25 (4) sel. samt Rt. 1907 s. 273.

²⁶¹ Rt. 1960 s. 948, Uten h aldepunkter for annet m a man anta at fordelningen her skal skje i forhold til kapitalandelene slik disse fremg ar av foreg ende  rsoppgj r.

²⁶² Aarbakke, Magnus. *Ansvarlige selskaper og indre selskaper*. s. 119f.

²⁶³ § 2-1 (2) sel.

²⁶⁴ Aarbakke, Magnus. *Ansvarlige selskaper og indre selskaper*. s. 78ff.

Det ”indre selskapet” kan, på samma sätt som handelsbolaget, erhålla tillgångar genom att bolagsmännen gör insatser i bolaget. Bolaget torde emellertid inte, till skillnad från ”ansvarlige selskaper”, kunna förvärva egendom på annat sätt än att en, eller flera, bolagsmän köper in egendom och sedan tillskjuter denna till bolaget.²⁶⁵ Det är vanligt att ”indre selskap” är uppbyggda på så vis att bolagsegendomen samägs och bolagsmännen upplåter en nyttjanderätt till bolaget. Anledningen till att denna metod är så vanlig torde vara att bolagsmännen i många fall är osäkra på vilka möjlighet de har att avtala om nyttjanderätt till bolagsegendomen.²⁶⁶

Nyttjandet av bolagsegendomen tillkommer på samtliga bolagsmän med förvaltningsrätt. De regler som gäller för förvaltning är således tillämpliga vad gäller rådigheten över bolagsegendom.²⁶⁷

3.1.3.2 Vinstfördelning

Vinsten i ett indre selskaper regleras enligt samma lagstadganden som de ”ansvarlige selskaperna”. Dock med undantag för de regler som är specifika för det yttre förhållandet. ”Indre selskaper” har till exempel inte någon redovisningsplikt enligt rskl.²⁶⁸

3.1.4 Sammanfattning

Som synes finns både skillnader och likheter mellan norsk rätt och svensk rätt. Den mest väsentliga skillnaden är att norsk rätt ger för handen att samma formkrav gäller vid bildandet av såväl ”indre selskap” som ”ansvarlige selskaper”. Samäganderättsreglerna torde således användas i de fall vi i svensk rätt använder reglerna för enkla bolag. Liksom enkla bolag i Sverige saknar ”indre selskaper” rättskapacitet. Rättshandlingar binder bara de bolagsmän som företagit rättshandlingen och detta motiveras med att så skett i praxis.²⁶⁹ Ytterligare en

---

²⁶⁵ Beräkandet av storleken på andelarna i selskaper är mycket omdebatterad i norsk doktrin. Denna fråga är emellertid inte av relevans för uppsatsen och lämnas därhän. Den intresserade läsaren hänvisas därför till Aarbakke, Magnus. *Ansvarlige selskaper og indre selskaper*. s. 88ff.

²⁶⁶ Aarbakke, Magnus. *Ansvarlige selskaper og indre selskaper*. s. 78.

²⁶⁷ Aarbakke, Magnus. *Ansvarlige selskaper og indre selskaper*. s. 78ff.

²⁶⁸ Aarbakke, Magnus. *Ansvarlige selskaper og indre selskaper*. s. 111 e contrario.

²⁶⁹ Aarbakke hänvisar bl.a. till Rt. 1916 s. 106, Rt. 1962 s. 780 och Rt. 1977 s. 699.

likhet är att resultatfördelningen sker efter huvudtalet och inte efter storleken på bolagsmännens insatser.

Norsk rätt lägger, enligt min åsikt, en större vikt vid avtalet än svensk rätt gör. Det kan till exempel inte bli fråga om några konkludenta avtal i Norge, detta på grund av de formkrav som finns när det gäller bildande av "selskaper".

3.2 Finsk rätt

3.2.1 Introduktion

Civilbolag²⁷⁰ regleras inte i lag om öppna bolag och kommanditbolag 29.4.1988/389²⁷¹, eftersom civilbolag ansågs för "primitiva" och sällades bort ur ÖKL redan på lagens beredningsstadium. Lagen reglerar bara motsvarigheten till handelsbolag i svensk rätt, det vill säga öppna bolag²⁷², och kommanditbolag²⁷³. Detta innebär emellertid inte att finsk rätt inte erkänner civilbolag som associationsform. Bolagsformen regleras av oskrivna rättsregler, dvs. praxis och doktrin. Definitionen av ett civilbolag enligt finsk rätt är "mer eller mindre temporärt samarbete som inte klart såsom en självständig enhet i relation till utomstående kan skiljas från bolagsmännens övriga verksamhet."²⁷⁴ Den rättsliga karaktären innebär att rättshandlingar inte kan företas i civilbolagets namn och att civilbolagsmännen bara binds av de rättshandlingar de själva företagit.²⁷⁵

---

²⁷⁰ I finsk rätt används också termerna civilbolag eller vanligt bolag (Dotevall, Rolf. *Samarbete i bolag*. s. 111) I denna framställning kommer emellertid uteslutande termen "civilbolag" att användas och civilbolag då det finska enkla bolaget behandlas, detta för att på ett tydligt sätt särskilja företeelsen i de båda rättssystemen.

²⁷¹ Den finska handelsbolagslagen, härefter ÖKL.

²⁷² Motsvarigheten till handelsbolag i svensk rätt. Termen handelsbolag och öppet bolag används synonymt i finsk rätt. I denna framställning kommer jag att använda termen "Öppet bolag" då det finska handelsbolaget behandlas, detta för att på ett tydligt sätt särskilja företeelsen i de båda rättssystemen.

²⁷³ Kommanditbolaget i finsk rätt motsvarar samma associationsform även i svensk rätt.

²⁷⁴ Reg. prop. 6/1987 s. 8.

²⁷⁵ Wilhelmsson & Jääskinen. *Öppet bolag och kommanditbolag*. s. 2.

3.2.2 Öppna bolag

3.2.2.1 Grundläggande bestämmelser

Definitionen av ett öppet bolag är, ”När två eller flera [fysiska eller juridiska personer]²⁷⁶ med stöd av avtal tillsammans utövar näringsverksamhet för att uppnå ett gemensamt ekonomiskt syfte.”, se 1 kap 1 § ÖKL.

Precis som i svensk rätt är bolagsmännen personligen ansvariga och svarar för bolagets förpliktelser såsom för egen skuld.²⁷⁷ Bolaget uppstår genom avtal mellan bolagsmännen och skall anmälas till handelsregistret. ÖKL 1 kap 2 § hänvisar till Handelsregisterlag 2.2.1979/129²⁷⁸ beträffande hur anmälningsförfarandet skall gå till och till Firmalag 2.2.1979/128²⁷⁹ vad gäller reglerna för det öppna bolagets firma.

Det öppna bolaget är en juridisk person som kan vara part i rättegångar samt förvärva rättigheter och skyldigheter, enligt 1 kap 3 § ÖKL.

Liksom i svensk rätt bestäms bolagsmännens inbördes rättigheter och skyldigheter genom avtal. Lagen är alltså dispositiv. Undantagen från regeln att ÖKL är dispositiv står att finna i 2 kap 1 § ÖKL. Där stipuleras att reglerna om bolagsmans granskningsrätt i 2 kap 15 § ÖKL och rätt att klandra bokslut i 2 kap 15 § ÖKL inte går att avtala bort. Enligt huvudregeln i 2 kap 2 § ÖKL kan var och en av bolagsmännen sköta bolagets angelägenheter och företräda bolaget samt teckna dess firma, men bara så länge angelägenheterna i fråga hör till bolagets verksamhetsområde.²⁸⁰ Förbudsrätten, som stadgas i 2 kap 3 § ÖKL, innebär att en bolagsman har rätt att förbjuda en annan bolagsman att vidta en särskilt rättshandling.

2 kap 12 § ÖKL stadgar att en bolagsman är skyldig att ersätta bolaget för skada denne orsakar bolaget genom vårdslöshet eller uppsåt. Talan måste väckas inom ett år från utgången av den räkenskapsperiod när skadan uppstod, vilket framgår av 2 kap 14 § ÖKL.

---

²⁷⁶ Författarens tillägg.

²⁷⁷ 1 kap 1 § ÖKL.

²⁷⁸ Finska handelsregisterlagen, härefter FHRL.

²⁷⁹ Härefter FFirmaL.

²⁸⁰ 2 kap 2 § & 3 kap 1 § ÖKL.

Likvidation av öppna bolag kan ske genom upplösning eller konkurs. Reglerna om likvidation finns i 5 kap ÖKL. Bolagsman kan kräva upplösning på speciella grunder, till exempel när uppsägningstiden gått ut eller om annan bolagsman gått i konkurs, se 5 kap 1 och 2 §§ ÖKL. Om bolaget upphör genom konkurs och det kvarstår egendom när konkursförfarandet avslutas skall bolaget likvideras. Kvarstår ingen egendom är bolaget upplöst när slutredovisning framlagts, enligt 5 kap 8 § ÖKL. Att ett bolag försatts i likvidation och att likvidationen avslutas skall anmälas till handelsregistret.²⁸¹ Efter likvidationen stadgar 5 kap 16 § ÖKL att slutredovisning skall läggas fram, läggas fram syftar till att den skall delges bolagsmännen. När denna slutredovisning lagts fram skall bolagets egendom skiftas.²⁸² Skiftet sker på samma sätt som i svenska handelsbolag,²⁸³ det vill säga först skall bolagsmännens insatser återbetalas. Kvarstår vinst därutöver skall denna fördelas på samma sätt som vinst normalt fördelas²⁸⁴ i det öppna bolaget.²⁸⁵

3.2.2.2 Vinstfördelning

I finsk rätt är det öppna bolagets grundläggande syfte att skapa vinst för bolagsmännen. I allmänhet avtalar bolagsmännen ingående och detaljerat om bestämmelser, vad avser vinstfördelningen, i bolagsavtalet.²⁸⁶ För det fallet att bolagsmännen underlåtit att avtala något härom gäller 2 kap 9 § ÖKL, som anger att innan den rena vinsten fördelas skall bolagsmännen få ränta på deras insatser. ÖKL:s ”resultaträkningsfilosofi” sammanfattas av Wilhelmsson och Jääskinen på följande sätt:

---

²⁸¹ 5 kap 18 § ÖKL.

²⁸² 6 kap 1 § ÖKL.

²⁸³ Se s. 22 ovan.

²⁸⁴ Om vinstfördelning, se s. 53f nedan.

²⁸⁵ 6 kap 2 § ÖKL.

²⁸⁶ Wilhelmsson & Jääskinen. *Öppet bolag och kommanditbolag*. s. 128f.

- ”Intäkter
- kostnader
- = verksamhetens resultat
- ersättning för bolagsmännens arbete
- = utdelningsbar vinst
- ersättning för bolagsmännens riskkapital
- = ”ren vinst”
- delas jämnt som ersättning för företagsamhet”²⁸⁷

Ersättning för bolagsmännens arbete utgår innan ersättning för riskkapitalet, det vill säga insatserna, utbetalas. Vad avser ersättning för risktagande, det vill säga den risk som bolagsmännen tar genom att tillskjuta eget kapital till bolaget, är denna beroende av hur bolaget presterar, precis som i t.ex. aktiebolag. BL och ÖKL skiljer sig således på så vis att arvode enligt ÖKL betalas ut innan räntan på insatsen, medan arvode enligt BL betalas ut först efter räntan på bolagsmännens insatser. Gemensamt för rättsystemen är dock att den ”rena vinsten”, för att använda det finska begreppet, delas lika mellan bolagsmännen så länge de ej avtalat om något annat. Räntan hör, enligt ÖKL, till den utdelningsbara vinsten. Detta torde föranleda att för det fallet bolaget går dåligt får bolagsmännen helt enkelt ingen ersättning för risktagandet.²⁸⁸

3.2.3 Civilbolag

ÖKL reglerar inte bolagsformen civilbolag, men erkänner den. Av 1 § i Lag om vissa samäganderättsförhållanden 25.4.1958/180²⁸⁹ framgår att på rättsförhållanden mellan bolagsmän, med bolagsman avses här delägare, i annat än genom lag reglerat bolag skall FSamägL vara tillämplig. Dessutom bör iaktas vad som bör vara överenskommet mellan bolagsmännen.²⁹⁰ Civilbolag torde falla under kategorin: ”i lag ej reglerat bolag”, vilket gör FSamägL tillämplig. Eventuella avtal går emellertid före lagen eftersom reglerna är dispositiva.²⁹¹ Det betyder att civilbolagets bolagsavtal spelar en vital roll. För det fallet att inget bolagsavtal existerar gäller vad som stadgas i FSamägL.

²⁸⁷ Wilhelmsson & Jääskinen. *Öppet bolag och kommanditbolag*. s. 130.

²⁸⁸ Wilhelmsson & Jääskinen. *Öppet bolag och kommanditbolag*. s. 130.

²⁸⁹ Finska Samäganderättslagen, härefter FSamägL.

²⁹⁰ Wilhelmsson & Jääskinen. *Öppet bolag och kommanditbolag*. s. 26.

²⁹¹ 1 § FSamägL.

Enligt 2 § FSamägL äger bolagsmännen lika delar i den samägda egendomen om inget annat avtalats. Avkastningen bestäms emellertid inte efter huvudtalet, vilken den gör i BL, utan istället efter andelarna i egendomen. Även bolagsmännens rättigheter och skyldigheter bestäms av FSamägL. 2 § FSamägL stadgar att alla bolagsmän har samma rätt till egendomen och lika stora skyldigheter i anledning av egendomen.

4 § FSamägL ger vid handen att grundregeln, att en rättshandling som rör egendomen i dess helhet, förutsätter samtliga bolagsmäns samtycke. Det finns emellertid ett undantag från huvudregeln, nämligen om åtgärden är akut och nödvändig för egendomens bevarande. Till exempel skulle en bolagsman få förflytta egendomen, utan de andra bolagsmännens samtycke, om det var risk för att egendomen skulle skadas i brand.

När samägande föreligger, men egendomen inte används för ett gemensamt ändamål, utan endast för samägarnas respektive egna räkning kan ett civilbolag inte anses föreligga. Detta medför att lagen vid ”vanlig samäganderätt” är tvingande.²⁹²

Även finsk rätt anser att vissa typer av samarbetsavtal utgör civilbolag. För att öppet bolag skall kunna anses föreligga måste sammanslutningen skapa en verksamhetsenhet som är skild från parternas tidigare verksamheter. Ett samarbete där var och en av bolagsmännen gör var sin del är alltså inte att beteckna som ett öppet bolag.²⁹³

Principen om falsa demonstratio non nocet, övers. ”fel benämning är inte till förfång”, innebär att oavsett hur parterna betecknat bolaget i bolagsavtalet är det, juridiskt sett, den bolagsform som domstolen anser den vara. Som ett exempel kan nämnas att om ett öppet bolag betecknas som civilbolag kan det trots detta vara ett öppet bolag.²⁹⁴

Näring kan inte idkas i civilbolagsform. Om bolagsmännen planerar att utöva näringsverksamhet måste de således starta ett öppet bolag.²⁹⁵

---

²⁹² Wilhelmsson & Jääskinen. *Öppet bolag och kommanditbolag*. s. 38.

²⁹³ Wilhelmsson & Jääskinen. *Öppet bolag och kommanditbolag*. s. 44. HD 1957 II 6.

²⁹⁴ Wilhelmsson & Jääskinen. *Öppet bolag och kommanditbolag*. s. 45 med därtill hörande fotnot.

²⁹⁵ Wilhelmsson & Jääskinen. *Öppet bolag och kommanditbolag*. s. 196 not. 10.

3.2.4 Sammanfattning

ÖKL innehåller regler som är mycket lika de svenska. Detta beror på att enhetlighet eftersträvades när lagen föreberedes. Finska kommittén instruerades att titta närmare på lagstiftningen i övriga nordiska länder,²⁹⁶ men fäste vikt bara vid svensk rätt medan norsk och dansk rätt i princip helt ignorerades. Trots liknande regleringar har ÖKL en något annan systematik än BL.²⁹⁷ Dessutom sker resultatfördelningen annorlunda i öppna bolag än den gör i handelsbolag.²⁹⁸

Den allra största skillnaden är emellertid att civilbolag, till skillnad från enkla bolag i BL, inte regleras i ÖKL²⁹⁹.

---

²⁹⁶ KM 1983:56 s. 20.

²⁹⁷ Wilhelmsson & Jääskinen. *Öppet bolag och kommanditbolag*. s. 22.

²⁹⁸ Se s. 53f ovan.

²⁹⁹ Se s. 54 ovan.

4 Analys

4.1 Resultatfördelning i handelsbolag och kommanditbolag

Praxis avseende resultatfördelning i ett handelsbolag förekommer nästan uteslutande som regeringsrättsdomar i skattemål. Tvisterna uppkommer i regel på grund av att Skatteverket har klagat på resultatfördelningen i handelsbolaget, eftersom de anser att fördelningen endast är en konstruktion för att uppnå skattelättnader. Skatterättsligt är handelsbolaget och det enkla bolaget lika, eftersom ingetdera utgör skattesubjekt.³⁰⁰ Någon omedelbar analogisk tillämpning bör inte kunna göras, men tankegångarna torde kunna beaktas. Fördelningen påverkar bara den skattemässiga fördelningen, det vill säga fördelningen som ligger till grund för beskattningen. Fördelningen kvarstår alltså i fråga om den faktiska utbetalningen. Grundregeln är att den fördelning av resultatet som beslutas i ett handelsbolag skall ligga till grund för beskattningen. Den beslutade fördelningen kan dock frångås om den framstår som orimlig och betingad av skatteskäl, fördelningen skall ske efter skälighet om den avtalade fördelningen frångås.³⁰¹

Förhandsbeskedet RÅ 1988 not 291 innehöll en fråga avseende fördelningen av inkomsterna i ett kommanditbolag. Både riksskatteverkets nämnd för rättsärenden³⁰² och RegR nämnde att bolagsmännen kunde avtala fritt om resultatfördelning enligt civilrättsliga regler, men att fördelningen kunde frångås skatterättsligt om den innebar ”obehörig överföring av inkomst mellan bolagsmännen. Båda instanserna stödde sig på praxis. I RÅ 1988 not 291 gavs emellertid inget svar emedan RegR ansåg att frågan var för generellt ställd, den kunde inte besvaras utifrån de fakta som var för handen.

Även med anledning av ett besvär över ett förhandsbesked, RÅ 1990 not 274, citerar RegR att fördelningen kan frångås om den innebär obehörig överföring av inkomst mellan bolagsmännen. RegR anger i fallet att en affärsmässig grund för fördelningen inte getts och således skall inte fördelningen accepteras skattemässigt.

I RegR:s avgörande i mål RÅ 1997 not 126 sades i princip samma sak som i RÅ 1988 not 291 och RÅ 1990 not 274, det vill säga att de civilrättsliga principerna skall ligga till grund för beskattningen om den inte innebär obehörig inkomstöverföring eller framstår som orimlig och väsentligen betingad av skatteskäl. KR fann att fördelningen var anmärkningsvärd emedan kommandit-

---

³⁰⁰ Se s. 31 ovan och s. 42 ovan.

³⁰¹ Se bland annat, RÅ 1988 not 291, RÅ 1990 not 274 och RÅ 1995 ref. 35.

³⁰² Motsvarande dagens skatterättsnämnd. Skatterättsnämnden förkortas härfter SRN.

delägarens insats var mycket låg i förhållande till den vinst denne erhöll, fördelningen hade haft ”inslag av skattemässigt obehörig inkomstfördelning” och KR:s avgörande innebar således att den avtalade fördelningen inte skulle ligga till grund för beskattningen.

När RegR har underkänt en avtalad resultatfördelning i beskattningshänseende uppkommer frågan hur resultatet skulle ha fördelats för att beskattningen skall bli så korrekt som möjligt. Frågan som skall ställas är alltså: hur skulle resultatet fördelas om bolagsmännen inte varit motiverade av att försöka uppnå skattemässiga fördelar? Det finns relativt omfattande praxis på området även om det ej torde vara möjligt att dra en slutsats ur avgörandena.

I RÅ 1995 ref. 35 gällde det ett kommanditbolag där fördelningen skulle bestämmas på bolagsstämman. RegR ansåg att fördelningen innebar en ”påfallande ojämn behandling av delägare” och därför skulle den beslutade fördelningen frångås och en skälighetsbedömning skulle ske. RegR ansåg att fördelning efter insatserna var skäligt.

I mål nr 8390-1999 hade ett handelsbolag fyra delägare. Ägarna var tre familjemedlemmar och ett aktiebolag. Aktiebolaget hade en anställd, nämligen en av familjemedlemmarna, och denne utförde arbetet i handelsbolaget. Vinsten fördelades så att i princip all vinst i handelsbolaget gick till aktiebolaget. Den anställde tog sedan ut lön ur aktiebolaget. Kammarrätten³⁰³ ansåg att det var bara den anställde i aktiebolaget som genererat vinsten i handelsbolaget, den avtalade vinstfördelningen var alltså inte affärsmässigt betingad utan betingad av skatteskäl och om det tilläts skulle den anställde i aktiebolaget uppnå oskäliga skattefördelar. Skattemyndighetens fördelning, som KR godtog på den grund att den var skälig, innebar att en stor del av vinsten i handelsbolaget togs upp för den anställde.³⁰⁴

Mål nr 5858—5861-03 rörde inte en fördelning av vinsten i ett handelsbolag utan en fördelning av uppkommen förlust. I Bolagsavtalet hade bestämts att vinst skulle fördelas efter arbetsinsats, och förlust efter det insatta kapitalet i bolaget. Skattemyndigheten och Länsrätten³⁰⁵ ansåg att regleringen beträffande underskott i handelsbolaget inte var affärsmässigt motiverad utan bara avtalad för att vinna skattefördelar. KR delade inte de tidigare instansernas uppfattning utan ansåg att det saknades skäl att frångå den civilrättsliga huvudregeln endast på grund av att de båda bolagsmännen var bolaget närstående. KR beslutar att fördelning efter bolagsmännens insatser är skälig i fråga om underskott i ett bolag och upphäver LR:s dom och ger bolagsmannen rätt.³⁰⁶

---

³⁰³ Härefter förkortat KR.

³⁰⁴ Se även Pointlex, *Fördelning av vinst från handelsbolag var orimlig*. 2000-11-17.

³⁰⁵ Härefter förkortat LR.

³⁰⁶ Se även Pointlex, *Rimligt att fördela underskottet efter kapitalinsatser*. 2004-06-21.

RÅ 2002 ref. 115 I & II handlade om en mäklarfirma som var ett handelsbolag. Handelsbolaget ägdes av 3 mäklare och deras aktiebolag, de ägde alltså en sjättedel vardera.

I fall RÅ 2002 ref. 115 I lät en delägare, A, sitt aktiebolag ta upp stora delar av A:s vinst i bolaget och sålde sedan andelar i aktiebolaget till ett annat helägt aktiebolag och reavinstbeskattade detta. A menade att det var aktiebolaget som varit verksam i handelsbolaget och inte han själv. Skattemyndigheten ansåg att ”konstruktionen användes av A för att omvandla sin andel i handelsbolagets löpande inkomster till lågbeskattad realisationsvinst”. RegR anförde grundprincipen, som innebär att avtalet skall gälla om inte fördelningen innebär obehörig inkomstöverföring eller framstår som orimlig och väsentligen betingad av skatteskal samt konstaterade att om så är fallet skall fördelningen ske efter skälighet. Vid bedömningen av om den avtalade fördelningen skulle frångås uttalade RegR följande: ”Vid bedömningen av om beslutad fördelning kan godtas vid beskattningen har i praxis hänsyn tagits till faktorer som storleken av delägarnas kapitalinsatser, delägarnas arbetsinsatser i bolaget, intressegemenskapen mellan delägarna, risktagandet i verksamheten och om fördelningen kan antas ha tillkommit föra att uppnå skattefördelar.” RegR konstaterar sedan att aktiebolaget bara funnits för att samla vinstmedel från handelsbolaget och således inte ”bedrivit någon självständig näringsverksamhet”.³⁰⁷ RegR ansåg därför inte fördelningen vara affärsmässigt motiverad utan ansåg den endast vara till för att uppnå skattefördelar. RegR gav således skattemyndigheten rätt.

I RÅ 2002 ref. 115 II hade en av de andra två bolagsmännen, B, också låtit sitt aktiebolag mottaga större delen av resultatet i handelsbolaget. B hade emellertid redovisat att denne fått ut i princip hela beloppet som aktiebolaget mottagit som lön från aktiebolaget. RegR hänvisade till samma grunder som i fall I, men ansåg att eftersom B fått ut lön från aktiebolaget i samma mån som bolaget mottagit resultatet från handelsbolaget kunde inte konstruktionen anses tillkommit för att B skulle uppnå skattefördelar. RegR godtog således resultatfördelningen i fall II.

Det kan också nämnas att Regeringsrättens domar i mål nr 3230-1999 och mål nr 3386-1999 med likartad frågeställning avgjordes med samma utgång som i RÅ 2002 ref. 115 I.

I mål nr 3843-04 hade parterna avtalat att den ena parten skulle erhålla hela bolagets överskott för att täcka tidigare års underskott innan den andre erhöll något. Skattemyndigheten ansåg att det ej kunde accepteras till beräkning av beskattningen och fick medhåll av LR. Skattemyndigheten ansåg att den andra parten skulle tilldelas hela överskottet eftersom det var denne som var upphovet till vinsten i bolaget och således skulle en sådan fördelning stämma överens med de faktiska förhållandena. KR ansåg emellertid att det finns en direkt och omedelbar koppling mellan bolagets vinst och tidigare års underskott eftersom båda delarna uppstått inom ramen för samma verksamhet. Således torde fördelningen vara affärsmässig och skulle kunnat uppstå mellan två oberoende parter, dessutom menar KR att det borde vara naturligt för vinster att först täcka tidigare års

³⁰⁷ RegR stödjer detta uttalande på RÅ 2001 ref. 61.

förluster. KR påpekar också att egenföretagare kan utföra vederlagslöst arbete när bolaget går med förlust och att detta enligt praxis³⁰⁸ inte i dessa fall leder till beskattningskonsekvenser. Vid en helhetsbedömning fann KR att vinstfördelningen inte uppfyller rekvisiten obehörig vinstöverföring eller orimlig eller väsentligen betingad av skatteskal. KR godkände således den avtalade vinstfördelningen.³⁰⁹

Redan bedömandet av om den avtalade resultatfördelningen skall accepteras eller ej är en skälighetsbedömning. De genomgående förutsättningarna för att en avtalad resultatfördelning skall underkännas är att bolagsmännen inte genom avtal skall försöka uppnå skattemässiga fördelar genom skatteplanering. RÅ 2002 ref. 115 lägger emellertid till kravet att fördelningen, även om denna är orimlig och väsentligen betingad av skatteskal, skall ha uppstått med syftet att uppnå väsentliga fördelar. Så länge inte konstruktionen har för avsikt att uppnå skattemässiga fördelar har bolagsmännen sannolikt möjlighet att avtala om resultatfördelningar som medför att andra regler för beskattning än de som lagstiftaren avsett, det vill säga avkastning direkt från bolaget, tillämpas. Fallet torde skapa en del gråzoner och bevisningen angående de faktiska omständigheterna och vad bolagsmännens avsikt vid avtalet var torde bli komplicerad.

Det som kan utläsas av rättspraxis på området är att vid skälighetsbedömning av resultatfördelningen i handelsbolag och kommanditbolag tenderar RegR och i viss mån även dess underinstanser att göra bedömningen utifrån bolagsmännens insatser i bolaget. Resultatfördelning efter insatser strider mot BL:s förarbeten, vilka tydligt ger uttryck för att fördelning av resultat skall ske efter huvudtalet när det är alltför vanskligt att värdera bolagsinsatserna. Trots uttalandena i förarbetena använder sig RegR och dess underinstanser ändå av fördelning i förhållande till bolagsandelarna. Det finns inget tydligt svar på frågan varför RegR och dess underinstanser anser sig kvalificerade att fördela vinsten i bolag på detta sätt trots att BL:s förarbeten tydligt ger uttryck för att ett sådant förfarande är tämligen komplicerat. Det är dock sannolikt att RegR är mycket försiktig vid detta förfarande. Kanske återfinns svaret i att det inom skatterätten finns ett högre krav på korrekthet, eftersom det här inte handlar om bolagsmännens inbördes förhållanden utan om förhållandet till stat och i förlängningen även övriga medborgare. Medan civilrätten kan gå efter en mer lättillämpad metod torde skattemyndigheten vara tvungen att göra skälighetsbedömningar i större utsträckning för att

---

³⁰⁸ RÅ 2004 ref. 62.

³⁰⁹ Se även Pointlex. *Kammarrätten godtar avtal om vinstfördelning i kommanditbolag*. 2005-09-13.

bolagsmännen skall betala korrekt skatt. Tillämpat på enkla bolag innebär den skatterättsliga metoden att bolagsmännen beskattas efter någon slags hypotetiskt bolag. Beskattning efter principerna ovan skulle, för att återgå till det tidigare exemplet, medföra att den bolagsman som äger maskinen skulle få betala all skatt för det fall att de båda bolagsmännen avtalat om en resultatfördelning som underkänns av skattemyndigheten. Praxis³¹⁰ och doktrin³¹¹ ger vid handen att så ej är fallet.

Skatterättsligt erkänns handelsbolagsavtal och även bolagsavtal i enkla bolag, se RÅ 1958 ref. 54.

I RÅ 1958 ref. 54 beslutade RegR att de fyra bolagsmännen var och en skulle ta upp en fjärdedel av bolagets inkomster till beskattning och en fjärdedel av tillgångarna till förmögenhetsbeskattning. Bolagsavtalet hade laga verkan och RegR ansåg därför att hur mycket var och en skjutit till skulle vara utan betydelse. Här bör noteras att bolagsmännen tog upp inkomsterna och tillgångarna i den egna deklARATIONEN, det enkla bolaget är inget skattesubjekt.³¹² Läsaren bör också uppmärksammas på att förmögenhetsskatten kommer att slopas i svensk rätt vid årsskiftet 2007/2008 och således blir denna typ av beskattning inte aktuell.³¹³

Kleist menar att fallet kan tolkas på två sätt. Den ena tolkningen innebär att äganderättsförhållandena avseende den egendom som tillskjutits bolaget förändrats genom bolagsavtalet. Den andra tolkningen innebär att bolagsavtalet har skatterättslig verkan utan att äganderätten förändras. Den senare tolkningen menar Kleist emellertid bara vara rimlig i fråga om resultat i bolaget.³¹⁴ Den tidigare tolkning torde i min mening strida mot principen att var och en i enkla bolag binder sig själv och ansvarar för de förpliktelser denne ingår. Äganderätten i enkla bolag är förvisso diffus, men i den mån bolagsmännen skjuter till egna maskiner och liknande torde tillskjutande bolagsman behålla äganderätten, eftersom äganderätten inte kan övergå till det enkla bolaget. Att existensen av ett bolagsavtal skulle leda till att äganderätten skiftades om på grund av beskattning kan knappast vara ändamålsenligt. Dessutom skulle denna tvingade äganderättsövergång kunna utlösa reavinstbeskattningar och liknande oönskade

---

³¹⁰ RÅ 1958 ref. 54.

³¹¹ Kleist, David. *Beskattning av verksamhet i enkelt bolag*. Skattenytt nr 9 2006.

³¹² Se s. 42 ovan.

³¹³ Prop. 2007/08:26 s. 11.

³¹⁴ Kleist, David. *Beskattning av verksamhet i enkelt bolag*. Skattenytt nr 9 2006. s. 2.

effekter bland bolagsmännen.³¹⁵ De exemplifieringar Kleist gör i artikeln är förenklade, men vållar ändå stora problem. Han konstaterar att enkla bolag måste beskattas enligt allmänna principer emedan lagstadganden saknas och säger vidare att själva knäckfrågan är vilken effekt bolagsavtalet skall få skatterättsligt. Kleist ger emellertid inget svar på frågan utan nöjer sig med att efterlysa klargöranden i praxis.

4.2 Enkla bolag kontra samägande

Ägandeförhållandet i det enkla bolaget kan antas vara vitalt för hur resultatet skall fördelas. SamägL är inte tillämplig på bolagsförhållanden.³¹⁶ Istället gäller i första hand bolagsavtalet och när bolagsavtal saknas gäller BL.

SamägL har emellertid tillämpats analogt i fråga om bostadsarrende i NJA 1998 s 552, där det gällde en försäljning av fastighet där bostadsarrende förelåg. Se även NJA 2006 s 678, där reglerna i 6§ SamägL tillämpades för att lösa konflikter mellan samägare.

Gränsdragningen mellan samägande och enkelt bolag är inte sällan mycket komplicerad. Vid bestämmandet torde uppkomsten av rättsförhållandet vara avgörande. SamägL tillkom med tanke på samägande mellan parter som inte bedrev verksamhet. Uppkomsten bör beaktas men kan knappast vara den enda avgörande faktorn. Vid avtal om förvaltning och nyttjande av egendom kan det också vara fråga om bolagsavtal istället för samägande.³¹⁷

I NJA 1945 s 341 ställdes frågan om ett enkelt bolag förelåg eller ej. Fyra personer ägde tillsammans en fastighet och avtalade om hur kostnader skulle fördelas. Norelfelt lämnade ett betänkande som KM sedan gillade och som innebar att avtalet var sådant att ett enkelt bolag skulle anses föreligga. Norelfelt skriver att avtalet stadgade att parterna avtalat om ägandeförhållandet, att de skulle bidra till alla kostnader, hur inkomster skulle fördelas och att innan vinster skulle delas ut skulle uppkomna förluster täckas. Dessa fyra stadganden ansåg Norelfelt innebar att rättsförhållandet ägarna emellan var att anse som ett enkelt bolag, ett slut som KM gillade.

Ur NJA 1945 s 341 torde gå att utläsa att HD är relativt benägna att låta ett rättsförhållande vara ett enkelt bolag när det står klart vem som har äganderätt till egendomen och vinstfördelningen är avtalad. Vinsten fördelades enligt avtal varför det i detta fall var nära till hands att benämna

---

³¹⁵ Kleist, David. *Beskattning av verksamhet i enkelt bolag*. Skattenytt nr 9 2006. s. 4.

³¹⁶ 19 § SamägL, även s. 38ff ovan.

³¹⁷ Nial, Håkan. *Om handelsbolag och enkla bolag*. s. 60f.

samarbetet såsom ett enkelt bolag. Domstolen nämner emellertid bara att vinsten är avtalad. Någon skälighetsbedömning eller liknande gjordes inte, vilket det kan antas göras i skatterättsliga mål.

Rena nyttjanderättsförhållanden som reglerar nyttjanderätt av egendom som bara ena parten äger kan emellertid inte utgöra ett enkelt bolag.³¹⁸

NJA 1960 s 454 gällde två fastigheter. Den ena fastigheten lät den andra fastigheten ta vatten från fastigheten och de båda fastigheterna kom att begagna sig av samma stamledning. De båda ägarna bekostade tillsammans underhåll och förbättring av ledningen. HR fann att samäganderätt inte förelåg utan att det istället var fråga om ett enkelt bolag. HovR gick på HR:s linje. KM dömde också att samäganderätt inte förelåg eftersom det var fråga om en nyttjanderätt, men fortsatte sedan säga att det inte förelåg något enkelt bolag mellan parterna. KM tyckte inte att de gemensamma reparationerna och förbättringarna inte var tillräckliga för att ett enkelt bolag skulle uppstå.

NJA 1960 s 454 har lämnat ett "vakuum" mellan samäganderätt och enkla bolag. I de flesta fall gäller att rättsförhållandet kan vara antingen samägande eller enkelt bolag. I NJA 1960 s 454 dömer KM att det rör sig om en nyttjanderätt, trots att nyttjanderättshavaren de facto delat förbättrings- och underhållskostnader med ägaren. Jag antar att KM resonerade som så att underhållskostnaderna utgjorde nyttjanderättsersättning. Hur stor denna kostnad var har emellertid inte nämnts och om denna står i missförhållande till vad som är skäligt torde denna slutsats vara felaktig. KM nämner emellertid inte hur de resonerat utan nöjer sig med att säga att varken samäganderättsförhållande eller enkelt bolag föreligger.

I doktrinen³¹⁹ framkommer åsikten att syftet med samägandet skall ha betydelse. Om syftet är att samarbeta för att generera vinst är det fråga om ett bolag, medan om huvudsyftet är till exempel en nyttjanderätt, men vinstdrivande verksamhet sker i andra hand, föreligger inte ett bolag. Se bland annat NJA 1980 s 547.

I NJA 1980 s 547 ansågs en fastighet, som var främst förvärvad för bostadsändamål ingå i bolagsförhållandet på grund av fastighetens anknytning till bolagsverksamheten. HD uttalade att förvärvet betingats av näringsverksamheten och därför skulle räknas till denna.

I NJA 1905 s 63 avtalade tre personer om att förvärva fastigheter, samt avtalade om hur vinst vid försäljning skulle fördelas. HD ansåg att enkelt bolag förelåg eftersom syftet var att ge vinst åt bolagsmännen genom försäljning av fastigheterna.

---

³¹⁸ Nial, Håkan. *Om handelsbolag och enkla bolag*. s. 61.

³¹⁹ Bland annat Nial, Håkan. *Om handelsbolag och enkla bolag*.

NJA 1910 s 344 hade två personer avtalat om vinstfördelningen skulle göras vid en eventuell försäljning av fastigheter. TR, HovR och skiljaktiga i HD ansåg att enkelt bolag förelåg. Majoriteten i HD ansåg däremot att bolagsavtal inte förelåg eftersom det inte var fråga om en vinstdrivande verksamhet utan endast ett avtal om en eventualitet. Skillnaden mellan NJA 1910 s 344 och NJA 1905 s 63 torde vara att i det förra fallet skulle bolagsmännen verka för försäljning av fastigheterna, vilket de inte skulle i det senare fallet.

NJA 1914 s 286 rörde ett fall där två personer köpt en fastighet på vilken låg ett sågverk. HD ansåg att parterna måste ha förvärvat fastigheterna med avsikten att bedriva verksamhet eftersom den varit i parternas ägo i över tio år.

I NJA 1924 s 323, som även det rörde förvärv av fastigheter, ansågs ett enkelt bolag föreligga eftersom parterna avtalat om vinstfördelning, hur mycket vardera part skulle skjuta till med mera. Avtalet reglerade dessutom förhållande mot tredje man och så vidare. Att enkelt bolag förelåg torde vara givet med tanke på partsavsikten som framgår av avtalet.

NJA 1962 s 359 gällde två parter som slöt ett samarbetsavtal. Frågan gällde huruvida samarbetsavtalet var att hänföra till ett enkelt bolag och i förlängningen om detta bolag kunde sägas upp. Ena parten hänförde sig till ett utlåtande Nial avgav den 28 september 1961. Nial menade i det att ett samarbetsavtal som syftar till att ge vinst åt båda parter och när vinstfördelningen också är reglerad krävs mycket starka skäl för att rättsförhållandet inte skall ses som ett bolagsavtal. KM nöjer sig i anledning av Nials uttalande med att konstatera att bolagsavtal förekommer. Detta får ses som att de är eniga med Nial.

Det kan här påpekas att när en fastighet köps av flera personer och avsikten är att driva vinstgivande verksamhet, till exempel jordbruk, torde alltid enkelt bolag föreligga. Se till exempel NJA 1945 s 341 och NJA 1914 s 286. Dessutom förutsätts jordbruks- och skogsfastigheter som förvärvats av flera personer genom arv, eller andra av släktskap beroende fång, alltid ägas med samäganderätt. Här gäller en tämligen stark presumtion,³²⁰ se RH 1947:83.

Praxis är tydligen knapp och vag. Dock torde vissa mer generella slutsatser kunna dras, i brist på möjligheten att dra några mer konkreta slutsatser. Ett av de rekvisit jag anser domstolarna ställer upp är att bolagsavtal föreligger när syftet är att ge vinst åt båda parter. Bolagsförhållanden uppstår således inte vid nyttjanderättsavtal.

Att ett rättsförhållande utgör samägande eller enkelt bolag får direkta konsekvenser för hur ägandeförhållandet antas se ut. I samägande presumeras andelarna vara lika stora om inte

---

³²⁰ Nial, Håkan. *Om handelsbolag och enkla bolag*. s. 64f.

annat avtalats, och utdelning sker efter andelarnas storlek.³²¹ I reglerna för det enkla bolaget saknas emellertid stadgar beträffande ägandeförhållandet. Bara vinstfördelning regleras i BL och fördelningen sker efter huvudtalet.³²² Någon möjlighet att analogt tillämpa SamägL:s bestämmelser torde inte vara möjlig. Praxis, doktrin och inte minst 19 § SamägL sätter stopp för sådan tillämplig. Det är sannolikt svårt att spekulera i varför regleringarna skiljer sig åt.

SamägL presumerar att samägarna äger lika delar av egendomen, oavsett hur stor köpeskilling de erlagt och om de ej avtalat om annat. Det är dock inte omöjligt att en samägare äger hälften av egendomen och de två andra en fjärdedel vardera. Enligt lagens stadgande skulle ägandeförhållandet presumeras vara en tredjedel av egendomen för var och en av de tre samägarna. Presumtionen beträffande äganderätten kan liknas vid den tolkning som Kleists gjort utifrån RÅ 1958 ref. 54, nämligen att lagen skulle ändra äganderättsförhållandet mellan delägarna utan att det är deras vilja att så skall ske.³²³ Denna typ av ändring av äganderättsförhållandena skulle kunna vara möjlig enligt SamägL, men sannolikt inte enligt BL, sett till lagens utformning. SamägL:s reglering innebär att samägarna presumeras äga lika mycket oavsett hur stor köpeskilling var och en erlagt. BL tar aldrig upp denna fråga utan resultatfördelning sker efter huvudtalet, äganderättsförhållandena nämns inte. Att dessa förhållanden inte nämns i BL gör att den tolkning³²⁴ som Kleist förespråkar inte kan komma att bli aktuell.

Ägandet i bolaget är inte relevant vid resultatfördelningen, eftersom resultatet skall delas lika efter huvudtalet.³²⁵ Regleringen är hämtad från stadgandet för handelsbolag,³²⁶ som är juridiska personer, varför ägandet förutsätts ske i bolaget i vilket handelsbolagsmännen äger en andel, således torde frågan vem som äger egendomen vara tämligen enkel att besvara.³²⁷ Vad gäller enkla bolag är frågan vem som har äganderätt inte lika oproblematiske.

---

³²¹ 1 § SamägL.

³²² 4 kap 2 § BL med hänvisning till 2 kap 8 § BL.

³²³ Se s. 61f ovan.

³²⁴ Se s. 60f ovan.

³²⁵ Se s. 41f ovan.

³²⁶ 2 kap 8 § BL. Se även s. 26ff ovan.

³²⁷ Se s. 25f ovan.

4.3 Äganderättens inverkan på resultatfördelningen

Berättigandet till avkastning på en egendom brukar vara bundet till äganderätten. Det torde vara skäligt att ägaren till egendomen får den vinst egendomen genererar. Åsikterna om vad äganderätt är och vad den innebär för resultatfördelningen varierar emellertid från författare till författare.³²⁸

Mer allmänt³²⁹ fokuserar Malmström på vilka rättigheter äganderätten medför. Enligt denna mening torde det vara logiskt att konstatera att äganderätten medför att avkastningen tillkommer ägaren. Denna relativt grundläggande åsikt torde stämma i de flesta fall, till och med vid samägande³³⁰ där avkastning fördelas efter andelarnas storlek. I handelsbolag är enligt 2 kap 8 § BL avkastningen beroende av huvudtalet och inte äganderättens storlek eftersom insatsernas storlek inte beaktas.³³¹ Vid beskattningen bör emellertid insatserna spela en viktig roll enligt vad som anförts angående skälighetsbedömningen.³³² Detta torde kunna tolkas på så vis att skatterättsligt är domstolarna benägna att knyta avkastningen till ägandet.

I ett enkelt bolag skulle emellertid dessa principer kunna vålla problem. Det enkla bolaget är inte ett rättssubjekt och det har tidigare nämnts att vid såväl tillskjutande av egendom från bolagsman som vid förvärv från tredje man kan uppstå problem vad avser äganderätten.³³³ Karlssons uppfattning³³⁴ att avkastningen är direkt bunden till äganderätten skulle kunna tyda på att resultatfördelningen i handelsbolag och enkla bolag har ett starkt samband med äganderätten och till och med är direkt beroende av denna. En sådan slutsats torde emellertid, i min mening, vara alltför extrem. Såväl Berggren som Malmström nöjer sig med att tala om de rättigheter äganderätten medför. Avkastningen nämns inte, även om denna underförstått borde avses i begreppet ”rättigheter”. Berggren skiljer på stark och svag äganderätt, och i bolagsförhållandet torde äganderätten i så fall vara svag eftersom äganderätten är inskränkt av BL:s regler.

---

³²⁸ Se s. 23f ovan.

³²⁹ Malmström, Karlsson och Berggren, se s. 23f ovan.

³³⁰ Se s. 64f ovan.

³³¹ Se s. 28 ovan.

³³² Se s. 60ff ovan.

³³³ Se s. 36f och s. 38ff ovan.

³³⁴ Karlsson, Nils. *Äganderättens tre grundläggande dimensioner*. Äganderättens konsekvenser och grunder. s. 19f. Se även s. 23f ovan.

Lindskog anser att alla bolagsmän måste utgöra part i målet om de skall få äganderätt till egendomen.³³⁵ Karlgren och Nial delar emellertid åsikten att den avtalsslutande bolagsmannens syfte vid avtalsslutet har betydelse. Karlgren är av åsikten att om den bolagsman som slöt avtalet hade för avsikt att samtliga bolagsmän skulle få äganderätt till egendomen skall de också få det.³³⁶ Nial anser att den presumtion han förespråkar avseende ”bolagets normala rörelse”³³⁷ skall gälla även för enkla bolag. I fråga om av bolagsmännen tillskjuten egendom kan den tillskjutande bolagsmannen förbehålla sig äganderätten. Den typen av skatterättsligt omfördelande av äganderätten som Kleist skriver om³³⁸ kan enligt min mening varken vara lämplig eller önskvärd i civilrätten. I många avseenden torde nämligen två bolagsmän kunna driva en näringsverksamhet där den ene äger maskinen som används i verksamheten medan den andre bolagsmannen kanske står för kompetens eller liknande som inte går att sätta ett monetärt värde på. Det vore i sådana fall oskäligt att tvångsvis överföra halva egendomen till den andre bolagsmannen vederlagsfritt. En sådan regel skulle också kunna medföra att personer undviker att starta enkla bolag vilket torde strida mot de tankar som lagstiftaren hade när lagen stiftades.³³⁹ En tvingad övergång av äganderätt till egendom som används inom ramen för bolagets verksamhet skulle sannolikt innebära att bolagsformen enkelt bolag inte bara undveks utan även kritiserades kraftigt.

På grund av det ovan anförda tvingas jag dra slutsatsen att resultatfördelningen inte borde vara beroende av ägandeförhållandena avseende bolagsegendomen. Motivet till denna slutsats är sannolikt samma motiv som varför handelsbolagens resultat inte fördelas efter insatserna enligt lag, nämligen att en fördelning efter insatserna innebär en alltför vansklig värdering.³⁴⁰ Om äganderätten var beroende för resultatfördelningen skulle i exemplet ovan, där två samarbetar och den ena bidrar med maskiner medan den andre bidrar med kunskap samt kompetens, endast ägaren till maskinerna vara berättigad till bolagets resultat. Under sådana omständigheter är det enligt min mening inte sannolikt att bolagsmannen som bidrar med sin kompetens alls skulle vilja vara bolagsman i bolaget. Reglerna är förvisso dispositiva varför

---

³³⁵ Se 39f ovan.

³³⁶ Se s. 40 ovan.

³³⁷ Se s. 25 ovan.

³³⁸ Se s. 61f ovan.

³³⁹ Se s. 42f ovan.

³⁴⁰ Se s. 28f ovan.

de två kan avtala om en annan fördelning, men för det fall att de ej gjort det vore en fördelning enligt äganderätten oskälig och skulle strida mot allmänna rättsprinciper.

4.4 Domstolarnas syn på enkla bolag

Enkla bolag kan skapas på många olika sätt,³⁴¹ vilket har medfört att domstolarna är benägna att medge att bolagsförhållande föreligger.³⁴² Ett exempel på en situation när ett enkelt bolag föreligger, men bolagsmännen är omedvetna om det, är ”tipsbolaget”³⁴³. Ett tipsbolag innebär att ett antal personer går samman och tippar varje vecka. Enkla bolag har i princip blivit en slags restpost för att rättsligt vakuum inte skall uppstå mellan samägande och handelsbolag. Domstolstvister avseende resultatfördelningen verkar trots detta inte uppkomma, vilket sannolikt har att göra med att många sådana mål rör så små belopp att parterna förlikas. Alternativt rör det sig istället om joint ventures eller konsortier som rör stora bolag. Sådana samarbetsformer har sannolikt detaljerade avtal och när tvister uppstår går inte bolagen till offentlig domstol utan till skiljenämnd.

Emellanåt ger praxis uttryck för att vilja slippa tillämpa den avancerade fördelning efter bolagsmännens insatser som förarbetena satte stopp för. Skulle ett samarbete tolkas som samägande innebär det att domstolen skulle vara tvungen att undersöka och värdera hur stora andelarna är, eftersom vinstfördelningen är direkt beroende av detta vid samägande. Bestämmande och värderande av insatsers storlek kan enligt propositionen vara mycket vanskelig,³⁴⁴ således torde domstolen vilja undvika detta förfarande. Domstolen undviker värdering av andelarna genom att i gränsfall klassa samarbetet som ett enkelt bolag och resultatet kan således fördelas efter huvudtalet. Det bör påpekas att det saknas fall där det gäller vinstfördelningen. Dock finns fall vad gäller likvidation³⁴⁵ och skifte³⁴⁶, där frågan om resultatfördelning i förlängningen kommer att uppstå. I dessa fall är det lätt att, även om HD bör anses ha dömt rätt, dra slutsatsen att HD valt en simplare utväg.

---

³⁴¹ Se s. 32 ovan.

³⁴² Se s. 62ff ovan.

³⁴³ Se t.ex. NJA 1986 s 402 och 1939 s 434.

³⁴⁴ SOU 1941:9 s. 77f. Se även s. 28f ovan.

³⁴⁵ Se NJA 1962 s 359.

³⁴⁶ Se NJA 1945 s 341.

Ett äldre rättsfall³⁴⁷ medger emellertid att fördelning kan ske efter insatser. Det gällde i fallet ett tipsbolag där fördelning av vinsten inte avtalats. KM dömde att resultatet skulle fördelas efter insatsen eftersom resultatet skulle fördelats på det sättet om tipskupongen inte givit vinst. Rättsfallet torde emellertid, på grund av sin ålder och på grund av att en ny bolagslag kommit sedan dess, utgöra ett undantag snarare än en huvudregel. Enkla bolag har förvisso inte ändrats markant, men på grund av regleringen i BL synes det finnas en önskan från lagstiftarens sida att vinst inte skall fördelas efter insatsernas storlek som grundregel.

Slutsatsen är att domstolarna ser enkla bolag som ett slags mellanting mellan handelsbolag eller samägande. Det enkla bolaget kan enligt min mening ses som en slags ”restpost”, eftersom såväl samägande som handelsbolag har egna regler medan det enkla bolaget regleras genom hänvisning och analogier med handelsbolaget. Reglerna är desamma som för handelsbolag och enkla bolag, men i och med att det enkla bolaget inte har egen rättspersonlighet så är det på så vis mer likt ett samägandeförhållande. I praxis framkommer åsikter som kan tolkas som att bolagsmännen anses vara medvetna om att de skapar ett enkelt bolag. De offentliga domstolarnas syn på fördelningen av resultatet torde överensstämma med propositionens³⁴⁸ och enligt min mening skulle domstolen, om ett fall som gällde resultatfördelningen i enkelt bolag kom upp, gå efter huvudregeln i 4 kap 2 § BL med hänvisning till 2 kap 8 § BL.

4.5 Metoder i skandinavisk rätt

I norsk rätt skall vinst fördelas lika mellan deltagarna om inte annat avtalats enligt § 2-25 sel. Dahm påpekar dock att avtalsfriheten är stor och att ”indre selskaper” i teorin kan dela ut hela sin vinst och alla tillgångar till delägarna för att sedan upphöra helt. Regeln i § 2-26 (4) avseende utdelningsförbud, om en utdelning uppenbart skulle skada kreditorer eller bolaget, torde inte vara tillämplig.³⁴⁹ Linskogs antagande, att rättsläget vad gäller enkla bolag och ”indre selskaper” skulle vara i stort sett detsamma, förefaller således vara korrekt.³⁵⁰

Civilbolag regleras inte i ÖKL. Istället gäller FSamägL på dessa förhållanden om inte annat avtalats.³⁵¹ FSamägL innehåller i stort sett samma regler som svenska SamägL. Samägarna

---

³⁴⁷ NJA 1939 s 434.

³⁴⁸ Se s. 41 ovan.

³⁴⁹ Dahm, Arvid. <http://www.vogtwiig.no/nyheter.aspx?language=no&tekstid=5919&id=351>.

³⁵⁰ Linskog, Stefan. *Lagen om handelsbolag och enkla bolag – en kommentar*. s. 1065.

³⁵¹ Se s. 54 ovan.

skall anses äga lika stora delar i godset om ej annat avtalats. Avkastningen bestäms efter andelarnas storlek. Lindskogs antagande, beträffande att rättsläget i svensk rätt och finsk rätt ”torde vara i all väsentlighet detsamma”³⁵², kan emellertid inte vara korrekt. Den finska metoden borde emellertid inte alls kunna tillämpas emedan principen är densamma som i SamägL, något som svenska SamägL:s 19 § sätter stopp för.³⁵³

I dansk rätt finns ingen motsvarighet till enkla bolag varför några idéer vad avser vinstfördelningen i den typen av associationsform inte tycks finnas.³⁵⁴

Som synes ger varken norsk eller finsk rätt någon vägledning vad gäller hur vinsten i enkla bolag skall fördelas. Vid stiftningen av lagarna har länderna inspirerats och lärt av grannländerna, varför en liknande utformning av regelpaketet kan urskiljas, vilket emellertid inte betyder att de är identiska. De skillnader som trots de snarlika regelpaketet finns ger dock inte någon vägledning för denna framställning.

4.6 Sammanfattning

En fråga som hela tiden i bakgrunden berörts, men inte lyfts fram är möjligheten att det alls kan uppstå ett resultat inom ramen för ett enkelt bolag. Bolaget är inte en juridisk person och kan inte ha äganderätt till sina egendomar.³⁵⁵ Lagstiftaren verkar vara av den åsikten att resultat skall kunna uppstå inom ramen för det enkla bolaget, vilket tydligt framgår av att handelsbolagsreglerna är tillämpliga på enkla bolag. Praxis tycks vara enig med lagstiftaren.³⁵⁶ Det svenska rättssystemet verkar helt förkasta möjligheten till att enkla bolag skall kunna ha rättspersonlighet. Likväl skall vinst kunna uppstå inom ramen för ett enkelt bolag, trots att vinsten de facto genereras av egendom som bolagsmännen, inte det enkla bolaget, äger. Skulle Karlssons definition av äganderätten tillämpas skulle en sådan fördelning inte vara möjlig.³⁵⁷ Istället verkar Nials tankegångar om en slags fiktiv bolagsegendom fått genomslag i praxis.³⁵⁸

---

³⁵² Lindskog, Stefan. *Lagen om handelsbolag och enkla bolag – en kommentar*. s. 1065.

³⁵³ Se s. 38 ovan.

³⁵⁴ Se s. 8 ovan.

³⁵⁵ Se s. 38 ovan.

³⁵⁶ Se s. 57ff ovan.

³⁵⁷ Se s. 24 ovan.

³⁵⁸ Se s. 41f ovan, se även NJA 1997 s 211.

I vissa fall, till exempel vid resultatfördelning, är det nödvändigt att se det enkla bolaget på samma sätt som ett handelsbolag, eftersom reglerna för handelsbolag skall tillämpas. Bolagsformen, som i vanliga fall består av två personer som har ett samarbetsavtal, blir i dessa fall mer likt handelsbolaget. Denna likhet kan illustreras enligt bild 1 nedan.

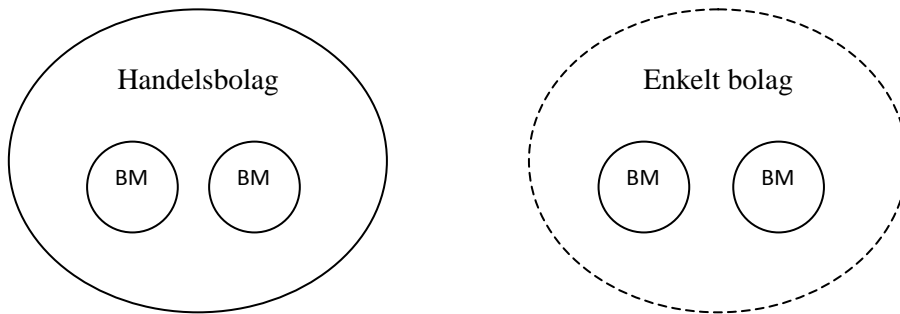

Bild 1

Det enkla bolagets möjlighet att genomgå denna sorts metamorfos är, enligt min mening, en av de faktorer som ger upphov till problematiken. Det enda sättet att få det enkla bolaget att fungera under en egen lag, som kunde vara specialanpassad för att lösa de problem som kan uppstå i ett enkelt bolag, torde vara genom tydligare stadganden och högre krav, till exempel med avseende på hur stora delar bolagsmännen har i bolagsegendomen och ett krav på vinstfördelningsklausul. Dessa högre krav skulle komma att bli högre än till och med kraven som ställs på handelsbolag, något som skulle resultera i att det enkla bolaget förlorade sin roll som ”restpost” vad gäller samarbetsformer.

Vad beträffar resultatfördelningen i enkla bolag har Lindskog i doktrin uttryckt åsikten att in dubio borde resultatfördelningen i enkla bolag ske efter andel och inte huvudtal med hänsyn till situationen i enkla bolag.³⁵⁹ Uttalandet torde vara en direkt motsägelse mot lagregleringen i BL³⁶⁰. Lindskog synes emellertid ha rätt i sitt antagande, eftersom även propositionen³⁶¹ erkänner att den lämpligaste fördelningen vore efter insatser, men frångick den iden på grund av att alltför stora problem befarades uppstå. I praxis³⁶² har emellertid skälighetsbedömningen ofta resulterat i en fördelning efter insatserna.

³⁵⁹ Lindskog, Stefan. *Lagen om handelsbolag och enkla bolag – en kommentar*. s. 358.

³⁶⁰ 4 kap 2 § BL med hänvisning till 2 kap 8 § BL.

³⁶¹ Prop. 1979/80:143 s. 36.

³⁶² Se s. 58ff ovan.

Vad gäller resultatfördelningsregeln³⁶³ som infördes i lagen och de överväganden som gjordes i propositionen³⁶⁴ torde tidpunkten och omständigheterna kring regelns tillkomst beaktas. Stadgandet är från den tid då enkla bolag inte fick driva näringsverksamhet och i propositionen³⁶⁵ uttalas att ”enkelt bolag används inte för näringsverksamhet”³⁶⁶. Resultatfördelningsregeln ändrades inte när handelsbolaget fick registreringskyldighet och det enkla bolaget medgavs tillåtelse att bedriva näringsverksamhet.³⁶⁷ Avsaknaden av ändring talar sannolikt för en önskan från lagstiftaren att enkla bolag och handelsbolag, skall ses på samma sätt i denna fråga.

Att handelsbolag och enkla bolag förutsätts behandlas på samma sätt i fråga om bland annat resultatfördelning torde medföra att den praxis som berör handelsbolag och kommanditbolag i viss mån kan ge vägledning. Den praxis³⁶⁸ som nämns ovan medger att skälighetsbedömning vad gäller resultatfördelning kan göras i skattehänseende. När skattemyndigheten underkänner en avtalad fördelning görs alltså en skälighetsbedömning och denna bedömning ligger till grund för hur resultatet skall fördelas. Eftersom det rör skatterätt torde det inte vara lämpligt att fästa alltför stor vikt vid denna praxis eftersom den skulle kunna ge en skev bild av resultatfördelningen, inte minst med anledning av att det handlar om en avvikelse från BL:s huvudregler. Dock anser jag att det kan ge vägledning i viss mån om det kombineras med övriga omständigheter och metoder.

Den skatterättsliga metoden som innebär en skälighetsbedömning torde emellertid inte vara möjlig att använda i annat än skattehänseende, eftersom det sannolikt skulle leda till många tvister mellan bolagsmännen. Tvisterna skulle troligen i de allra flesta fall komma att handla om förhållandevis små summor. Ett ökat antal tvister skulle på sikt göra att en sådan reglering varken blev kostnadseffektiv eller marknadseffektiv. Ett lagstadgande som stipulerar att resultatet skall fördelas efter vad som är skäligt vid de tillfällen när bolagsmännen inte avtalat om annat är således inte önskvärd.

---

³⁶³ 2 kap 8 § BL.

³⁶⁴ Prop. 1979/80:143.

³⁶⁵ Prop. 1979/80:143.

³⁶⁶ Prop. 1979/80:143 s. 36.

³⁶⁷ Prop. 1992/93:137 s. 5ff.

³⁶⁸ Se s. 58ff ovan.

Det bör kommas ihåg att det finns i praxis befästa möjligheter att vid en tvist frångå huvudregeln i 2 kap 8 § BL och istället se till vad som skall anses vara avtalat mellan bolagsmännen.³⁶⁹ Härigenom ställs bolagsmännen och bolagsavtalet i centrum. Ett bolagsavtal gäller före BL³⁷⁰ och att ett sådant finns samt att förekomsten av det kan bevisas, är av största vikt vid en eventuell tvist. Ett lagstadgande av denna princip, det vill säga en paragraf som stadgade att om bolagsavtal saknas skulle resultatfördelningen ske utifrån vad som är skäligt, skulle sannolikt medföra svåra bevisbördor och dessutom höga krav på domstolarna. En sådan typ av skälighetsreglering skulle sannolikt medföra en stor osäkerhet och kanske även öppna för försök att lura varandra eller att frångå muntliga bolagsavtal. Enligt min mening är det bättre att domstolarna har möjligheten att göra skälighetsbedömning i viss mån, men att huvudregeln är att när bolagsavtal saknas gäller fördelning efter huvudtalet. Huvudregeln torde motivera bolagsmännen att skriva bolagsavtal för att undvika sådana problem. En regel som innebar skälighetsbedömning skulle troligen även innebära att den part som har bäst möjligheter att bevisa något, vilket sannolikt skulle vara den starkare parten, oftare får fram en fördelning som passar denne. Ett enkelt bolag kan skapas tämligen enkelt,³⁷¹ kanske till och med utan att bolagsmännen är medvetna om det och detta medför givetvis att ett bolagsavtal har uppstått muntligt, vilket gör det i princip omöjligt att bevisa. Domstolarna har dessutom en tendens att klassa samarbetsformer som enkla bolag.³⁷²

Det framgår tydligt att våra grannländer inte har någon bättre lösning än den vi har i nuläget.³⁷³

Frågan är därför om det istället kan vara fråga om egendomsgemenskap. Det kan inte vara fråga om ett samägande i enlighet med vad som finns i SamägL eftersom lagens 19§ uttryckligen förbjuder det. En tillämpning av RÅ 1958 ref. 54 som innebär att äganderätten till egendom förändrades på grund av en dom i ett skatterättsmål torde inte heller kunna tillämpas för att uppnå en ändring av ägandeförhållandena och på så vis uppnå ett samägande som föranleder fördelning efter huvudtalet.³⁷⁴ Det enda som kan ändra ägandeförhållandena i ett enkelt

---

³⁶⁹ Se bl.a. s. 27f ovan.

³⁷⁰ Se s. 44 ovan.

³⁷¹ Se s. 32 ovan.

³⁷² Se s. 62ff och s. 68f ovan.

³⁷³ Se s. 69f ovan.

³⁷⁴ Se s. 61ff ovan.

bolag torde vara bolagsavtalet. När det står klart att det inte är fråga om samägande och heller inte det förhållande som innebär en juridisk person som själv äger egendom måste fenomenet *sui generis*³⁷⁵ betraktas som en egendomsgemenskap.

Rohde³⁷⁶ definierar egendomsgemenskap som: ”att flera personer samfällt äga ett objekt, utan att vara ägare till vissa lotter i detta”³⁷⁷. Skillnaden mellan samägande och egendomsgemenskap är enligt Rohde således att samägarna äger vissa lotter i den samägda egendomen. Effekten av Rohdes definition innebär att vid egendomsgemenskap kan delägarna inte överlåta rätten i objektet, vilket skulle vara möjligt vid samägande. Egendomsgemenskap reglerades vid denna tid³⁷⁸ vid bysamfällighet och gemensamhetsfiske genom lag och samäganderätten var enligt Rohde det institut som gick att tillgå när det gällde andra former av gemensam äganderätt.³⁷⁹ Som synes ovan³⁸⁰ kan inte SamägL bli tillämplig på enkla bolag. Rohde anser inte att det är troligt att det går att tillämpa teorin som innebär att det är möjligt att förflytta problematiken till en annan nivå genom att benämna ett samägande som en juridisk person. Anledningen till denna åsikt är att han anser steget mellan samägande och en juridisk person vara alltför stor, detta trots att han anser reglernas utformningar vara tämligen lika.³⁸¹ Jag anser att han har rätt i frågan avseende att det inte borde vara möjligt att förflytta problematiken till en annan nivå genom att se det som en juridisk person. Det torde inte gå att se det samägande som uppstår i ett enkelt bolag som en juridisk person utan att i princip erkänna att enkla bolag är juridiska personer, vilket lagstiftaren ansett vara icke önskvärt.

Resultatfördelningsregeln i 2 kap 8 § BL anger att resultatet i det enkla bolaget skall ske efter huvudtalet, något som torde tyda på att resultatet skall ses som en separat enhet. Äganderätten hos respektive bolagsman kvarstår således, men de får en egendomsgemenskap vad avser resultatet i bolaget.

---

³⁷⁵ Övers. av sitt slag. Dvs. är så pass egenspecifikt att det inte kan vara något annat.

³⁷⁶ Rohde, Knut. *Obligationsrätt*.

³⁷⁷ Rohde, Knut. *Obligationsrätt*. s. 153.

³⁷⁸ *Obligationsrätt* av Rohde kom ut 1984.

³⁷⁹ Rohde, Knut. *Obligationsrätt*. s. 153f.

³⁸⁰ Se s. 38 ovan. Se även 19 § SamägL.

³⁸¹ Rohde, Knut. *Obligationsrätt*. s. 155.

Egendomsgemenskap innebär således den egendom som uppstår inom ramen för det enkla bolagets verksamhet och är således en eigendoms-gemenskap som följer av bolagsavtalet och verksamhetsföremålet. Argumentation skulle kunna föras att det ej är fråga om eigendoms-gemenskap emedan denna bara kan uppstå genom lag,³⁸² jag anser emellertid att så måste ha skett. Det finns förvisso inget uttryckligt stadgande i BL att så skulle vara fallet, men eftersom eigendoms-gemenskapen uppstår i och med bolagsavtalet och bolagsavtalet uppstår i enlighet med lag torde eigendoms-gemenskapen uppstå genom lag.

Den stora fördelen med eigendoms-gemenskap är att den inte behöver vara beroende av det övriga förhållandet. Eigendoms-gemenskapen kan vara helt oberoende av bolagsmännens individuella äganderätt. Den ene kan alltså fortsätta äga maskinen som används i verksamheten medan den andre bidrar med kunskap och arbetskraft. Eigendoms-gemenskapen som uppstår i och med verksamheten kan sägas bilda en egen cirkel, se bild 2 nedan, cirklarnas storlek illustrerar respektive bolagsmans äganderätt till eigendomen i bolaget, den vänstra bolagsmannen är således den som skjutit till maskinen till verksamheten:

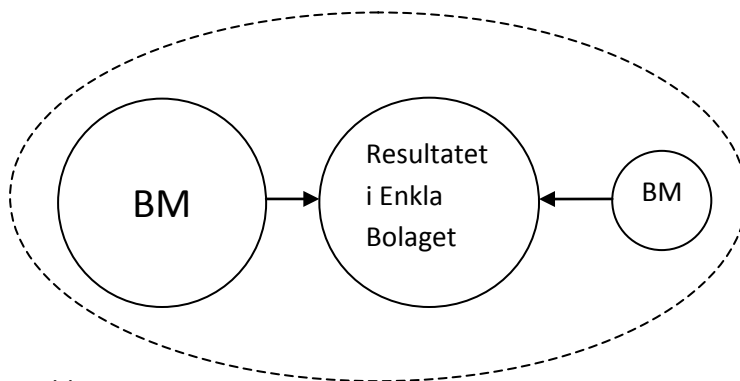

Bild 2

Egendomsgemenskapen innebär att den eigendom som ingår i eigendoms-gemenskapen ägs tillsammans av bolagsmännen, till lika del, men att bolagsmännen inte äger specifika lotter i eigendomen. Ur det perspektivet torde ingen annan fördelning än fördelning efter huvudtalet vara lämplig, eller ens möjlig. Någon vidare analys av vad parterna bidrar med behövs inte heller eftersom den eigendom som uppstår i och med bolagets verksamhet uppstår med eigendoms-gemenskap och bolagsmännen utgås samarbeta för att generera en vinst, vem som bidragit med maskiner och vem som bidragit med kunskap är ovidkommande. Teorin eliminerar på så vis också problematiken att sätta ett värde på kunskap som bolagsmännen har. Vid

³⁸² Rohde, Knut. *Obligationsrätt*. s. 153f.

ett tillämpande av egendomsgemenskapsmetoden är resultatfördelningsregeln³⁸³ i BL, det vill säga samma regel som gäller för handelsbolag och som innebär fördelning efter huvudtalet, den mest lämpliga.

Att egendomsgemenskap föreligger medför ingen inskränkning på bolagsmännens avtalsmöjligheter. Det står dem fritt att avtala om hur resultatet, det vill säga egendomsgemenskapen, skall fördelas och det kan göras på samma sätt som förut. Att en egendomsgemenskap uppstår medför emellertid inte att de i praxis erkända skälighetsbedömningarna och domstolens bedömningar av vad som borde avtalats mellan bolagsmännen. Bolagsavtalet fortsätter således att vara centralt och ett klart och tydligt bolagsavtal torde vara det bästa sättet att undvika tvister.

---

³⁸³ 4 kap 2 § BL med hänvisning till 2 kap 8 § BL.

5 Slutkommentarer och sammanfattning

I denna framställning har redogjorts för enkla bolag, handelsbolag och de skillnader som finns mellan bolagsformerna. Den mest markanta skillnaden har funnits vara det enkla bolagets brist på rättspersonlighet. Trots detta behandlas handelsbolag, som har rättspersonlighet, och det enkla bolaget enligt samma regler. Det har emellertid framkommit att det finns vägar runt huvudregeln som säger att resultat skall fördelas efter huvudregeln, inte bara genom bolagsavtalet utan det är också möjligt att se till vad bolagsmännen borde avtalat.

Äganderättens inverkan på resultatfördelningen har studerats relativt ingående, men kan sannolikt inte ge vägledning i frågan på ett sätt som skulle leda till önskvärda resultat. Istället kan skatterättens princip om skälighetsbedömning vara den bästa resultatmässigt. Jag har emellertid funnit att den sannolikt kan medföra andra problem som inte är önskvärda. Nackdelarna torde, avseende en skälighetsbedömning i fråga om resultatfördelning, väga tyngre än de fördelar som kan uppnås.

I framställningen har också framkommit att någon vägledning i övrig skandinavisk rätt inte tycks stå att finna. Rättsreglerna är inte med de svenska helt överensstämmande, men är lika på de vitala punkter som behandlas i denna framställning.

Jag har vidare funnit att enkla bolag kan uppstå helt utan bolagsmännens vetskap och dessutom regleras av fördelningsregler som inte är optimala ur rättvisesynpunkt. Svensk rätt lägger ett stort ansvar på bolagsmännen i det enkla bolaget, detta trots att såväl domare som lagstiftare uppenbarligen är medvetna om att bolagsmännen inte har full vetskap om reglerna för enkla bolag, denna slutsats framgår också av doktrinen. Av framställningen har emellertid framgått att egendomsgemenskapsmetoden är den allra mest lämpliga i fall av enkla bolag. Metoden eliminerar möjligheten att argumentera för att bolagsmännens personliga äganderätter skall ha betydelse samt problematiken kring värdering av kunskap och arbetskraft. Samtidigt behåller metoden den avtalsfrihet som bolagsmännen åtnjuter enligt BL.

Det bör påpekas att det allra bästa sättet att undvika problem och konflikter är, som i många andra fall, att ha ett precist och tydligt bolagsavtal som berör samtliga aspekter av bolagsförhållandet, såväl civilrättsliga som skatterättsliga.

6 Käll- och litteraturförteckning

6.1 Tryckt material

6.1.1 Litteratur

Aarbakke, Magnus. *Ansvarlige selskaper og indre selskaper*. Tredje upplagan.

Universitetsforlaget 1990

Adlercreutz, Axel. *Avtalsrätt I*. 12:e upplagan. Juristförlaget i Lund 2002

Agell & Malmström. *Civilrätt*. 18:e upplagan. Liber ekonomi 2003

Brealey, Myers and Marcus. *Fundamentals of Corporate Finance (international edition)*.

Fjärde upplagan. McGraw-Hill 2004

Dotevall, Rolf. *Samarbete i bolag*. Första upplagan. Norstedts juridik 2005

Grönfors, Kurt. *Avtal och association*. Första upplagan. Thomson fakta AB 1997

Hemström, Carl. *Bolagens rättsliga ställning – om personbolag*. Sjunde upplagan. Norstedts juridik 2007

Hemström, Carl. *Bolag Föreningar Stiftelser – en introduktion*. Fjärde upplagan. Norstedts juridik 2002

Hemström, Carl & Giertz, Magdalena. *Handelsbolag – en lärobok*. Jure AB 2005

Holm, Anders. *Den avtalsgrundande lojalitetsplikten – en allmän rättsprincip*. Första upplagan. UniTryck Linköping 2004

Holm, Anders & Kellgren, Jan. *Att skriva uppsats i rättsvetenskap*. Första upplagan. Studentlitteratur 2007

Heuman, Lars. *Bevisbörda och beviskrav i tvistemål*. Norstedts juridik 2005

Jensen, Rylander & Lindblom. *Att skriva juridik*. Tredje upplagan. Iustus förlag 2002

Karlgrén, Hjalmar. *Studier över privaträttens juridiska personer och samfälligheter utan rättspersonlighet*. Göteborg. 1929

Klunziger, Eugen. *Grundzüge des Gesellschaftsrechts*. 13:e upplagan. Verlag Vahlen 2004

Lamm, *Bidrag till läran om enkla bolag och handelsbolag enligt svensk rätt I*. A&W 1911

Lindell, Bengt. *Civilprocessen*. Andra upplagan. Iustus förlag 2003

Lindskog, Stefan. *Lagen om handelsbolag och enkla bolag – en kommentar*. Första upplagan. Norstedts juridik 2001

Lodin, Lindencrona, Melz & Silfverberg. *Inkomstskatt – en läro- Och handbok i skatterätt*. Tionde upplagan. Studentlitteratur 2005

Melander, Jan & Samuelsson, Joel. *Tolkning och tillämpning*. Första upplagan. Iustus 2002.

Melin, Stefan. *Juridikens begrepp*. Andra upplagan. Iustus förlag 2002

Millqvist, Göran. *Sakrättens grunder*. Tredje upplagan. Norstedts juridik 2003

Nial, Håkan. *Om handelsbolag och enkla bolag*. Tredje upplagan. Norstedts juridik 1992

Ohlmarks, Åke. *De svenska landskapslagarna*. Första upplagan. Stureförlaget 1976

Rodhe, Knut. *Obligationsrätt*. Första upplagan. Norstedts juridik 1984

Roos, Carl Martin. *Företagsformer*. Femte reviderade upplagan. Rabén prisma 1995

Roos, Carl Martin. *Handelsbolag och enkla bolag*. Sjunde upplagan. Juridiska föreningen i Lund 1978

Sandström, Torsten. *Handelsbolag och enkla bolag*. Fjärde upplagan. Norstedts juridik 2002

Svensson, Bo. *Handelsbolagslagen – kommentar till lagen om handelsbolag och enkla bolag*. Första upplagan. Tholin|Larsson|Gruppens förlag 1981

Wilhelmsson & Jääskinen. *Öppet bolag och kommanditbolag*. Första upplagan. Lakimiesliiton kustannus 1989

Ägarfrämjandet. *Äganderätten – ansvar och skydd*. Första upplagan. Kristianstads boktryckeri 2004

6.1.2 Festskrifter och artiklar

Aarbakke, Magnus. *Registrering i företaksregisteret – og noe om registreringens selskapsrettslige betydning*. TfR 1988 s. 71-107

Berggren, Niclas. *Rättspositivism och äganderätt*. Äganderättens konsekvenser och grunder. Första upplagan. s. 180-215. Ratio 2005

Johansson, Svante. *Bolag föreningar och stiftelser*. Norstedts juridiska handbok 17:e upplagan, s. 345-371. Norstedts juridik 2001

Karlsson, Niklas. *Äganderättens tre grundläggande dimensioner*. Äganderättens konsekvenser och grunder. Första upplagan. s. 18-33. Ratio 2005

Kleist, David. *Beskattnings av verksamhet i enkelt bolag*. SkatteNytt nr 9 2006

Minneskrift ägnad 1734 års lag av jurister i Sverige och Finland den 13 december 1934, 200-årsdagen av rikens ständers beslut. Band III. Första upplagan. Isaac Marcus boktryckeri 1934

Nial, Håkan. *Handelsbalken*. Minnesskrift ägnad 1734 års lag. Första upplagan. s. 294-317. Isaac Marcus boktryckeri 1934

6.1.3 Uppsatser

Callert, Eriksson och Goszkowski. *Resultatfördelning i handelsbolag – frihet endast på pappret?* Kandidatuppsats i skatterätt från institutionen för ekonomi vid högkolan i Kristianstad vt2004.

6.1.4 Offentligt tryck

6.1.4.1 Förarbeten (Sverige)

Regeringens proposition 1979/1980:143 med förslag till ny lagstiftning om handelsbolag m.m.

Regeringens proposition 1984/85:99 om ändring i lagen (1980:1102) om handelsbolag och enkla bolag

Regeringens proposition 1990/91:26 om ändring i lagen (1980:1102) om handelsbolag och enkla bolag

Regeringens proposition 1992/93:137 om gränsdragningen mellan handelsbolag och enkla bolag

Regeringens proposition 1994/95:68 om Europeiska Ekonomiska Intressegrupperingar (EEIG)

Regeringens proposition 2007/08:26 om slopad förmögenhetsskatt m.m.

Bilaga 1 till prop. 1979/80:143, Kommitténs sammanfattning av sitt betänkande (SOU 1978:67)

Lagrådsremiss, Elektronisk ingivning för ekonomiska föreningar och vissa andra företag, den 29 november 2007

6.1.4.2 Förarbeten (Övriga)

6.1.4.2.1 Finland

Regeringens proposition 6/1987 till Riksdagen med förslag till lag om öppna bolag och kommanditbolag samt lagstiftning som har samband med dem

KM 1983:56, Pienyhtiötoimikunnan mietintö, Helsinki 1983

6.1.4.2.2 Norge

Ot.prp. nr. 47 for 1984-85 Om lov om ansvarlige selskaper og kommandittselskaper

6.2 Otryckt material

Pointlex, *Fördelning av vinst från handelsbolag var orimlig*. 2000-11-17

Pointlex, *Rimligt att fördela underskottet efter kapitalinsatser*. 2004-06-21

Pointlex. *Kammarrätten godtar avtal om vinstfördelning i kommanditbolag*. 2005-09-13

Pointlex, Westerling, Eva. *Förslag om elektronisk registrering*. 2007-12-03

Dahm, Arvid. Vogt & Wiig Advokatfirma. *Indre selskaper*. 18 december 2006.

<http://www.vogtwiig.no/nyheter.aspx?language=no&tekstid=5919&id=351>. 2007-12-01

6.3 Rättsfall

6.3.1 Högsta domstolen

NJA 1877 s 53

NJA 1939 s 434

NJA 1905 s 63

NJA 1945 s 341

NJA 1912 s 22

NJA 1949 s 720

NJA 1914 s 286

NJA 1953 s 99

NJA 1919 s 92

NJA 1980 s 547

NJA 1923 s 375

NJA 1986 s 402

NJA 1924 s 323

NJA 1989 s 519

NJA 1927 s 22

NJA 1990 s 65

NJA 1929 s 385

NJA 2006 s 678

6.3.2 Hovrätterna

RH 2005:69

6.3.3 Kammarrätterna

Kammarrätten i Stockholms dom i mål nr 8390-1999 av den 10 november 2000

Kammarrätten i Göteborgs dom i mål nr 5858—5861-03 av den 21 juni 2004

Kammarrätten i Jönköpings dom i mål nr 3843-04 av den 13 september 2005

6.3.4 Regeringsrätten

RÅ 1958 ref. 54

RÅ 1988 not 291

RÅ 1990 not 274

RÅ 1995 ref. 35

RÅ 1997 not 126

Regeringsrättens dom i mål nr 3230-1999 av den 13 november 2002

Regeringsrättens dom i mål nr 3386-1999 av den 13 november 2002

RÅ 2002 ref. 115

RÅ 2004 ref. 62

6.3.5 Finska högsta domstolen

HD 1957 II 6

6.3.6 Højesterett (Norska högsta domstolen)

Rt. 1907 s. 273

Rt. 1916 s. 106

Rt. 1960 s. 948

Rt. 1962 s. 780

Rt. 1967 s. 1335

Rt. 1969 s. 878

Rt. 1977 s. 699

Appendix I – Svensk lagstiftning

Lag (1980:1102) om handelsbolag och enkla bolag

1 kap. Inledande bestämmelser

1 § Ett handelsbolag föreligger, om två eller flera har avtalat att gemensamt utöva näringsverksamhet i bolag och bolaget har förts in i handelsregistret.

2 § Ett kommanditbolag är ett handelsbolag i vilket en eller flera bolagsmän har förbehållit sig att inte svara för bolagets förbindelser med mera än han har satt in eller åtagit sig att sätta in i bolaget. En sådan bolagsman kallas kommanditdelägare. Annan bolagsman i kommanditbolaget kallas komplementär.

2 a § En pensionsstiftelse enligt 9 § lagen (1967:531) om tryggnad av pensionsutfästelse m.m. får inte vara bolagsman i ett handelsbolag. Detsamma gäller för en personalstiftelse enligt 27 § samma lag. *SFS 2005:247.*

3 § Ett enkelt bolag föreligger, om två eller flera har avtalat att utöva verksamhet i bolag utan att handelsbolag föreligger enligt 1 §.

4 § Ett handelsbolag men inte ett enkelt bolag kan förvärva rättigheter och ikläda sig skyldigheter samt föra talan inför domstolar och andra myndigheter.

2 kap. Handelsbolag

1 § Bolagsmännens inbördes rättigheter och skyldigheter under bolagets bestånd bestäms genom avtal.

I den mån bolagsmännen inte har träffat avtal om något annat skall 2, och 6-16 §§ tillämpas. Oavsett vad bolagsmännen har avtalat skall 5 § tillämpas.

2 § För att en ny bolagsman skall få inträda i bolaget fordras samtycke av samtliga bolagsmän.

3 § Varje bolagsman är berättigad att vidta åtgärder i förvaltningen av bolagets angelägenheter, om inte dessa åtgärder förbjuds av någon annan bolagsman som inte är utesluten från förvaltningen.

Åtgärder som är främmande för bolagets ändamål får vidtas endast med samtliga bolagsmäns samtycke. En bolagsman som är förvaltningsberättigad får dock till allmännyttigt eller därmed jämförligt ändamål använda tillgång som med hänsyn till bolagets ställning är av ringa betydelse.

Skall förvaltningen eller en viss del av den på grund av avtal skötas av flera bolagsmän gemensamt, får en åtgärd som inte tål uppskov vidtas fastän någon av bolagsmännen inte har deltagit i beslutet om åtgärden, om bolagsmännen inte har hunnit tillkallas eller om han till följd av sjukdom eller av annan anledning inte är i stånd att ta del i förvaltningen av bolagets angelägenheter.

3 a § I bokföringslagen (1999:1078) finns bestämmelser om när ett handelsbolag skall upprätta en årsredovisning eller ett årsbokslut. *SFS 2006:867.*

4 § Ett handelsbolag men inte ett enkelt bolag kan förvärva rättigheter och ikläda sig skyldigheter samt föra talan inför domstolar och andra myndigheter.

5 § Även en bolagsman som är utesluten från förvaltningen har rätt att granska bolagets räkenskaper och att få kännedom om bolagets angelägenheter. Denna kontrollrätt får inte utövas vid en tidpunkt eller på ett sätt som innebär särskilda olägenheter för bolaget.

6 § För varje räkenskapsår skall en bolagsman tillgodoräknas dels ränta på den insats han hade kvar i bolaget vid räkenskapsårets början, dels ett skäligt arvode för sin förvaltning av bolagets angelägenheter. Röntan skall beräknas enligt den räntefot som motsvarar den av Riksbanken fastställda referensränta enligt 9 § räntelagen (1975:635) som gällde vid räkenskapsårets början med ett tillägg av två procentenheter.

7 § Det överskott eller den brist som finns sedan bolagsmännen har tillgodoräknats ränta och arvode enligt 6 § utgör räkenskapsårets resultat.

8 § Resultatet fördelas lika mellan bolagsmännen.

Är viss grund avtalad för fördelningen endast av vinsten eller endast av förlusten, gäller den grunden vid fördelningen av såväl vinst som förlust.

9 § Sedan årsredovisningen eller årsbokslutet har upprättats, har bolagsmännen rätt att få ut vad som har tillgodoförts dem enligt 6 och 8 §§. Om en bolagsmans behållna insats är lägre än den skall vara enligt vad som avtalats mellan bolagsmännen, skall dock så mycket av vad som tillkommer honom hållas inne som behövs för att fylla bristen.

10 § Vad en bolagsman har rätt att lyfta för ett räkenskapsår skall läggas till hans insats, om han inte före utgången av följande räkenskapsår begagnar sig av lyftningsrätten. Hans behållna insats får dock inte mot någon annan bolagsmans bestridande ökas utöver vad den skall vara enligt vad som avtalats mellan bolagsmännen.

11 § En bolagsman är inte skyldig att på begäran av de övriga bolagsmännen öka sin behållna insats i bolaget utöver vad den skall vara enligt vad som avtalats mellan bolagsmännen.

12 § Under bolagets bestånd har en bolagsman inte rätt att mot någon annan bolagsman göra gällande fordran på grund av utgifter för bolagets räkning, fordran på förvaltningsarvode eller fordran på ränta på insats.

13 § Har en bolagsman haft nödvändig eller nyttig kostnad för bolagets räkning, är han berättigad till ränta på sin fordran från den dag fordringen kom till. Röntan beräknas enligt 5 § räntelagen (1975:635) för tiden fram till dess ränta skall utgå enligt 6 § samma lag.

Försummar en bolagsman att göra avtalat tillskott eller att redovisa inflyttna medel, skall han betala ränta beräknad enligt 6 § räntelagen från den dag tillskottet eller redovisningen bort ske.

14 § En bolagsman som uppsåtligen eller av oaktsamhet skadar bolaget när han fullgör sina uppgifter skall ersätta skadan. Skadeståndet kan jämkas efter vad som är skäligt med hänsyn till handlingens beskaffenhet, skadans storlek och omständigheterna i övrigt.

Skall flera ersätta samma skada, svarar de solidariskt för skadeståndet i den mån inte skadeståndsskyldigheten har jämkats för någon av dem enligt första stycket. Vad någon har betalat i skadestånd får sökas åter av de andra efter vad som är skäligt med hänsyn till omständigheterna.

15 § Talan för bolagets räkning mot en bolagsman om skadestånd på grund av beslut eller åtgärd under ett räkenskapsår skall väckas, om talan förs i en bolagsmans namn, senast ett år från det årsredovisningen eller årsbokslutet blev tillgängligt för sistnämnde bolagsman eller, om talan förs i bolagets namn, senast ett år från det årsredovisningen eller årsbokslutet blev tillgängligt för samtliga bolagsmän.

Har tiden för talan försuttits eller har årsredovisning eller årsbokslut inte upprättats, kan talan ändå väckas, om det inte i årsredovisningen eller årsbokslutet eller på annat sätt till bolagsmännen har lämnats i väsentliga hänseenden riktiga och fullständiga uppgifter om det beslut eller den åtgärd som ligger till grund för talan. Talan som avses i detta stycke kan dock inte väckas sedan tre år har förflutit från utgången av det räkenskapsår då beslutet fattades eller åtgärden vidtogs.

Utän hinder av första eller andra stycket kan skadeståndstalan som grundas på brott föras mot en bolagsman. *SFS 1999:1089.*

16 § En bolagsman som vill klandra en årsredovisning eller ett årsbokslut skall väcka talan senast ett år efter det att årsredovisningen eller årsbokslutet blev tillgängligt för honom. SFS 1999:1089.

17 § Var och en av bolagsmännen företräder bolaget, om inte annat avtalats eller följer av 31 §.

18 § Har en bolagsman överskridit sin befogenhet när han företog en rättshandling för bolaget, gäller inte rättshandlingen mot bolaget, om den mot vilken rättshandlingen företogs insåg eller borde ha insett att bolagsmannen överskred sin befogenhet.

19 § Prokura får meddelas endast av samtliga bolagsmän i förening. Varje bolagsman som är behörig att företräda bolaget kan återkalla prokuran.

Första stycket gäller inte, om något annat har avtalats mellan bolagsmännen.

I övrigt finns bestämmelser om prokura i prokuralagen (1974:158).

20 § Bolagsmännen svarar solidariskt för bolagets förpliktelser.

21 § Överlåter en bolagsman utan samtycke av de övriga bolagsmännen sin andel i bolaget till någon annan eller utmäts och försäljs andelen eller övergår annars en bolagsmans andel utan samtycke av de övriga bolagsmännen till någon annan, har överlåtelsen, försäljningen eller övergången följande verkan mot bolaget. Bolagsmannens rättsinnehavare har rätt att under bolagets bestånd få ut vad bolagsmannen enligt 9 § har haft rätt att lyfta och att vid bolagsskiftet få ut den del av behållna tillgångar som belöper på bolagsmannen. Rättsinnehavaren har samma rätt som bolagsmannen att säga upp bolaget eller att på annat sätt kräva dess upplösning.

I bolagsavtalet kan intas förbehåll att en bolagsman eller någon annan skall ha rätt att lösa en rättighet som enligt första stycket övergår till ny innehavare. Förbehållet skall ange:

1. vilka som är lösningsberättigade och, om lösningsrätt inte skall kunna utövas vid vissa fång, vilka slags fång som har undantagits,
2. den ordning i vilken lösningsrätten tillkommer de lösningsberättigade inbördes,
3. den tid, inte överstigande två månader från anmälan hos den uppgivne lösningsberättigade om en rättighets övergång, inom vilken lösningsanspråk skall framställas hos bolaget,
4. den tid inom vilken lösen skall erläggas, vilken tid inte får överstiga en månad räknat från den tidpunkt då lösenbeloppet blev bestämt.

Om tillämpningen av en föreskrift i bolagsavtalet rörande lösenbeloppet skulle bereda någon otillbörlig fördel, kan jämkning ske.

Twister om lösningsrätt och om lösenbeloppets storlek prövas av tre skiljemän enligt lagen (1929:145) om skiljemän, om inte annat föreskrivs i bolagsavtalet.

Innan det visar sig att lösningsrätten inte begagnas, kan den till vilken rättigheterna enligt första stycket har övergått inte utövas annan av fånget härflytande rätt gentemot bolaget än rätt att få ut vad fångsmannen under bolagets bestånd skulle ha haft rätt att lyfta enligt 9 §.

22 § Inträder en ny bolagsman i bolaget, svarar han även för de förbindelser som bolaget har ingått dessförinnan. En bolagsman som avgår svarar inte för de förbindelser av bolaget som uppkommer efter avgången, om bolagets medkontrahent kände till eller borde ha känt till att bolagsmannen avgått.

23 § Om ett handelsbolag försätts i konkurs, kan en fordran mot bolaget genast göras gällande mot bolagsmännen, även om fordringen annars inte är förfallen till betalning.

24 § Ett bolagsavtal kan träffas för bestämd eller obestämd tid eller för en bolagsmans livstid.

Har ett bolagsavtal slutits för obestämd tid, kan en bolagsman säga upp avtalet när som helst. Bolaget skall då träda i likvidation sex månader efter uppsägningen, om inte någon annan uppsägningstid har avtalats.

Har ett bolagsavtal slutits för bestämd tid och fortsätts bolagets rörelse efter utgången av den tiden, anses avtal därefter slutet för obestämd tid.

25 § På begäran av en bolagsman skall ett bolag genast träda i likvidation, om någon annan bolagsman väsentligt åsidosätter sina skyldigheter enligt bolagsavtalet eller om det annars finns en viktig grund för bolagets upplösning.

26 § Dör en bolagsman, skall bolaget genast träda i likvidation, om inte något annat har avtalats eller följer av 29 eller 30 §.

27 § Försätts en bolagsman i konkurs, skall bolaget genast träda i likvidation, om inte något annat följer av 29 eller 30 §.

28 § Ett handelsbolag i vilket antalet bolagsmän har gått ned till en skall, när detta förhållande har bestått under sex månader, anses ha trätt i likvidation, om så ej skett tidigare.

29 § Bolagsmännen får avtala att, om det finns grund för likvidation enligt 24 - 27 §§, en bolagsman eller hans rättsinnehavare skall utträda ur bolaget i stället för att bolaget skall träda i likvidation. Ett sådant avtal gäller inte mot en bolagsmans konkursbo såvida inte konkursboet har biträtt avtalet.

30 § Om det finns grund för likvidation enligt 24-27 §§, kan i stället för att bolaget träder i likvidation uteslutning ske av den bolagsman till vilken likvidationsgrunden kan hänföras eller dennes rättsinnehavare.

För att uteslutning skall få ske måste följande iakttas. De övriga bolagsmännen skall vara ense om uteslutningen. Den som begärs utesluten skall erhålla ett lösenbelopp som kan antas motsvara vad han skulle ha erhållit om bolagsskifte i stället hade ägt rum. Den som begärs utesluten har rätt att kräva att säkerhet ställs för att hans ansvar för bolagets förbindelser inte tas i anspråk i större omfattning än som kan antas ha blivit fallet om i stället för uteslutning bolagsskifte hade ägt rum.

Första stycket gäller inte om något annat har avtalats mellan bolagsmännen.

31 § Under likvidationen vidtas förvaltningsåtgärder av alla bolagsmännen i förening, om inte något annat har avtalats eller särskild likvidator har förordnats. Vad som nu sagts gäller även rätten att företräda bolaget.

En bolagsman har rätt att under likvidationen låta sig företrädas av ombud vid medverkan i bolagets

angelägenheter, om inte något annat har avtalats mellan bolagsmännen.

Under likvidationen får dödsboet efter en bolagsman företrädas av endast en ställföreträdare eller ett

ombud, om inte något annat har avtalats mellan bolagsmännen.

32 § Bestämmelserna i 5 § gäller under likvidationen.

Om inte något annat har avtalats i fråga om bolagsmännens inbördes rättigheter och skyldigheter, gäller under likvidationen 2 §, 3 § tredje stycket, 4, 6, 8 och 12-16 §§. Bestämmelserna i 3 § tredje stycket och 4 § gäller dock inte, om särskild likvidator har förordnats.

När bolaget har trätt i likvidation, får kallelse på bolagets okända borgenärer sökas av bolagsman eller likvidator.

33 § När bolaget har trätt i likvidation, skall bolagets egendom i den mån det behövs för likvidationen så snart det kan ske förvandlas till pengar genom försäljning på offentlig auktion eller på annat lämpligt sätt. Bolagets rörelse får fortsättas, om det behövs för en ändamålsenlig avveckling eller för att de anställda skall få skälig tid för att skaffa ny anställning.

34 § Om inte något annat har avtalats mellan bolagsmännen, får tillgångarna inte skiftas innan alla kända skulder har blivit betalda eller behövliga medel har avsatts för sådan betalning.

Varje bolagsman har rätt att ur de behållna tillgångarna få tillbaka sin behållna insats enligt den senaste årsredovisningen eller det senaste årsbokslutet. Om varken årsredovisning eller årsbokslut har upprättats, har varje bolagsman rätt att få ut vad han har betalat in till bolaget som insats. Om inte

behållningen räcker till, räknas bristen som förlust. Uppstår ett överskott, utgör detta den slutliga vinsten. SFS 1999:1089.

35 § Om ett handelsbolag i vilket antalet bolagsmän har gått ned till en har trätt i likvidation, får bolagets rörelse fortsättas eller annars rättshandlingar eller andra åtgärder vidtas endast i den mån det behövs för en ändamålsenlig avveckling eller för att de anställda skall få skälig tid för att skaffa ny anställning.

En rättshandling, som är otillåten enligt första stycket, får åberopas mot bolaget av den mot vilken rättshandlingen företogs endast om denne varken kände till eller borde ha känt till de omständigheter som medförde att rättshandlingen var otillåten.

36 § Bolagsskiftet som inte sker i skriftlig form är ogiltiga.

37 § Är det sannolikt att likvidationen oskäligt uppehålls eller annars utförs på ett sådant sätt att en bolagsmans rätt därigenom äventyras, får domstol på ansökan av bolagsmannen förordna att likvidationen skall verkställas av en eller flera likvidatorer som utses av domstolen.

Ansökan skall göras hos rätten i den ort där bolaget har sitt hemvist. Ansökningen skall innehålla uppgift om samtliga bolagsmäns namn och adress. De bolagsmän som inte har deltagit i ansökningen skall delges denna på det sätt som är föreskrivet om stämning i tvistemål. De skall beredas tillfälle att yttra sig över ansökningen.

Bolagsman får utses till likvidator.

Likvidator får inte vara underårig eller i konkurs eller ha förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken.

Minst halva antalet likvidatorer som inte är bolagsmän skall vara bosatta inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, om inte regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer för ett särskilt fall tillåter något annat.

Om bolaget inte har någon här i landet bosatt likvidator, skall likvidatorerna bemyndiga en i Sverige bosatt person att på bolagets vägnar ta emot delgivning. Ett sådant bemyndigande får inte lämnas till någon som är underårig eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken.

Myndighets beslut enligt fjärde stycket andra meningen överklagas hos regeringen. SFS 1994:1931.

38 § Har flera likvidatorer blivit utsedda, skall de ha hand om uppdraget gemensamt, om inte rätten förordnar att uppdraget skall delas på visst sätt mellan dem.

En likvidator kan när som helst entledigas av rätten. Är bolagsmännen ense om att återta likvidationen, skall rätten återkalla förordnandet för likvidator.

Ett beslut om förordnande eller entledigande av likvidator skall gälla omedelbart även om det överklagas.

39 § En likvidator skall med iakttagande av 33 och 34 §§ genomföra likvidationen i bolagsmännens ställe.

En likvidator som inte är bolagsman får inte handlägga frågor om avtal mellan honom och bolaget. Inte heller får han handlägga frågor om avtal mellan bolaget och tredje man, om han har ett väsentligt intresse i frågan som kan strida mot bolagets. Vad som nu har sagts om avtal gäller även rättegång och annan talan.

40 § En likvidator har rätt till skäligt arvode och till ersättning för kostnader för att utföra uppdraget.

41 § Sedan en likvidator har fullgjort sitt uppdrag, skall han så snart det kan ske avge slutredovisning för sin förvaltning genom en förvaltningsberättelse rörande likvidationen i dess helhet. Berättelsen skall även innehålla en redogörelse för bolagsskiftet. Till berättelsen skall fogas redovisningshandlingar för hela likvidationstiden. Berättelsen och redovisningshandlingarna skall av likvidatorn delges var och en av bolagsmännen.

42 § Bestämmelserna i 14 och 15 §§ gäller även i fråga om skadeståndsskyldighet för likvidatorer. Bestämmelserna i 15 § om årsredovisning och årsbokslut skall i stället gälla slutredovisningen. SFS 1999:1089.

43 § Om ett bolagsskifte har förrättats av likvidator, har varje bolagsman rätt att klandra skiftet genom att väcka talan mot de övriga bolagsmännen inom tre månader från det slutredovisningen delgavs honom.

44 § Bolaget är upplöst när skifte har ägt rum eller, om en likvidator har haft hand om likvidationen, när slutredovisningen har delgivits var och en av bolagsmännen.

Om bolaget är försatt i konkurs och denna avslutas utan överskott, är bolaget upplöst när konkursen avslutas. Finns det överskott, skall bolaget träda i likvidation.

45 § Om det framkommer någon tillgång för bolaget efter dess upplösning eller om talan väcks mot bolaget eller om det på annat sätt uppkommer behov av en likvidationsåtgärd, skall likvidationen fortsättas.

3 kap. Kommanditbolag

[Här inte inkluderat]

4 kap. Enkla bolag

1 § Bolagsmännens inbördes rättigheter och skyldigheter under bolagets bestånd bestäms genom avtal.

I den mån bolagsmännen inte har träffat avtal om något annat skall 2-4 §§ tillämpas.

2 § Bestämmelserna i 2 kap. 2, 4, 5, 8, 9, 11, 13 och 14 §§ gäller för enkla bolag. Härvid skall det som föreskrivs i 2 kap. 14 § om skada för bolaget i stället gälla skada för någon annan bolagsman.

3 § Åtgärder i förvaltningen av bolagets angelägenheter får vidtas endast med samtliga bolagsmäns samtycke.

4 § Talan om skadestånd av en bolagsman mot någon annan bolagsman skall väckas senast tre år efter utgången av det år då det beslut fattades eller den åtgärd vidtogs som ligger till grund för talan.

Utän hinder av första stycket kan skadeståndstalan som grundas på brott föras mot en bolagsman.

5 § Genom ett avtal som sluts på bolagsmännens vägnar eller under en benämning varmed bolagsmännen samfällt betecknas blir endast den bolagsman som har deltagit i avtalet berättigad eller förpliktad i förhållande till medkontrahenten.

Har flera bolagsmän deltagit i avtalet, har de lika rätt i förhållande till medkontrahenten och svarar solidariskt för vad som har utfästs. Vad som nu har sagts gäller inte, om något annat har bestämts i avtalet.

6 § Används vid ingående av ett avtal en benämning varmed bolagsmännen samfällt betecknas, får benämningen inte innehålla något av orden "handelsbolag", "aktiebolag", "förening" eller "stiftelse". Om så ändå sker, svarar de bolagsmän med vilkas vetskap och vilja det har skett solidariskt för förbindelser gentemot den som varken insåg eller borde ha insett att benämningen avsåg ett enkelt bolag.

7 § Under bolagets likvidation gäller i fråga om bolagsmännens inbördes rättigheter och skyldigheter 2 kap. 2, 4, 5, 8, 13 och 14 §§ samt 3 och 4 §§ i detta kapitel, om inte något annat har avtalats. Vad som nu har sagts om 2 kap. 4 § och 3 § i detta kapitel gäller dock inte, om särskild likvidator har förordnats.

I övrigt gälla i fråga om bolagets likvidation och upplösning 2 kap. 24-27, 29 och 30 §§, 31 § andra och tredje styckena, 33, 34 och 36 §§, 37 § första stycket, andra stycket andra-fjärde meningarna och tredje-femte styckena, 38-43 §§, 44 § första stycket samt 45 §.

8 § Ansökan om förordnande av likvidator skall göras hos rätten i den ort där någon av bolagsmännen har sitt hemvist. föreligger sådana ansökningar vid skilda domstolar, skall den ansökan som kom in senare inte tas upp till prövning.

9 § En likvidator är behörig att företa rättshandlingar på bolagsmännens vägnar endast i den mån det behövs för att bolagsmännens för bolaget avsedda tillgångar skall kunna förvandlas till pengar enligt 2 kap. 33 §. Överskrider likvidatorn sin behörighet, är rättshandlingen dock bindande för bolagsmännen, om tredje man varken insåg eller borde ha insett att behörigheten överskreds.

Handelsregisterlag (1974:157)

2 § Följande näringsidkare kan registreras i handelsregistret:

[...]

5. bolagsmän i enkla bolag, om bolagsmännen utövar eller avser att utöva näringsverksamhet i bolaget.

[...]

Bestämmelserna i denna lag om enskild näringsidkare skall tillämpas på de bolagsmän i ett enkelt bolag som förs in i handelsregistret, dock med följande undantag:

1. Någon firma skall inte registreras för verksamheten.
2. Bolagsmännen skall registreras under sina namn.

4 § Handelsregister skall innehålla följande uppgifter om:

Enskild näringsidkare:

[...]

2. näringsidkarens fullständiga namn, personnummer eller, om sådant saknas, av Skatteverket tilldelat registreringsnummer, och postadress,

3. näringsverksamhetens art,

4. det län och den ort där huvudkontoret finns samt kontorets postadress,

[...]

Handelsbolag:

1. bolagets organisationsnummer och firma,

2. näringsverksamhetens art,

3. det län och den ort där huvudkontoret finns samt kontorets postadress,

4. bolagsmännens fullständiga namn, personnummer eller organisationsnummer och postadresser,

[...]

7. av vem och hur firman tecknas, om firman inte får tecknas av varje bolagsman ensam,

8. om bolaget utgör kommanditbolag, vilken eller vilka av bolagsmännen som är

kommanditdelägare och beloppet av varje sådan bolagsmans utfästa insats,

5 § Näringsidkare registreras under den firma under vilken han driver sin verksamhet. Firma registreras enligt bestämmelserna i firmalagen (1974:156) med iakttagande av vad som sägs i 6 och 7 §§ nedan.

6 § Handelsbolags firma skall innehålla ordet handelsbolag eller, om kommanditdelägare finns, ordet kommanditbolag. I bifirma får dock ej intagas något av orden handelsbolag eller kommanditbolag.

7 § En firma skall tydligt skilja sig från andra i handelsregistret förut registrerade och ännu bestående firmor registrerade för samma län. Detta gäller även om firmorna inte avser verksamhet av samma eller liknande slag.

Lag (1904:48 s. 1) om samäganderätt

1 § Äro två eller flera samfällt ägare av fastighet eller lös sak, eller tillhör aktie, obligation eller skuldebrev två eller flera samfällt, tillkomme envar av dem viss lott i godset. Lotterna vare för lika räknad, där ej annat förhållande kan visas.

19 § Vad i denna lag finnes stadgat äge ej tillämpning[...]
[...]

Beträffande egendomsförhållanden som rör makar, sambor, delägare i oskiftat dödsbo, bolagsmän, redare som ingått överenskommelse om partrederi eller deltagare i samma gruvsrörelse finns särskilda bestämmelser.

Appendix II – Norsk lagstiftning

Lov 1985-06-21-83: Lov om ansvarlige selskaper og kommanditselskaper

§ 1-2. Definisjoner

(1) I denne lov menes med

[...]

(a) ansvarlig selskap: selskap hvor deltakerne har et ubegrenset, personlig ansvar for selskapets samlede forpliktelser, udelt eller for deler som tilsammen utgjør selskapets samlede forpliktelser og som opptrer som sådant overfor tredjemann,

[...]

(c) indre selskap: selskap som ikke opptrer som sådant overfor tredjemann,

[...]

§ 2-1. Partstilling

(1) Ansvarlig selskap og kommanditselskap kan ha rettigheter, forpliktelser og partstilling overfor domstol och andre myndigheter.

(2) I indre selskap skal rettigheter, forpliktelser og partstilling tilregnes deltakerne. Dette gjelder likevel ikke stille deltaker.

§ 2-3. Selskapsavtale

(1) I selskap som ikke er indre selskap skal det opprettes en datert skriftlig selskapsavtale som skal undertegnes av samtlige deltakere, unntatt stille deltaker. Senere endringer skal skje på samme måte når endringene ikke går fram av protokoll fra selskapsmøte. Deltaker som trer inn i selskapet etter at dette er stiftet, skal skriftlig tiltre selskapsavtalen.

(2) Selskapsavtale som nevnt i første ledd skal minst inneholde bestemmelse om:

(a) selskapets foretaksnavn,

(b) navn og bosted for samtlige deltakere unntatt stille deltaker,

(c) selskapets formål

(d) den kommune der selskapet skal ha sitt hovedkontor,

(e) hvorvidt deltakerne skal gjøre innskudd, og i tilfelle den verdi innskutte eiendeler har.

§ 2-4. Ansvar for selskapsforpliktelser

(1) Deltakerne svarer en for alle og alle for en for selskapsforpliktelser. Deltaker som trer inn etter at selskapet er stiftet, blir ansvarlig også for eldre selskapsforpliktelser.

(2) Selskapskreditor må først gjøre sitt krav gjeldende mot selskapet. Dersom kreditor ikke oppnår dekning av selskapet innen 14 dager regnet fra påkrav, kan han kreve deltakerne direkte. Det samme gjelder når selskapet åpenbart ikke kan betale, og når selskapet ikke kan finnes.

(3) Første og annet ledd kan fravikes i selskapsavtalen. Avtale om annen ansvarsform enn angitt i første ledd får virkning i forhold til tredjemann først når denne ansvarsform er registrert i Foretaksregisteret, med mindre tredjemann kjente eller burde kjent avtalen. Vilkåret om registrering gjelder likevel ikke stille deltaker.

(4) I indre selskap gjelder avtale om annen ansvarsform enn angitt i første ledd også overfor godtroende tredjemann.

§ 2-21. (1) Ansvarlig selskap representeres utad av den enkelte deltaker, som også tegner dets firma. Det kan avtales at bare en eller flere deltakere skal ha rett til å tegne selskapets firma, og at de deltakere som har slik rett må utøve den i fellesskap.

[...]

(4) Når ikke annet er avtalt representerer en deltaker i indre selskap ikke selskapet eller de øvrige deltakerne.

§ 2-22. (1) Begrensning i signaturrettet som nevnt i § 2-21 første og annet ledd kan bare gjøres gjeldende overfor tredjemann når opplysning om avtalen eller beslutningen er registrert i Foretaksregisteret eller når tredjemann kjente eller burde kjent begrensningen.

(2) Har noen som representerer selskap utad ved handling på vegne av selskapet overskredet sin myndighet, er handlingen ikke bindende for selskapet dersom medkontrahenten innså eller burde innse at myndigheten ble overskredet, og det derfor ville stride mot redelighet og god tro å gjøre rett etter handlingen gjeldende.

§ 2-33. [...]

(2) Selskapets egenkapital beregnet etter første ledd deles likt mellom deltakerne. I selskap med delt deltakeransvar skal det likevel deles etter den avtalte regel om ansvar for selskapsforpliktelser.

[...]

(5) Bestemmelsene i denne paragraf kan fravikes ved avtale.

Lov 1985-06-21-71 om registrering av foretak

§ 2-1. (registreringspliktige foretak)

Følgende norske foretak skal registreres:

[...]

(3) Andre næringsdrivende selskaper

Appendix III – Finsk lagstiftning

Lag om öppna bolag och kommanditbolag 29.4.1988/389

1 kap

1 § Tillämpningsområde

Denna lag tillämpas, om inte annat stadgas i någon annan lag, när två eller flera med stöd av avtal tillsammans utövar näringsverksamhet för att uppnå ett gemensamt ekonomiskt syfte. Parterna i avtalet (*bolagsmännen*) svarar för ett sådant bolags förpliktelser till deras fulla belopp såsom för egen skuld. I avtalet kan dock en eller flera bolagsmäns, men inte samtligas, ansvar för bolagets förpliktelser begränsas till den egendomsinsats som anges i avtalet.

Vad som stadgas om öppna bolag tillämpas när bolagsmännens ansvar inte har begränsats.

Stadgandena om kommanditbolag tillämpas när ansvaret för bolagets förpliktelser har begränsats på det sätt som nämns i 1 mom.

2 § Hur ett bolag uppkommer och registreras

Ett öppet bolag och ett kommanditbolag uppkommer genom avtal (*bolagsavtal*) mellan bolagsmännen. Om anmälan av bolaget till handelsregistret stadgas i handelsregisterlagen (129/79) och om dess firma i firmalagen (128/79).

3 § Rättsförmåga

Ett öppet bolag och ett kommanditbolag kan förvärva rättigheter och ingå förbindelser samt uppträda som part inför domstolar och andra myndigheter.

2 kap

1 § Möjligheterna att avvika från detta kapitel

Bolagsmännens inbördes rättigheter och skyldigheter bestäms i första hand genom avtal mellan bolagsmännen. I den mån överenskommelse inte har träffats om saken, skall detta kapitel tillämpas.

En bolagsmans rättigheter enligt 15 och 16 §§ kan dock inte begränsas.

2 § Skötseln av bolagets angelägenheter

Varje bolagsman har rätt att sköta bolagets angelägenheter utan medverkan av någon annan bolagsman. En bolagsman får inte sätta någon annan i sitt ställe i denna uppgift.

En åtgärd som inte hör till bolagets verksamhetsområde eller överensstämmer med dess syfte får inte vidtas utan samtycke av samtliga bolagsmän.

Om samtycke av flera bolagsmän enligt vad som avtalats behövs för en åtgärd, men någon av bolagsmännen till följd av sjukdom eller frånvaro är förhindrad att lämna samtycke, får en bolagsman dock vidta åtgärden såvida den brådskar och är nödvändig för att säkerställa bolagets rätt eller avvärja fara som hotar bolaget.

3 § Förbuds rätt

Varje bolagsman har rätt att förbjuda en annan bolagsman att vidta en enstaka åtgärd.

En bolagsman har dock inte förbuds rätt, om han enligt bolagsavtalet inte har rätt att sköta bolagets angelägenheter eller om beslut om åtgärden, på det sätt som anges i bolagsavtalet, har fattats vid bolagsmännens möte.

9 § Delning av vinst och förlust

Av räkenskapsperiodens vinst betalas till varje bolagsman först en andel, som motsvarar räntan enligt 3 § 2 mom. räntelagen, på hans vid räkenskapsperiodens ingång återstående insats. Om vinsten inte förslår till full betalning på andelarna, delas den i förhållande till insatsernas storlek.

Sedan bolagsmännen har fått ut sin andel av vinsten enligt 1 mom., delas återstoden av vinsten jämnt mellan dem. En förlust delas jämnt mellan bolagsmännen. Om en jämn delning är oskälig, kan andelarna jämkas.

Har i bolagsavtalet överenskommit om en viss grund för fördelningen endast av vinsten respektive förlusten, skall denna grund tillämpas på fördelningen av både vinst och förlust.

En bolagsman har efter det bokslutet uppgjorts rätt att lyfta sin vinstandel, i den mån den inte behövs för att fylla en brist i hans avtalade bolagsinsats. Förlustandelar dras av från bolagsinsatsen.

12 § Skadeståndsskyldighet

En bolagsman och verkställande direktören är skyldiga att ersätta skada som de i denna ställning uppsåtligen eller av vårdslöshet har åsamkat bolaget.

Om jämkning av skadestånd samt fördelning av skadeståndsansvaret mellan två eller flera skadeståndsskyldiga gäller 2 och 6 kap. skadeståndslagen (412/74).

14 § Preskription av rätten att väcka talan

Talan mot en bolagsman eller verkställande direktören om ersättande av skada som nämns i 12 § skall väckas inom ett år från utgången av den räkenskapsperiod under vilken det beslut fattades eller den åtgärd vidtogs som ligger till grund för talan.

Talan kan utan hinder av 1 mom. väckas också senare, om en bolagsman inte inom den tid som gäller för uppgörande av bokslutet har givits i väsentliga hänseenden riktiga och tillräckliga uppgifter om det beslut eller den åtgärd som ligger till grund för talan. Talan kan dock inte väckas sedan tre år har förflutit från utgången av nämnda räkenskapsperiod.

Vad som stadgas i denna paragraf gäller inte skadeståndstalan som grundar sig på en straffbar gärning.

15 § Granskningsrätt

En bolagsman har rätt att granska bolagets bokföring och få upplysningar om dess verksamhet.

En bolagsman får anlita biträden vid granskningen av bokföringen. De andra bolagsmännen kan förbjuda att biträde anlitas, om inte biträdet är en revisor. I fråga om biträdenas tystnadsplikt gäller vad som i 26 § i revisionslagen (459/2007) bestäms om revisorer. (13.4.2007/464)

Granskningen får inte oskäligt störa bolagets verksamhet.

3 kap

1 § Bolagsmännens rätt att företräda bolaget

Varje bolagsman har rätt att företräda bolaget och teckna dess firma i angelägenheter som hör till bolagets verksamhetsområde.

Rätten att företräda bolaget och teckna dess firma kan genom avtal mellan bolagsmännen begränsas så att rätten fräntas en eller flera bolagsmän eller så att rätten tillkommer två eller flera bolagsmän gemensamt. Denna begränsning kan dock, före den dag då dess införande i handelsregistret kungjordes, åberopas endast gentemot en utomstående som kände till begränsningen.

Annan begränsning av rätten att företräda bolaget och teckna dess firma än den som nämns ovan kan åberopas endast mot en utomstående som kände till begränsningen.

4 kap

[Här inte inkluderat]

5 kap

1 § Upplösning av bolaget

En bolagsman har rätt att kräva upplösning av bolaget när

1) han har sagt upp bolagsavtalet och uppsägningstiden har gått ut, eller när den avtalade bolagstiden har gått ut,

2) någon annan bolagsman har försatts i konkurs eller hans bolagsandel mätts ut,

3) en annan bolagsman har avlidit och det inte avtalas eller har avtalats att bolagets verksamhet skall fortgå trots detta, eller

4) förutsättningarna för en fortsatt verksamhet inom bolaget har upphört av en orsak som nämns i 5 §.

Utöver vad som stadgas i 1 mom. får konkursboet vid en bolagsmans konkurs, eller den som vid exekutiv auktion köpt en utmätt andel, yrka att bolaget skall upplösas. Efter en bolagsmans död har dödsboet samma rätt, om det inte avtalas att bolagets verksamhet skall fortsätta.

När ett yrkande på upplösning av bolaget har framställts, kan bolagsmännen avtala om hur bolaget skall upplösas. Ett sådant avtal får dock inte i det fall som nämns i 1 mom. 2 punkten ingås utan samtycke av konkursboet, utmätningborgenären eller den som köpt andelen vid exekutiv auktion, eller i det fall som nämns i 3 punkten utan samtycke av dödsboet.

Om bolagsmännen inte kommer överens om hur bolaget skall upplösas, skall bolaget likvideras på det sätt som stadgas i detta kapitel.

2 § Uppsägning av bolagsavtalet

Om bolagsavtalet gäller tills vidare, har varje bolagsman rätt att säga upp avtalet när som helst genom att underrätta de andra bolagsmännen därom. Uppsägningstiden är sex månader, om inte annat har avtalats.

Om bolagets verksamhet fortsätts trots att den i bolagsavtalet överenskomna bolagstiden har gått ut, skall avtalet därefter anses gälla tills vidare.

På bolagsavtal som ingåtts för en bolagsmans livstid eller för längre tid än tio år tillämpas 1 mom. när det har förflutit tio år från det bolagsmannen inträdde i bolaget. Ett avtal som begränsar en bolagsmans rätt enligt detta moment att säga upp bolagsavtalet är utan verkan.

8 § (20.2.2004/141) Bolagets konkurs

Har ett öppet bolags egendom överlämnats till konkurs och återstår egendom efter konkursens slut, skall bolaget likvideras på det sätt som föreskrivs i detta kapitel. Om någon egendom inte återstår efter konkursen, har bolaget upplösts när slutredovisningen i konkursen har godkänts. Boförvaltaren skall utan dröjsmål anmäla upplösningen av bolaget till Rättsregistercentralen, som förmedlar uppgiften till registermyndigheten för registrering.

16 § Slutredovisning

Är alla bolagsmän inte likvidatorer, skall likvidatorerna så snart som möjligt sedan de har fullgjort sin uppgift ge slutredovisning för sin förvaltning genom att uppgöra en berättelse över hela likvidationsförfarandet. Till berättelsen skall fogas bokslutshandlingarna för hela likvidationstiden. Berättelsen jämte bilagor skall ges varje bolagsman.

Om likvidatorernas skadeståndsskyldighet gäller på motsvarande sätt 2 kap. 12-14 §§. Vill en bolagsman klandra slutredovisningen, skall han väcka talan mot likvidatorerna inom ett år från det han fick likvidatorernas berättelse.

Lag om vissa samäganderättsförhållanden 25.4.1958/180

1 § Tillhör fastighet, lösöre eller annat gods två eller flere gemensamt, skall vad i denna lag om samfällt gods är stadgat lända till efterrättelse.

[...]

Utan hinder av denna lag skall också iakttas vad som angående det rättsliga förhållandet mellan delägare i annat än genom lag reglerat bolag bör anses vara överenskommet mellan delägarna samt vad som i annan lagstiftning särskilt stadgas om samfälld egendom.

2 § Envar samägare skall anses äga viss andel i det samfällda godset. Andelarna äro, där ej annat framgår, lika stora.

Samägares rättigheter och skyldigheter med avseende på det samfällda godset och dess avkastning bestämmas enligt deras andelar däri. Har godset emot vederlag överlåtits eller bortsålt, tillkommer envar samägare en hans andel motsvarande del av överlåtelsepriset eller av det gods, som genom skiftet erhållits.

4 § Rättshandling eller åtgärd, som gäller godset i dess helhet, må icke företagas, såframt icke alla samägare därtill samtycka eller rätten i här nedan nämnda fall därtill giver sitt bifall. Är åtgärden nödvändig för godsets bevarande, skyddande eller sedvanliga nyttjande och tål den icke uppskov, må den dock utan hinder av samägares gensaga eller frånvaro företagas av annan samägare.